

Lwy,

431

795

2006

28
1091

31 ՍՈՒՍԻ

ՎԵՐՋԻՆ ՇԱԲԱԹ

ԽԱՇԻ ՃԱՌ

ԵՒ

ԿՈՐՈՒՍԵԼՈՅ ՏԻՄԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵԳՐԵՑ

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ

Ի Ն ՈՒ ԷՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՈՒԻՏԻՆ

Գ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

ՎԱՂԱՐՉԱՊԱՏ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ ՏՊԱՐԱՆ

1894

795

100

100

1035
4601

4601

ՅԻՇԱՏԱԿ

ԵՂԲՕՐՈՐԴԻՈՅՆ

ԱՌ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐ ԻԻՐ

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԽՐԻՄԵԱՆ

ՈՐ Ի ՏԵՐ ՆՆՋԵՐ Է

ԽԱՉԻ ՃՍՌ քո յիշատակին կը նուիրեմ՝ ո՛վ հանգուցեալ Հոգի՛, զի պարտական եմ՝ ես քեզ, յիսուն տարի կը լինի որ մեր աշխարհէն՝ յաւիտեանական աշխարհ գնացեր ես, այլ քո անուն և յիշատակ մանուկ Մկրտչի հոգւոյն ու սրտին մէջ անեղծ պահուեր է։

Չեմ մոռնար, այլ կը յիշեմ մանկութեանս գարնան քաղցր օրերը, երբ մի-

28 430

431-2006

(8889-56)

միայն մանուկ Մկրտիչ քո սիրոյ ծաղիկն էր: Սորա համար ես մոռցած էի ծնողք և բոլոր խրիմեան գերդաստանի մերձաւորներ, զի դու էիր ինձ համար հայր, մայր, դաստիարակ, վարժապետ, խնամածու և այլն: Ամուրի կեանք ընտրեցիր ու սիրեցիր, որպէս զի քո սիրեցեալ Նղբօրորդին որդեգրես քեզ:

Դու մեռար, դեռ ողջ էին ծնողքս և երիցագոյն եղբայրս, բայց ես յայնժամ զգացի թէ՛ սիրոյ դաստիարակութեան գրկէն որբացած եմ: Այնչ մեծ ժառանգութիւն աշխարհիս հարստութենէն չթողիր քո հոգեհատոր մանուկ Մկրտիչն, ոչ ոսկի, ոչ արծաթ, այլ մի Աստուածաշունչ և մեր Սուրբ Նախնեաց մի քանի մատեաններ, զորս յաճախ կարգաւ տալով ընտանի լեզուով կը բացատրէիր ինձ:

Այլ քան զամէն աւելի գործնական օրինակովդ Աւետարանի գլխաւորութեան հոգին թողիր ինձ ժառանգութիւն: Երանի՛ թէ աիրապէս ժառանգէի զայն, բարեգործով մի սիրտ ունէիր և անխորապէս կը գլխայիր ամէն տառապեալ թշուառին վրայ: Երբ աղքատ դուռը դիէր, կը կանչէիր Մկրտիչ, հաց տուր, և երբ մերկ լինէր աղաչաւոր թշուառ, հրաման կ'անէիր որ մի քանի կանգուն կտաւ տամ:

Արթուն աչքով կը հսկէիր, և ոչ փոքրիկ պակասութեանս կը ներէիր դու: Կը յիշեմ, որ մի օր ժամու պատկերի առջեւէն մի փոքրիկ մոմ՝ առնելով բերի տունը, հարցուցիր և ես առանց ժխտելու խոստովանեցայ, հետեւեալ օր զիս տարիւ եկեղեցին և նոյն մոմ՝ խաչի պատկերի առաջ վառել տուիր, և

քաղցրութեամբ խրատեցիր որ այլ ևս սեղանակապուտ չըլինիմ:

Ծանր հիւանդացայ մի նուագ, քառասուն օր ամբողջ գլխուս վերայ կեցար, ամէն ճար և գարման կը հայթայթէիր, և մերթ ևս կ'երթայիր եկեղեցին, լալով կը պաղատէիր Աստուծոյ որ ապրի մանուկ Մկրտիչ:

Ապրեցայ քո հաւատով, և դեռ կ'աւրիմ՝ Աստուծոյ նախախնամութեամբ, վաթսուն և վեցերորդ տարին լրացուցի: Եւ դու ևս, եթէ ճիշտ յիշեմ, այնչափ տարի ապրեցար ու մեռար: *

Ես քո խօսուն գառնուկն էի, բայց դու մի անխօսուն գառնուկ ևս ունէիր, զոր ամբողջ եօթն տարի պահեցիր, ուր երթայիր քո ետեւէն կուգար, երբէք

* Ըստ յառաջաբանի Բ. տպագրութեան.

չէր բաժանուեր: Ո՛հ, մահուանդ օր այդ գառնուկ մերթեցին և հոգւոյդ համար ճաշ տուին աղքատներուն:

Այժմ մանուկ Մկրտիչ ծերացած ՀԱՅՐԻԿ եղեր է, ես էլ պիտի գամ հասնիմ՝ քեզ, սակայն դու հոգւովդ մօտ ես կենաց աղբիւրին, աղօթէ որդեգրիդ համար, դեռ անվճար պարտք ունիմ առ Աւետարան, առ Ազգն և Եկեղեցին, պարտքերս վճարեմ և ապա մեռնիմ:

ՅՈՐԴՈՐ

Ա Ռ

ԻՄ ՊԱՇՏՏՈՆԱԿԻՅ ԵՂԲԱՐՍ

Ե Ի

ԽԱՉԱԿԻՐ ՈՒԽՏՆ ԵԿԵՂԵՅԻՈՅ

ՅԻՍՈՒՍԻ ԽԱՉԻՆ ՃԱՌԸ Ձեզ համար
գրեցի և Ձեզ կը նուիրեմ, ո՛վ խաչին
զինուորներ, Աւետարանի պաշտօնեայ-
ներ, կենաց բան քարոզողներ և Քրիս-
տոսի հօտին հովիւներ, գուր եթէ սի-
րով կը գրկէք Յիսուսի խաչը և ասոր-
ժանօք կ'ընթեռնուք իմ խաչին ճառը.
օ՛ն ուրեմն, հոգւով հեա ինձ եկէք,
երթանք ելնենք Սիօնի վերնատուն, ուր
Աւետարանին ուսուցիչ երկնից Վարդա-
պետն կը խոնարհի մինչև աշակերտաց

ոտքը, կենդանի և գործնական օրինակ
կ'աւանդէ մեզ և կ'ասէ. «Օրինակ մի
եռու ձեզ, զի և դուք զնոյն առնի՛լիք»:

Ո՛հ, քանի՞ մեղապարտ եմք այս օրի-
նակին առաջ՝ երբ կը բարձրամտիմք,
երբ փառասիրութեան ախտով կ'ախտա-
նամք, թողումք Յիսուսին չափ խոնար-
հիլ և ընկերին ոտքը լուանալ՝ մեք զմեր
ընկեր կ'ստնահարեմք և ջանամք տի-
րելով ոտրկացուցանել Աւետարանի ա-
զատ պաշտօնեայները:

Մտիկ արէք, ո՛վ դուք, սէր քարոզող
վարդապետներ. Սէրն զսէր կ'աւանդէ,
երկնախօս վարժապետ սիրոյ դասեր
կ'ուսուցանէ. և քանի՞ խնամով կը
կրկնէ. «Այս է պատուէրն իմ, զի սի-
րես՛լիք զմիմեանս»:

Աւանդ մեզ, ուշամոռաց եղանք. հա-

ղար ութ հարիւր տարի է այս դասերն
Աւետարանը մեզ կ'աւանդէ. և մեք կը
կարգամք ժողովուրդին. տակաւին ոչ
մեք սորվեցանք՝ ոչ ժողովուրդ հասկցաւ.
սիրոյ դասը թողինք՝ յատելութիւն կըր-
թեցինք զմեզ, սիրոյ կտակը տուինք՝
բանտարկուին նախանձն առինք, սէրը
կորուսինք՝ և գրգուիչ թշնամութիւնը
գտանք: Այլ ևս ի մէնջ ո՛վ կը համար-
ձակի սէր քարոզել ժողովուրդին. երբ
սիրոյ ճառախօս վարդապետներս՝ սիրել
չը գիտեմք, հետ միմեանց ատելութեամբ
կը վարիմք. և ի՞նչ մնաց, որ խաչն ու
Աւետարանը մեր գրկէն թողումք, և
սուր առնելով՝ միմեանց կողը մխեմք:

Միտ գրէք, Յիսուս խաղաղութիւն
կուտայ, որ արդէն երանի տուած էր
խաղաղարար որդիներուն. մեք ևս եկե-
ղեցւոյ բեմէն, պատարագի սեղանէն

այդ խաղաղութիւնն յաճախ կուտամք
 ժողովուրդին՝ աջով և խոչով տեսա-
 նագրելով հանդերձ: Այլ ի՞նչ է ապա
 որ մեր խաղաղութեան ողջոյն՝ խռովու-
 թիւն կը դառնայ: Դորա պատճառն ո՛վ
 չգիտեր. զի խաղաղութեան պաշտօնեայ-
 ներն իրարու դէմ՝ խռոված են. միթէ
 կարելի՞ է, որ խռովեալ ոգիները՝ խռո-
 վելոց խաղաղարար լինին: Եւ մեք ինչո՞ւ
 համար կը խռովիմք, այդ ևս ինքնին
 յայտնի է. կը խռովիմք վառասիրու-
 թեան համար, պաշտօնասիրութեան հա-
 մար. կը խռովիմք Մուսիսի աթոռ նըս-
 տելու և նախաթոռ լինելու համար:
 Աւետարանի և եկեղեցւոյ խոնարհ ոգին
 չճանչնալով՝ այնպէս կը կարծեմք, որ
 մեք ևս այս աշխարհիս թագն ու գա-
 ւաղան ունիմք. պաշտօն և պաշտիլ կը
 պահանջեմք, չը յիշելով մեր հեզ վար-
 գապետին խօսքը. «Որդի մարդոյ եկն ոչ

պաշտօն առնուլ. այլ պաշտել և տալ
 զանձն փոխանակ բազմաց»:

Երանի՛ր թէ մեք միայն զմեզ խռո-
 վէինք և ժողովուրդն անխռով մնար.
 ո՛չ, մեք կը խռովիմք և շատ անգամ ևս
 անարգ միջոցներն ի գործ դնելով կը
 խռովեցուցանեմք. և մերթ ևս քանի՞
 ամօթ մեզ, երբ ժողովուրդը՝ խաղաղա-
 րար կը լինի մեր մէջ, Աւետարանը մեր
 ձեռքէն առնելով՝ մեր պաշտօնն ի դե-
 րեւ կը հանէ:

Հապա՛ պաշտօնակից եղբարք իմ, սի-
 րենք, որ խաղաղ մնամք, առնումք մեք
 նախ Քրիստոսի սէրն ու խաղաղութիւնն
 և ապա ժողովուրդին տամք:

Սիօնի վերնատունէն իջնամք Գեթ-
 սեմանի ձորը. տեսէք Աստուածորդւոյն

տագնասպին ժամ: տեսէք թէ ի՞նչպէս
քիրան ի յարիւն կ'աղօթէ. ամենայօ-
ժար ոգւով կ'ընդունի մահուան դառ-
նալի բաժակն, և կը խմէ զայն մեղա-
պարտ մարդոյն փրկութեան համար:
Եւ մեք, որ Յիսուոյ հետեւող խաչակիր-
ներ եմք՝ արդեօք այս բաժակէն մեղ
բաժին չի կայ: Այո՛, ամէն խաչակիր պաշ-
տօնեայն՝ իւր բաժին ունի. մեք ևս
գէթ մի—մի կաթիլ խմեմք մեր ժողո-
վուրդին փրկութեան համար:

Եւէք աստի, երթանք հետ Քրիստոս-
սին դառաւորաց ատեանը, տեսէք քա-
նի՞ հեղ է մեր վարդապետ. դառաւոր-
ներ կ'որոտան, կայծակներ կը թափեն.
Նա անխռով կեցած է. վասն զի անմեղն
միշտ անխռով է. ժպիւրհ ծառայն ապ-
տակ մի կը հանէ ահաւոր և լոյս երե-
սին. ընդ որ Մովսէս ծառայն՝ միայն

քարի ծերպէն կը գիտէր: Հեղութիւն
չի ցառնոյր, այլ մեղմով կը պատասխա-
նէ. «Եթէ չար ինչ խօսեցայ՝ վկայեա
վասն չարին. իսկ թէ բարի՝ ընդէ՞ր
հարկանես զիս»: Իսկ մեք ոչ եթէ
ապտակ, այլ միայն մի սոսկ բան լսե-
լով անհնարին կը ցառնուիք և կը զայ-
րանամք. և մերթ ևս պատուախնդիր
լինելով՝ մեր ոտիւր կը վարեմք յառնէ-
յառնան, որոյ օրինագիրքն Աւետա-
րան չէ:

Ո՛վ խաչակիր զինուորք, առէք իւրա-
քանչիւր Ձեր խաչերը հետ Քրիստոսին
երթանք ի Դողգոթա: Ո՛հ, մեր խաչերը
շատ թեթեւ է և մեք յետս կը կասեմք.
Յիսուս գնաց հառաւ Բեթելայ սարին
գլուխ և մեք կէս ճամբուն վերայ մնա-
ցինք: Սիրմոն Կիւրենացւոյն պէս միայն
պահ մի կրեցինք խաչը մեր ուխտին

օրը՝ և դարձեալ զամէն խաչերը զրինք
Յիսուսին յուս, և մեք յետս դարձանք
գնացինք աշխարհին մաճ բռնել. թո-
ղինք միանգամայն հետ խաչին՝ նաև
կենաց բան և Աւետարանը:

Առէք ձեր խաչեր, մի փախչիք՝ ա-
ռէք, ո՛վ խաչաբարձ ուխտ, եթէ կը
պարծիմք որ մեք Քրիստոսի զինուորեալ
եկեղեցւոյն յառաջամարտ ու նահատակ
զինուորներն եմք. առէք բարձրացու-
ցէք խաչին դրօշ՝ երթամք ժողովուրդին
յառաջ: Ես գիտեմ՝ արտունջ ունիմք և
յառաջ կը բերէք Պօղոսին բան. «Ո՞ր
զինուորիցի իւրով թոշակաւ»: Այլ մեր
զօրագլուխ Յիսուսը զինուորեցաւ. իւր
թոշակը՝ միայն Աւետարանն էր և Տի-
բերական ծովուն ձրիատուր ձկներն:
Պօղոսն ևս նոյն օրինակ զինուորեցաւ.
նա արուեստիւ վրանակար էր, և պար-

ծենալով կ'ասէր, ես ձեռարուեստովս
պաշտեցի իմ՝ առաքելակից ընկերներս:
Թէ ամօթ է վրան կարել, ուրեմն թուղթ
գրենք, գիրք շինենք, ուսման պարա-
պինք և մեր թոշակով զինուորիմք:

Յիսուս խաչով ելաւ Գողգոթային գը-
լուխ. մեք առանց խաչի ու վշտի եր-
թամք ինչպէս դասալիք աշակերտներն,
երթանք գոնէ միայն աչքով հանդիսա-
տես լինիմք. զի մեր փրկութեան զո-
հարան է հոն: Տեսէք որչա՛փ անմոռնջ
է, ինչպէս որոջն իւր կտրչին առաջ.
Իւր փրկող բազուկները՝ փայտին վերայ
ինքնացօժար կը տարածէ, և կ'ասէ,
Բարձրացուցէք զիս, որ զաշխարհ բո-
ւանդակ առ իս ձգեմ:

Այսպէս ահա ի մարդ կերպարանեալ
Սէրն Աստուծոյ՝ իւր անհոռն և մեծ-

սիրով զանձն իւր հաւատացեալ բարեկամներուն վերայ կը դնէ, և կը մեռնի խաչին վերայ և ի մեղս մեռելոց՝ կեանք կուտայ:

Յիսուս իւր խաչով և սիրով հեռացեալ մարդիկներն առ ինքն կը ժողովէ և մեք առանց սիրոյ և խաչի կը ցրուեմք զայն, և մեզ համար խօսեցաւ նա կանխաւ, թէ «Ար ոչ ժողովէ ընդ իս՝ ցրուէ»: Ո՛վ կարող է առանց խաչի և սիրոյ՝ Յիսուսի հետ ժողովել, զի նորա ժողովելու հեծանոցն խաչն էր միայն, ինչպէս ասաց և վկայեց իւր Մկրտիչն:

Արդ եթէ այնպէս կը հաւատամք ինչպէս կը բարձրախօսէ Պօղոսն, թէ խաչին ճառը՝ կորուսեալ անհաւատից համար յիմարութիւն է. այլ մեզ համար՝ որ հաւատով փրկուած եմք՝ Աստուծոյ զօրութիւնն է:

Զօրանամք ուրեմն խաչի ճառի զօրութեամբ և զօրացուցանեմք տկարամիտներն, որոց դէմ այժմ ի կռիւ ելած են աշխարհ, մամնայն և նիւթապաշտ փիլիսոփայութիւն: Մեք Պօղոսին պէս մեր խաչով պարծինք, որով աշխարհ մեզ համար ի խաչ ելած է և մեք աշխարհին, և երանի՛ թէ տիրապէս այսպէս լինէր և կարենայիք պարծել:

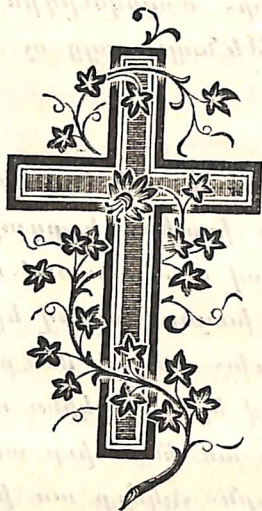
Խաչակրաց խմբէն բանիս դէմ առ ձեզ կը դարձնեմ և կ'աւարտեմ յորդորս, ո՛վ հաւատացեալ ժողովուրդ, դուք որ խաչին կը հաւատայք և աշխարհի խաչակրութեան մէջ կը տառապիք, այնպէս մի կարծէք թէ խաչին պարտիքը՝ միայն կղերական դասուն բեռն է, և ժողովուրդն ազատ է: Ո՛չ, ո՛չ, խաչն՝ Քրիստոնեայ անուն կրողաց ու զինուորաց առ հասարակ անխուսափելի և

Նուիրական պարտիքն է: Դուք ևս ձեր խաչերն ունիք, զոր աշխարհիս բռնութիւնն միշտ կը պատրաստէ ձեզ համար. և դուք կարող չէք ձեր թիկանց վերայ յայն խաչին բեռն իսպառ թօթափել, զի Քրիստոս ասաց. «Աշխարհի աստ նեղութիւն ունիցիք»: Թէպէտ աշխարհիս քաղաքակրթութիւն զօրհանապազ կը տքնի և կը ճգնի խաչն բառնալ ձեր թիկունքէն, որուն տակ կը հեծէք ազիզորով:

Սակայն ո՛վ կը հաւատայ, որ վերցունին բռնութիւններ և խաչն աշխարհէս բարձուի, ժողովուրդն ազատ ու երջանիկ ապրի. հաւատարութիւն տիրէ, աղքատին խրճիթն՝ հարուստին ապարանից բարձրութեան հետ հաւասարի, փողոցի աղքատ Ղաղարոս՝ բեհեզ ու ծիրանի հազնի և մեծատան հետ սեղանակից նստի:

Ձեմք ժխտեր սակայն եթէ ճշմարիտ քաղաքակրթութիւնն Աւետարանի ընկերսիրութեան և սկզբանց վերայ յառաջ կը վարէ իւր մեծամեծ ձեռնարկութիւնները. ժողովուրդին խաչն միայն կը թեթեւայ, բայց ոչ իսպառ կը բարձուի:

Առէք ուրեմն, ո՛վ ժողովուրդ Հայոց, առէք ձեր խաչեր, կարգացէք խաչին ճառը, սիրով ու հաւատով տարէք ձեր ծանրակիր խաչեր, խաչով ելէք Գողգոթային գլուխ, խաչով մտէք ի գերեզման, խաչով ելէք յերկինս առ Յիսուս, որ կը կոչէ առ ինքն իւր ամէն կտրիճ խաչակիրներն. «Եկայք առ իս ամենայն աշխատեալք և բեռնաւորք, և ես հանգուցից զձեզ»:

ՍԻՕՆԻ ՎԵՐՆԱՏՈՒՆ

ԵԲ

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ԳՐԻՆ

ԱՆՅԱՆԼԻՐ ծաղկազարդ և քո փառաց վերջին օր, ո՛վ Յիսուս, գալով գայր և հասանէր քո աշխարհի կենաց վերջի փրկութեան շաբաթ, վերջի երեկուն, վերջի ընթրիք, և վերջի զատիկան Գառն. զոր ի վաղուց և յաւիտենից կը ցանկայիր ուտել քո բարեկամ աշակերտաց հետ, սեղանակից նշատելով գրախտի Մարգոյն առ ընթեր, որ ցանկութեամբ ուտել կ'ուզէր կենաց ծառիգ պտուղ և անմահանալ:

Եւ չգիտեմ, ո՛վ Տէր, ո՞ր օրէն էր այս անհուն տենչանք, արդեօք յայն օրէ՛ն երբ Մովսէս Խորայէլի փրկիչ ազատու-

Թեան վերջի զատիկ տօնեց յԵփեմուս, չէ այն օրէն երբ դու անյայտ Աստուած իբրեւ որդի մարդոյ յայտնեցար աշխարհի։ Յովհաննէս քո Մկրտիչ զքեզ Գառն Աստուծոյ կոչեց և դու Յորդանանու մկրտութենէն սկսեցիր զԱւետարանդ քարոզել։ «Ես լոյս» յաշխարհ եկի»։ Եւ թէ Խորայելի տան կորսուած ոչխարները գտնելու եկայ։

Ապիրատ երուսաղէմ զքեզ չծանեալ, դու Յակոբայ տունը և առ իւրսն քո միայն իւր եկար. նա փութացաւ մի անգամ և եթ քեզ զարգարուած վերնատուն մի պատրաստել, որ շուտով ուտես զզատիկն, երթաս ի խաչ։ Արրահամու աղաշնորհ որդիք, արգարոյդ յիշատակ բառնան աշխարհէս, զի դու դժպհի եղեր նոցա։

Բազմեցար, ո՛վ Յիսուս, և քո շուրջ

ակումբ բոլորեցին այն քո վաստակաւոր քաղցած մշակները, որոց հետ երեք տարի ամբողջ Հրէաստանի քարացեալ, խստացեալ երկիրը քայլերովդ աւիօս—ակօս վարեցիր. դու մաճակալ ու սեմնահաւն էիր, և նոքա քո ժրագործ մշակներ, կենաց բանիդ սերմն լիաբուռն ցանեցիր. դու ճշմարիտ որթ Գողգոթայի գլուխ այգի անկեցիր, և ահա բաժակ մի ի բերոյ որթոյ, և հաց մի Աւետեաց երկրէն ի ձեռս առեալ, օրհնես գոհանաս, բեկես և ասես. «Առէք կերէք» հաւատացէք, այդ հաց երեւոյթով հաց է միայն. այլ իսկապէս և ճշմարիտ մարմին իմ է, կեսնք է դա, անապատի մանանայն չէ, զոր ձեր թերահաւատ հարք կերան ու մեռան։ Իսկ դուք նոցա հաւատացեալ որդիքներ աներկմիտ հաւատով կերէք այս կենաց հաց և յաւիտեան կապրիք։ Արբէք նաև

այս բաժակ լի հողեղուարճ բերկրութեամբ, այդ իսկ իմ արիւն է՝ զոր հանդերձեալ եմ թափել խաչին վերայ՝ բեկելով մարմնոյս բաժակը:

Երեք տարի մշտախօս քարոզեցիր. «Ես եմ կենդանի հաց իջեալ յերկնից», ֆակովբայ յամառ որդիքներ չուղեցին հատկանալ քո այս խորհրդական խօսքը և մերթ ևս վարանամիտ եղած սրտմտելով կը քրթմնջէին. «Թէ զիարդ կարէ սա տալ մեզ զմարմինն իւր յուտեր: Եւ այսօր ահա բացեր և կը յայտնես Հաղորդութեան ծածկեալ խորհուրդը՝ սոսկ հաց և գինին օրհնելով կը սրբադործես և ձեռքովդ բաշխելով կ'առես. Ահաւասիկ, այս է մարմին իմ և արիւն»:

Կը հաւատամք, Տէր, կեանքդ մեր կեանքին հետը, հացին օրինակով կը

հաղորդես. անմահ հմահկանացուն հետը՝ խորհրդաբար կը խառնիս, որպէս զի մարդոյն կեանքը քո կեանքով անմահանայ: Վասն այն իսկ միշտ խօսելով կը կրկնէիր դու. «Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, եթէ ոչ կերիջիք զմարմին որդւոյ մարդոյ և արքջիք զարիւն նորա, ոչ ունիք կեանս յանձինս»: Այո՛, Տէր, քո մարմինդ ճշմարիտ կերակուր է. և արիւնդ ճշմարիտ ըմպելի է: Երանի՛, որ հաւատով ճաշակեն:

Ընթրեաց սեղանոյդ նուագերգութիւն և հողելսօս երգահանք Դաւիթ և Սողոմոն են, որոց գերեզմանին մօտ կազմեցիր քո Զատիական պատեքն: Դաւիթ գիտես թէ հոռ առնելով իւր հազարամեայ հողի քնարանէն ձայն կուտար Սիօնի քաղցեալ որդիքներուն. «Ճաշակեցէք և տեսէք, զի քաղցր է տէր»:

երանեալ է այր, որ յուստ ի նա: Իսկ Սողոմոն իբրև քո հրաւիրակ բարձր քարոզութեամբ առ հասարակ կը հրաւիրէ բոլոր աշխարհիս անզգամները, որ հաւատան Աւետարանիդ և գան նստին քո սեղան. ուստի ասէ. «Եկայք կերայք ի հացէ իմմէ. և արբէք զգինի իմ՝ զոր խառնեցի ձեզ. թողէք զանզգամութիւն և կեցջիք, խնդրեցէք զիմաստութիւն, զի ապրեսջիք»:

Աւարտէ՛, Յիսուս, աւարտէ՛, քո սուրբ ընթրիս՝ աշխարհիս խնճոյից և գինարբուաց սեղան չէ. շուտ կապէ սիւսածանելին, ջուր արկ ի կոնք, նստիր ի ծունկ, չորս հազար տարուան պարսք ունիս, վճարէ այժմիկ, խոնարհիր քո շինական աշակերտաց փոշոտեալ բրտացեալ ոտքերը լուս. դռքա Աբրահամն հարազատ զաւակներն են. որոց հայրը՝ քո

այցելու ոտքերը վաղ լուաց. մինչ դու երկու հրեշտակներով Մամբրէի կաղնւոյն և նահապետի վրանին մօտ հիւրաբար նստար:

Տէր, ի՞նչ է քո այս անօրինակ և անչափ խոնարհութեանդ ցոյց: Ես չեմ՝ արժանի քո ընթրեաց սեղանոյն հուպ մատչիլ. այլ իբրև ամօթապարտ ծառայ վերնատան դրան յետուստ կացեալ կը հայիմ՝ սարսափելով և կ'ապշիմ՝ քո անհատ հեղութեան վերայ. ոչ կը զգուխս, ոչ կը վիսատ, խոսքան մարդոյն տաժա՜նացեալ գարշապարը ձեռքդ առնելով կը շօշափես, կը լուանաս, և զենջակաւ սրբելով կը բուժես Ագամիրդւոյն այն վիրաւից ոտքը, որ քո անիծած այս երկրի փուշերը կոխելով ծակոտուած էր. և աշխարհիս խաւարին իշխանութիւնն զայն շղթայակապ առնելով կը վարէր և

կը տսնէր ու կը բերէր առ կուռս ան-
մըռունչս:

Ո՛վ հզօր ազատարար ձեռք, դու զայն
հին շղթայն փշրելով յաւիտենից կա-
պեալ որդիքներս արձակեցիր թողիւր,
որ այնուհետեւ կոխեն համարձակ զօձ
և կարիճ. ամբարհասաճ իշխանութեան
հպարտացեալ գլուխ:

Այսպէս կ'աւարտես անկշիռ խոնար-
հութեանդ խորհուրդ. կը յառնես և
դարձեալ կը բազմիս տիրաբար. և կը
հարցնես անգիտակ և տպեալ աշա-
կերաներուդ. «Դիտէ՞ք զի՞նչ արարիդ
ձեզ»:

Մենք գիտենք, ո՛վ Տէր, այս աշխար-
հիս բռնակալութեան կարգ և օրէնքն
է, որ ստրկացեալ ծառաները իրենց

տիրոջ ոտքը լուանան, ոչ երբէք տե-
սանք ու լսեցինք ի յաւիտենից թէ՛ տէր
և գլուխ յանձն կ'առնու այսչափ խո-
նարհիլ, թող որ Աստուածորդի ես:

Ուսարուք, ո՛վ իմ աշակերտք, ուսա-
րուք, յիշեցէ՛ք, ինչ որ կանխաւ խօսե-
ցայ. զի ես հեղ եմ և խոնարհ սրտիւ:
Ես օրինակ մի ետու ձեզ. եթէ ես ձեր
վարդապետ, ուսուցիչ և տէրն եմ, այս-
պէս խոնարհելով պաշտեցի զձեզ, քանի՞
առաւել ձեզ պէտք է նոյն օրինակ վար-
ուիլ: Ամէն ամէն ասեմ՝ ձեզ, ոչ ծառայն՝
իւր տեառնէն՝ ոչ առաքեալը՝ իւր առա-
քողէն մեծ է: Երանելի՛ էք եթէ գիտ-
նաք, եթէ պահէք, եթէ իսկապէս գոր-
ծով և զանձն օրինակ տալով կատարէք
զայս իմ խոնարհութեան խորհուրդը.
որ թերեւ աշխարհիս ամբարտաւանու-
թեան առաջ ծաղր և կատակ համարուի:

Այս՝ Տէր, աշխարհ, աշխատակալք, որք իրենց զօրութեան և պերճութեան վերայ հպարտացած են. նոքա կը զարմանան և կը թերահաւատին քո անչափ և անպայման խոնարհութեան վերայ. երբ դու նուաստ իշով մի նոցա փառասիրութեան, տիրապետութեան գահեր և կառքեր կը խորտակես և երկնից բարձրութենէն մինչև մարդոյն ոտքը իջնելով՝ քեզ հաւատացող հեղ ու խոնարհ աղքատները մինչև երկինք կը հանես, և այն գոռոզացեալ հպարտ հոգիները մինչև յանդուճակ կը գլորես. զի քո վճիռն է. «Որ բարձրացուցանէ զանձն՝ խոնարհեցի»:

Տէր, խոնարհութեանդ դաս՝ այս աշխարհիս մարդիկ գթուարաւ կը հասկանան. ապուշ մարդիկ՝ որ կը ծնին և կը մեռնին, դեռ չգիտեն թէ գերեզմանի

հող են, դեռ կ'ամբարտաւանին և ընկեր զընկերը կը կոխտէ. մարդիկ որ քո մեծագործ ձեռքին մէջ հողակերտ անօթ մի են, մարդիկ՝ քո ոտքին տակ սողացող որդ մի են, մարդիկ՝ քո տիրական շունչին առաջ փռի մի են, զոր թէ ձեռքէդ ձգես՝ կը փշրի թէ կոխես՝ ընդ հող կը ճմլի, և թէ փչես՝ հողմատար կը կորնչի: Ուստի քո ծառայն Վաւիթ, մարդոյն ոջնչութեան վերայ ձայնարկելով կը խօսէր. «Տէր, ով է մարդ, զի յիշես դու զնա» և թէ «Ես ասացի ի զարմանալ իմում՝ թէ ամենայն մարդ սուտ է»:

Ընթրիք լրացաւ. քաղցեալ աշակերտներդ կենաց հացով, Զատիկական խորոված գառով կշտապինդ. կերակրեցիր, անապակ գինովդ արբուցիր. սկսիր արդ՝ սէր իմ՝ Յիսուս, վերջին սիրոյ ճառդ և կտակդ: Զինչ է այն, զոր ստէպ—ստէպ

կը կրկնես. «Այս է պատուէրն իմ զի սիրեսցիք զմիմեանս. և թէ՛ Այսու ծանիցեն զձեզ մարգիկ թէ իմ՝ աշակերտք էք, եթէ սիրիցէք զմիմեանս»:

Անաստան և անձիր, դու սիրոյ Ուկիանոսն ես, Տէր, ո՞վ կարող է լայնութիւնդ, բարձրութիւնդ և խորութիւնդ չափել. Սիօնի վերնատան յարկէն գետորէն բացիր սիրոյ ակդ, զաշխարհ բովանդակ սիրոյ հեղեղովդ ողողեցիր, որ իբրև ջուր յորդահոս կը վազէր Աստուծոյ քաղաքին հրապարակը և կռամնլութեամբ չորցած անջրդի անապատները կ'ոռոգէր, որոց կանխաւ աւետիս կուտար Եսայիաս. «Աւրախ լեր, անապատ ծարաւի»:

Զիմանամք, Տէր, զի՞նչ է այս, որ հին և յաւիտենական սէրդ իբրև նոր պա-

տուիրան և օրէնք կաւանդես. միթէ Մովսէս քո հաւատարիմ ծառայն՝ Սինայի անապատին մէջ յետ Աստուծոյ բարձր սիրոյն՝ ընկերին սէր չաւանդեց, արդեօք հին սիրոյդ աստուածատուր աւանդը ինքնին հնացա՞ւ, թէ մարգիկ զայն հնացուցին և դու եկար հնացեալ սէր վերանորոգել և իբրև նոր պատուիրան աւանդել քո հաւատացեալ որդւոց:

Տեսաք, Տէր, նոր սիրոյդ հրաշալի հուր, զոր բերիւ ձգեցիր երկիրը. զաշխարհ համայն բոցավառեց և զքեզ իսկ ողջակիզեց խաչի սեղանոյն վերայ: Ով է Մովսէս, որ քո սիրոյն հաւասարի, Մովսէս միայն սիրոյ պատգամ կուտար Խորայէլի ժողովուրդին. այլ ինքն սիրոյ զո՞հ չեղաւ. նա կենդանիներ միայն զոհեց զԱստուած ողորբելու համար. իսկ դու ինքնանուէր մատեար ի զոհ և յայն-

ժամ երկինք և երկիր զիրեար համբուրեցին:

Ո՞ր կարէ չափել քո անհուն անհամեմատ սէր, ո՞վ Տէր, զոր դու քառակուսի փայտով մի չափելով՝ բարձրութիւնն մինչև երկինք հասաւ, խորութիւնն մինչև յանդունդս. իսկ լայնութիւն և երկայնութիւն ընդ ծագս չորս կոյս աշխարհի: Եւ յայս բան բովանդակեցեր սիրոյդ մեծութիւն և չափ. «Մեծ քան զայս սէր ոչ գոյ, եթէ ոք զանձն զիցէ ի վերայ բարեկամին»:

Այլ ո՞վ էին քո բարեկամք այս աշխարհիս վերայ. մարդիկ՝ որ զքեզ տարադարձութեամբ կ'ատէին. Յակովբայ որդիք, որ կերան քո հաց ու յափրացան և զսիրելիդ անկուշեցին. Աբրահամն խորթ զուակներ, որ թերահաւատեցան ի քէնայն ապիրատ և դառնացող անգղ, որ

վերջապէս զքեզ հալածելով՝ տարաւ հատոյց մինչև Գողգոթային գլուխ, կեանքդ զփայտէն կախեց և նշաւակ կացոյց աշխարհին առաջ:

Հապա ո՞վ էին քո ճշմարիտ բարեկամք, ասա ո՞վ Տէր, մտերիմ՝ աշակերտներդ, որոց հետ ընթրիս նստած ախորժանօք կ'ուտես Զատիական գառն. ի դոցանէ մին սատանայ է, զոր կը տեսնաս ու չես սրտմտիր որ քո հաց կ'ուտէ, քո գանձապետն է, որ ահաւասիկ այդ կորստեան որդին ելաւ գնաց զքեզ մատնել ու դրժել սիրոյ վարդապետիդ դէմը, ու դու գիտես, կը տեսնաս ու չես սրտմտիր:

Բարէ՛ անոխակալ և անյիշատար սիրոյդ, սէրդ այս աշխարհիս կեղծաւոր մարդկանց սէր չէ, որ միայն սիրելիներ

կը սիրեն, միայն բարեկամաց ողջոյն
կուտան և միայն ազգակիցները կը
պաշտպանեն: Եւ ի՞նչ է մահկանացուն
խաբուսիկ սէր, որ վասն իւր շահուն
կը սիրէ ու շատ անգամ ևս յատելու-
թիւն կը փոխի և վերջապէս կ'սպառի
ու կը ծածկուի մարդոյն սէր իւր հետը
գերեզմանի հողին տակ:

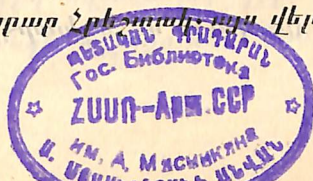
Սիրոյ ճառիդ հետը կցելով խաղա-
ղութեան կտակ կ'աւանդես, Յիսուս.
«Ջիւղաղութիւն զիմ տամ ձեզ, զխա-
ղաղութիւն իմ թողում ձեզ, ոչ որպէս
աշխարհ տայ՝ տամ ես»: Զի՞նչ է այս
վերջին խաղաղութեան նշանակը. և մի-
թէ քո նախասացեալ բանին հակառակ
կը վարդապետես. «Ոչ եկի խաղաղութիւն
տալ երկրի, այլ բաժին»: Աստի թերևս
կարծեն թիւրատես մարդիկ թէ դու
սուր և կռիւ բերիր այս աշխարհ, որ-

պէս զի մարդկային ընկերութեան յօգա-
կապը կտրելով՝ զիրենք իրարմէ բաժնես:

Քաւ քեզ, ո՞վ Տէր, որ չկամեցար իսկ
մի ընտանեաց համար բաժանարար լի-
նել, այն որ ստիպաւ կ'աղաչէր զքեզ
երթալ բաժնել հայրենի ժառանգու-
թիւնը: Աւետարանիդ ողջմտութիւնը ես
կը հասկնամ, զի դու եկար միայն հա-
ւատացեալ որդիքները բաժնել այս աշ-
խարհէն. սորա համար աշխարհ թշնա-
մացաւ քեզ և կռիւ բացաւ քո որդւոց
դէմ և քո քաջագօտի զինաւորներդ
ջօրագլխիդ քաջալերութեամբ յայթա-
հարեցին. աշխարհ նկուն դարձաւ և
ցատեաւ քո դէմ, կարծեց թէ դու ես
այս աշխարհամարտ կռուին գրգռիչ:

Գիտեմ, ո՞վ դու երկնից Հօր և Նոր
ուխտին խաղաղարար չրկտալի այս վեր-

431-2006
(255888)

ջին խաղաղութիւնը՝ դու միայն քո հաւատացելոց կ'աւանդես, որ եկեղեցւոյդ արի որդիքները թողուն հին ռիսութիւնը, ջախջախեն թշնամի օձին գլուխը, խաղաղութեամբ միանան, ընկերսիրութեամբ թագաւորեն և հեղ քաղաքավարութեամբ ժառանգեն երկիրը:

Ո՛վ երկնատուր չնաշխարհիկ անդէն խաղաղութիւնը, զոր միայն Յիսուս բերաւ այս աշխարհ և մարդիկներէն ոչ որ կարողացաւ տալ: Ոչ Մովսէս, որ պատժով և պատուհասով կ'ածէր միայն խաղաղութիւն խստասիրտ ժողովուրդին, ոչ Սողոմոն, որ թէպէտ Յիսուսի խաղաղութեան նախատիպար և նշանակէր, այլ իւր սակաւօրեայ խաղաղութիւնըն, մինչև ի գերեզման տեւեց և վերջացաւ իւր կեանքին հետ:

Եւ դուք, ո՛վ աշխարհիս աշխարհակալ

տիրապետներ, դուք զԱւետարանին խաղաղութիւն ի բաց դնելով՝ դեռ սոսկալի թնդանօթները կը ձուլէք. նոր-նոր հրադէնները կը ճարտարապետէք, պատերազմով, արիւնով և մահուամբ միայն խաղաղութիւն պահել կ'ուզէք, և դուք մինչև ցարդ անխորհուրդ մնացիք, տակաւին չիմացայք փորձով թէ պատերազմ՝ զպատերազմ կը յարուցանէ և սուր՝ զսուր, վասն զի խօսեցաւ Յիսուս, թէ «Որ սուր առնուցու՝ սրով անկանի»:

Իսկ դու, ո՛վ երկնից և երկրի Աստուծոյ և մարդկան մէջ ճշմարիտ խաղաղութեան միջնորդ Հրեշտակ, դու միայն կը քարոզես որ մարդիկ սուրն ի պատեան դնեն, քո սէր և խաղաղութիւն ընդունին, մարդիկ ողջունելով զիրեարհամբուրեն, քանզի եղբայր են, համա-

րիւն ազգակից են, պարտ և իրաւունք
հաւասարապէս ունին. թող այս՝ քո հա-
ւատացեալ որդիքներն են և դու այն-
պէս կը կամիս որ քո հարազատ որդիք-
ներ և եկեղեցւոյդ ընտանիք սիրով և
խաղաղութեամբ ապրին:

Սիրոյ և խաղաղութեան պատուէրդ
աւարտելով՝ նորանշան առակ և օրինակ
մի յառաջ կը բերես, «Աս եմ՝ որթն ճշմա-
րիտ, և հայր իմ մշակ է», զի՞նչ է այս,
սով Տէր, քանի՞ պէս-պէս և սքանչելի ա-
նուն ունիս երկրիս վերայ, մերթ սերմա-
նահան կը կոչիս, մերթ այգեպան, մերթ
լոյս աշխարհի, մերթ գառն Աստուծոյ,
մերթ հովիւ, մերթ ճանապարհ և ճշմար-
տութիւն, և շատ ստէպէս որդի մարդոյ,
իսկ այժմիկ ճշմարիտ որթ կ'անուանես
զբեզ, և քո հայր՝ մշակ, որ զբեզ Գող-
գոթայի բլրին վերայ տնկեց, խաչն՝ քեզ

խեչակ արաց, և անդ շինեց պատրաստեց
քո մահուն հնձան, և ինքն որթդ հնձա-
նահար եղար, սրունքներդ բացիր, զխա-
ղողդ ճմլեցիր, բոսորային գեղով կար-
մըրացար: Մարդ չգիտեր թէ դու և քո
հայր ի՞նչ կը գործէք, ձեր գործը ան-
բընին խորախորհուրդ է:

Որթի ուռ կը կոչես աշակերտներդ և
կարի բնական օրինակով դաս կ'աւան-
դես Գալիլեացի մանուկներուն, զորս քո
ընտրող ձեռք Խորայէլի անբեր այգիէն
հանելով՝ պատուաստեր էր ամենաբեր
որթատունկիդ վերայ:

Ո՞վ, քանի՞ խանդաղատելի է քո սի-
րախօս այս բան. «Կացէք յիս և եո ի ձեզ»,
աես թէ ուռն ինքնին կարող չէ պտուղ
բերել, եթէ հաստատուած ջրին որթի
արմատին վերայ:

Հաւատում Տէր, զի դու ես զօրութիւն և արմատ անմահութեան, առանց քո մշակութեան չիբանանու մայրեր չեն բարձրանար, և ոչ ևս Մամբրէի կալնին հազարաւոր տարի կ'ապրի, առանց քեզ ոչ գարուն կայ, ոչ ծաղիկ, ոչ պտղաբերութիւն: Այսպէս ևս Տիբերական ծովու, անձարակ ձկնորսները զի՞նչ կարէին առնել առանց քեզ, որ տրտունջ բառնալով կ'ըսէին. «Տէր, զամենայն գիշեր աշխատեցաք և ոչ ինչ կալաք», և դու հրամայեցեր զուռկանն յաջակողմն ևս արկանել: Քո հրաման միայն Պետրոս չսեց, ծովու ձկներն ևս արագ լսեցին, կայտաւելով լեցուեցան Պետրոսին ուռկան և այնչափ՝ մինչև պարպատէր:

Տէր, դու երբ աշխարհի մէջ իբրեւ մարդ կը շրջէիր, մարդիկ զքեզ Տէր և վարդապետ կը կոչէին, և գուցէ կը

կարծէին թէ աշակերտներդ քո ստրուկ մշակ և ծառաներդ են, և ոչ ազատ որդիքները: Ուստի վերջին երեկուն, կը յայտնես քո տիրական ազատ իրաւունք և մտերիմ սէր. «Ոչ ևս կոչեմ զձեզ ծառայ... այլ բարեկամ»: Յաւել, Տէր, Առաքեալ, հազարապետ, խորհրդական, տնտես, հովիւ, տեսուչ և դատաւոր ևս:

Դու որ եկար մարդկային ստրկութիւն բառնալ, հաւատար եղբայրութիւն հաստատել և միթէ հնար էր, որ քեզ հաւատացող երկնից արքայութեան որդիքները՝ ծառայ կոչէիր, որոց տուիր քո Աւետարանն, որ քարոզէն նոքա. «Դուք ամենեքին եղբայր եք»:

Փրկիչ իմ՝ Յիսուս, Քեզ բարեկամ չիկար այս աշխարհիս վերայ Աբրահամու զաւակներէն, որ ծովու աւազի նման

բաղմամբիւ էին, միայն եօթսուն երկու պարզամիտ հոգիները հազիւ հաղ գտար և ընտրեցիր, որոշեցիր աշխարհէն, և աշխարհն ինչպէս զքեզ, զանոնք ևս ատեց, և սորա պատճառն ի՞նչ էր:

Ասես թէ նոքա այս աշխարհէն չէին ինչպէս դու չէիր, վասն այն իսկ աշխարհ զիս և զնոսա ի միասին ատեց: Գիտեմք, ո՛վ Տէր, դու այս աշխարհէն չէիր, միայն Հօր կամք և մարդոյն սէր վարեց զքեզ յայս աշխարհ և մեք յանկարծ լսեցինք թէ Բեթլէհէմի մէջ մանուկ ծներ ես, թողել ես երկինքը՝ յերկիր իջեր ես. սակայն ո՛վ են այդ շինական անտոհմիկ մարդոց երկրածին որդիքները, որոց համար կ'ասես թէ այս աշխարհէն չեն:

Այո՛, Տէր, քո այս խօսք բարձրախորհուրդ է, նոքա՛ որ քեզ հաւատացին, նոքա՛ որ քո յայտնութիւնը սիրեցին, նոքա՛ որ Աւետարանիդ բանը պահեցին, նոքա՛ որ ծանրալուծ խաչդ յօժարաբար կրեցին, վերջապէս զքեզ պաշտելով և խոստովանելով քո անուանդ համար մեռան, և քեզ նման զոհուեցան՝ դնելով իրենց անձը եկեղեցւոյ որդւոց ազատութեան վերայ: Սոքա՞ են արդեօք նոր Սէթիդ օրհնեալ զաւակները, որ աշխարհիս Կայենազարմ մարդկանց որդիքներէն չեն:

Քանի՞ սրտառուչ և տրտմագին է քո յետին ողջոյն, որով հրաժեշտ կուտաս այս աշխարհէն և ընտրեալ ձեռնասուն խմբէդ. «Որդեակք իմ, փոքր ինչ ժամանակ ընդ ձեզ եմ... և թէ երթամ՝ առ Առաքիչն իմ և ոչ ոք ի ձէնջ հօրցանէ

թէ յո՞վ երթաս: Երթամ առ Հայր, ինչ-
պէս ի Հօրէն ելի եւ եկի յաշխարհ, եր-
թամ, այլ զձեզ չթողում որք. երթամ
ձեզ տեղ պատրաստել եւ դարձեալ պի-
տի գամ առնում զձեզ. զի ուր ձեր
Վարդապետ եւ Տէրն է, արժանի է որ
իմ հաւատարիմ պաշտօնեայներդ ինձ
հետ լինիք: Քաջալերուեցէք, որդեակք
իմ, մի վհատիք, ես զձեզ որք չեմ
թողուր:

Ընթրեաց սեղանէն, սիրական աշա-
կերտներէդ զաչերդ եւ բանիցդ դէմը
յանկարծ դէպ ի երկինք կը դարձնես եւ
կը գոչես ուժգին ձայնով. «Հայր, հա-
սեալ է ժամ՝ փառաւորեա զորդի, քո զի
եւ որդի քո փառաւորեսցէ զքեզ»: Ասա-
ցէք, ո՞վ Տէր, չգիտեմք ու չեմք հասկը-
նար ի՞նչ է քո փառաւորութիւն եւ ի՞նչ
է Հօրդ փառաւորութիւն, արդեօք եր-

կունքն եւս մի եւ նոյն չեն, չարչարանաց
բաժակ, զինուորաց կապանք, անարժա-
նից ատեան, թուք, ապտակ, ծաղր ու
ծանակ, անպարտ խաչակրութիւն. Գող-
գոթայի աշխարհակոծ տեսարան, ուր
կեանքդ խաչէն պիտի կախուի, ապի-
րատ որդիքները քեզ յանդիման կենա-
լով վա՛շ վա՛շ պիտի կարգան: Քո անօ-
րինակ փառքն այս էր. եւ քո Հայր այս-
պէս փառաւորեց զքեզ:

Տէր, ի՞նչ է այս քո օտար եւ նորա-
նշան գործ. մարդիկ խաչէն խոյս կու-
տան, դու դէպ ի յայն կ'երթաս, մար-
դիկ խաչին մահն անարգութիւն կը հա-
մարին եւ դու, փառաց Տէր, խաչը քեզ
փառք կը համարիս. մարդիկ մահուան
հոտէն եւ փուշէն կը սարսափին եւ կը
քստմնին, իսկ դու զայն կը քաղես եւ
կը հոտոտաս իբրեւ անուշահոտ վարդ:

Օ՛ն ուրեմն, Յիսուս, դու խաչին խանդակաթ ես, գիտեմ, անհուն սիրովդ արքեալ մարդոյն փրկութեան համար դէպ ի մահ կ'երթաս, կ'երթաս Սաբեկայ ծառէն կախուիլ, որպէս զի քո Հայր իւր վրէժխնդրութեան սուրն ի բաց դնէ, զոր վերացուցեր էր զաշխարհ հարկանել, այդ սուրը ահաւասիկ Գեթսեմանի ձորին վերայ կը շողայ: Փութաս ու Տէր, թո՛ղ Սիօնի վերնատունը՝ երթանք ձիթաստանեայց պարտէզ, հասիր շոյս տուր քո անձն այդ սրոյն դէմը, ուր ոչ միայն Դաւթի ժողովուրդ, այլ և զաշխարհ բովանդակ պիտի կոտորէ երկնից պատուհասիչ հրեշտակ:

ՅԻՍՈՒՍ Ի ԳԵԹՍԵՄԱՆԻ ՁՈՐ

Ժո՛ւնը դիր, ո՛վ Տէր, ծո՛ւնը դիր, երեսդ ի հող մած, թող աչքէդ կայլափող կենդանատու կաթիլները հոսին ու թափին այս մեռեալ և անիծեալ երկրին վերայ: Հին մարգն ի հողէն էր՝ իբրև անօթ փշրեցաւ, դու զայն վերաստեղծէ՛ Տէր: Քո Հայր դրախտի գետէն և ջրէն կաւ շինեց ու ստեղծեց մեր նախահայր, իսկ դու աչքիդ ցօղով գետին կը թրջես և նոր կաւ կազմելով անգրէն նորահրաշ կը շինես հին բեկեալ ու մանրեալ անօթն:

Շինէ՛, ո՛վ նորագիշ ձեռք, շինէ՛ և խնամով նոր ճարտարապետութեամբ շինէ՛, այնպէս որ կրկին չփշրէ և չաղարտէ զայն սև օձին պատրանք: Գլուխ խոնարհ շինէ՛, որ այլ ևս չամբարտաւանի՝ Աստուած լինել: Պարանոցը կոր

շինէ, որ Աւետարանիդ նոր պատուի-
րանին քաղցր լուծը սիրով տանի: Այ-
քերը երկիւղածութեանդ վարագուրով
պատէ և փակէ մարդոյն ցանկութեան
գուռը: Ամիսփէ ժպիւրհ մարդոյն լայն
ու բաց բերանը, որ այլ ևս չհամարձա-
կի երկնից դէմ բան խօսել: Սիրտն և
հոգին թիւրեալ է, ուղղէ դէպ առ քեզ,
որպէս զի ճանչնայ, հաւատայ, և սիրէ
բարերար Փրկիչդ: Իսկ ձեռքերը որչափ
հնար է կարճ շինէ, Տէր իմ, որ չհասնի
արգելեալ ծառին ճիւղը և չքաղէ մա-
հացու պտուղը: Ոտքերը զօրաւոր պող-
պատէն շինէ, Չախջախէ իւր թշնամոյն
գլուխ և կոխէ անցնի երկրիս տատասկ
փուշերուն վերայ:

Ո՛վ դու մարդոյն հնացեալ բնութեան
կենարար և կարկատիչ ձեռք. քո ար-
տասուք և ճակատէդ հոսեալ քրտունք

բաւական չեն մեռեալ մարդոյն նոր
կեանք տալ, այլ պէտք է անպարս զոհի
մի արիւն. քո Հօր անդարձ վճիռն է,
այդ զոհին տրինալի դառնագոյն բա-
ժակ ըմպել, զոր ահա խաչիդ գութա-
բեր հրեշտակը քեզ կը մատուցանի: Առ
որ հոգիդ յօժար է, միայն մարմինդ
զգածեալ խոյս կուտայ մահէն, բայց ի՞նչ
է մարմին, որ կարենայ անհուն սէրդ և
հոգիդ նուաճել:

Դու Աստուած և Աստուածորդի, որ-
պէս ապիկար մարդ կը վշտակրիս, յան-
ձուկ տագնապիդ մէջ զօրավիգ կը խնդ-
րես, մտադիւր կ'աղօթես և կը պաղա-
տիս առ հայրդ, որ թէ հնար է անցնի
քեզմէ այդ մահուան բաժակ: Բայց և
դարձեալ իբրեւ կամակտար հնազանդ
որդի կ'ընկրկես քո կամքը և Հօրդ կա-
մաց կը թողուս, որ վայրիկ մի գիտես

Թէ կը մոռանայ և կը թողու իւր սիրելի միակ Որդեակն իւր թշնամեաց ձեռք: Վասն այսորիկ դու բարձրագոյ կ'աղաղակես Դաւիթին ձայնով. «Նայեա՛ առ իս և ողորմես ինձ, զի միամօր և աղքատ եմ ես: Նեղութիւնք սրտի իմոյ բազում եղեն յոյժ, ի վշտաց իմոց հանդիս, (Հայր)»:

Ահա քեզ զօրավիգ հրեշտակ մի կ'առաքեմ, հզօր Որդեակ իմ, զօրացիր յոտին կաց, կազդուրէ զքեզ, առ ըմպէ մահուդ բաժակ, գնա՛ յօժար ի խաչ, լիովին կատարէ մարդեղութեանդ խորհուրդը. Բեթլէհէմի մօրէն մինչև ի գերեզմանն է քո խաչին վախճանը, և հոն ամէն վշտերդ կ'աւարտին: Մարդիկ թող այնպէս կարծեն թէ դու ևս ի կարգս մեռելոց կը համարիս: Քաւ թէ զքեզ ի դժոխս թողում: քաւ թէ սուրբդ իմ

ապականութիւն տեսնայ, և դու ինքն չգիտե՞ս և չասացիր թէ՛ քակեցէք մարմնոյս տաճարը և ես երեք օրէն յետոյ կը շինեմ:

Ես ուխտ ունիմ ընդ քեզ, Որդեակ իմ, ի յաւիտենից մահուամբ վճռագիրը ձեռագրած եմ: մարգարէք իրենց գուշակութեամբ վկայ կը կոչեմ այս գաշնագրին. քո մահն՝ անեղծ վճիռ է: Եւ մարտագիր մանուկդ իմ ել գնա բարձրացիր ի խաչ, թող ընկճի խաչիդ ոտքին տակ աշխարհի իշխան: Խաչէն ի գերեզման իջիր, յաղթահարէ մահ և խորտակէ դժոխքին խայթոցը: Վա՛շ, այն օր ես կը ցնծամ և երկնից մէջ կը տօնեմ յաղթանակիդ հանգէս. զքեզ ի մեռելոց կը հանեմ ազատ Որդեակ իմ և դու նորահրաշ յարութեամբ կը փառաւորիս յոյժ»:

Մօտեցաւ քո մատնութեան ժամն
 օխոտու, խաւարին իշխանութեան զին-
 ուորները զքեզ ըմբռնել կուգան. և ո՛վ
 է նոցա առաջնորդ. քո գանձապետ Յու-
 դան, որ ահա կը մերձի համբուրել ըզ-
 քեզ մատնառ կեղծաւորն. և դու ան-
 հաս հեղութեամբ, ոչ կը ցասնուս, ոչ
 կը սրտմտիս, միայն հոգւոյ հեծութեամբ
 կը պատասխանես. «Յուդա՛, համբուրե-
 լո՛ւ մատնես զորդի մարդոյ»:

Թո՛ղ տուր, ո՛վ դու անըմբռնելի լոյս,
 Թո՛ղ տուր որ կապեն զքեզ, դու կա-
 մաւ եկիր յայս ժամ: միթէ և այժմ՝
 ընդ մէջ անցեալ գնա՞ն ինչպէս Գալի-
 լեայի յարտեան լերին: Ահաւոր անուա-
 նէդ զգեսնի հարան զինուորները, ձեռն
 տուր, ի վեր հան, կազդուրէ, թող կա-
 պեն զքեզ: Կայիափայ և Պիղատոս ա-

տեան կաղմեր են և կ'ոպատեն Արդա-
 րոյ դատաւորանը համառօտել ի մահ:

Ո՛ւր ես, անձնագիր Պետրէ, քնաթա-
 թախ ծանրացեալ աչքով կ'աճապարես
 Վարդապետին պաշտպան հանդիսանալ
 և դու հին արուեստիդ ձկնորսական
 դուլ դանակովդ Մաղքոսին ականջը կը
 հատանես: Ի բաց կաց, ի բաց սուրդ
 ի պատեան դիր, երբ դու այնչափ Վար-
 դապետիդ սիրով վառեալ ես, դնա հետ
 մինչև ի խաչ և գերեզման: Փրկչին տ-
 ղատաքայլ ոտից խոջնդոտն մի լինիր,
 ինչպէս Թափօրական լերան տակ, ուր
 սատանային թելադիր ոգւով խաչին խոր-
 հուրդ խափանել կ'ուզէիր:

Սիրական հովիւն իւր սիրելի Հօրէն
 զարնուեցաւ, ոչխարները ցրուեցան, որք
 պահ մի յառաջ Սիօնի վերնատուն մէջ

Հովուին շուրջ բոլորած խնձոյք կը կազմէին. բարէ, խաչակիր զինուորնիրը դասակր եղան Գեթսեմանի ճակատամարտին մէջ, զօրագլուխ միայնակ թողին: Ուր ես արգեօք, Յիսուս վարդապետին սիրահար հոգի Յովհաննէս, որ զլանջօք նորա փաթելով կը հարցանէիր մտերմօրէն. «Տէր, ո՞վ է, որ մատնելոց է զքեզ», տեսա՞ր աւասիկ թէ ով մատնեց զինքն, և դու այժմ՝ յուշիկ-յուշիկ վարդապետիդ ետեւէն վարանելով կ'երթաս մինչև ի գաւիթ Քահանայապետին և մինչև Գողգոթային գլուխ, բայց առանց խաչի:

Խոկ դու ևս անգիտաբար կը հարցանէիր. «Տէր, ոչ գիտեմք յո՞վ երթաս, և զի՞արգ զճանապարհն կարասցուք գիտել»: Մի ապշիր թովմաս, տես աւասիկ Յիսուս կապուած կ'երթայ խաչին ճա-

նապարհ, կ'երթայ ձեռքեր ոտքեր և մի կող ծակել տալ. որպէս զի դու յետ յարութեան շօշափես նորա վէրքեր և չթերահաւատիս: Յիշէ՛ թովմաս, զի՞նչ խրախոյս կուտայիր յայնժամ ընկերներուդ, մինչ Յիսուս անդրէն գառնալ կ'ուզէր յերուսաղէմ իւր Ղազարոս բարեկամն գերեզմանէն կանչել. և առ այս մինչ՝ կը դժկամակէին աշակերտները, դու իբրև անձնանուէր նահատակ հրաւէր կը կարդայիր. «Ո՛ն եկայք և մեր, զի ընդ նմա մեռցուք»:

ՅԻՍՈՒՍ ԱՌԱՋԻ ԴԱՏԱԻՈՐԱՅ

Միայնակ մնացիր, Յիսուս, անձնանշուէրներդ ամէն քեզմէ չոգան ի բաց, միայնակ ելար յատեան Քահանայապետին, որ իբրև անգէտ և չքմեղս կը

հարցներ, և միթէ գիտնալ կ'ուզէր նենգամիտն թէ՛ ի՞նչ է քո վարդապետութիւն և ի՞նչ է աշակերտներուդ ուսումն: Գալիլէայի բարձրութենէն սկըսեալ մինչև յերուսաղէմ, բովանդակ չրէ-աստանի գաւառները, Սիօնի Աւետարանչիդ ձայն տանեաց վերայ բարձրաբարբառ քարոզեցաւ: Միայն պարզամիտ ժողովուրդ լսեց քո ձայն. քահանայապետք, դպիրք, փարիսեցիք, և օրինաց վարդապետք խուլ դարձան:

Դու հեղաբար կը պատասխանես, այլ կատաղի ծառայն քահանայապետին ըզքեզ կ'ապտակէ: Համբերէ գառնուկդ հեզ, համբերէ, դարձուր և զմիւս երեսդ. դու այսպէս վարդապետեցիր և արդ օրինակով ցոյց տուր մեզ քո անսահման հեզութեան դասը. մի ջանար այդ անիրաւ ատենէն իրաւունք պա-

հանջել: Թող Ահարօնեան դասը զքեզ դատաւիտէ, Մովսիսի հաւատարիմ ժողովուրդը քեզ համար վկայ է. դու ոչ երբէք չար խօսեցար, և ոչ նենգութիւն գտաւ ի բերանդ:

Պատառէ պատմութեանդ, ո՞վ կայիափայ պատառէ այլ ևս Ահարօնեան այդ հնոտի հանդերձ. չեն պէտք ոչ ձեր զոհ, ոչ պատարագ, ոչ քաւութիւն. մի աշխատիր սուտ վկայներ գտնել, համառօտէ անմեղ մեղապարտին դատաստանը. տարէք հանէք այդ կարմիր անմըռունչ երինջ խաչի սեղանին վերայ, այսուհետև Յիսուս ինքն է միայն փրկութեան զոհ և պատարագ հանուր աշխարհի համար:

Անցաւ երրորդ պահ գիշերոյն. դու լըր կաս և զի՞նչ առնես, պարծողդ

Պետրէ, ջերմ ոգիդ ի սիրոյ վարդապետին սառուցեր ես, և այժմ վառուած խարոյկին մօտ նստած մարմնով կը ջեռնուս: Աւարտէ երբակի ուրացութիւնդ, աւարտէ, ահա հաւիկն թեւ ի թափ կը խօսի. սթափի՛ր դու, հաւուռն ձայն զքեզ ի լաց կը կոչէ. դարձի՛ր դէպ ի Տէր, Պետրո՛ս, դարձի՛ր. Յիսուան ևս, ո՛հ, ձեռակապ կացեալ յատենին, զաջերն առ քեզ ածելով զքզզ ի դարձ կը հրաւիրէ, ել, մի՛ կենար. ել այս գաւթէն, գնա մօի՛ր Գեթսեմանի ձոր, ուր թողի՛ր քո սուր, և անդ լաց դառնապէս, ուր Տէրն աղօթեց. հոսէ արտասուք մինչև գետ լինի, հեղեղ դառնայ, անցնի Կեղրոնի ձորէն:

Յատենէ յատեան տարին զքեզ, Տէր, այլ ևս քո դատաւորն Կայիափայն չէ և ոչ Մովսիսին օրինագիրք. այլ Պոն-

տացի Պիղատոս, որ Հռովմայ կայսրութենէն դատաւոր կարգուած էր, ոչ Մովսէս կը ճանչնար, ոչ նորա օրէնք: Նա հեթանոս էր. բայց խղճի գիտակցութեամբ ծանեալ զքեզ թէ անմեղ ես, անպարտ ես. ոչ կայսեր, ոչ աշխարհին վնաս մի չունիս. գիացաւ քաջ թէ հրէայները առ նախանձու մատներ են զքեզ: Սակայն ի վերջոյ կեղծաւորեցաւ, արիական արդարութեամբ չպաշտպանեց քո դատը. ձեռք լուաց ժողովուրդին առաջ, խաբեց ու կարծեց թէ քաւեցաւ արդարոյդ արենէն:

Ո՛վ խորախօս Իմաստութիւն, հանգերձելոյն դատաւոր, և Աւետարանիդ ճշմարտութեան վաստաբան գպիր, մարդ կը զարմանայ քու վրագ թէ՛ ինչպէս վարուեցար դու այդ աջառող դատաւորաց առաջ. մերթ կը խօսէիր, մերթ

հարցմանց պատասխան կուտայիր, և մերթ ևս անխօսուն էակ մի դարձած այնչափ լուռթիւն կը պահէիր, իբրև մարդ մի որ չի լսեր, չի խօսիր, և բերան ու լեզու չունի: Գիտեմ՝ դու առ վշտին ևս բերանդ չբացիր. մարդիկ քեզ պէս չեն. վշտին մէջ առաւել կ'աղաղակեն: Այո՛, Տէր իմ՝ հեղ, ոչ ձայն կը հանես, ոչ կը վիճես, ոչ կ'աղաղակես, զի մի ձայնիդ և շնչոյդ ուժգնութենէն, ջախջախեալ եղէգն փշրի, և առկայծեալ պտորոյգն շիջանի: Արդեօք այսչափ խոնարհութեանդ համար դատաստանդ շուտ բարձաւ ու վերջացաւ ինչպէս գուշակեց Եսայիս:

Անհանգուրժ վիշտերուդ գիշերուան երկրորդ պահն էր. մինչ մարդահաճոյն այն՝ որ ինքն էր դատաւոր և իշխան. ո՛հ, գրեզ նոյն իսկ քո մատնչաց ձեռք

մատնեց, իւր ատենէն ի բաց մերժելով ասաց. «Ահա այդ գձեղ»: Զի՞նչ այնուհետև վայրագ զինուորներ ու Հրէից վրիժահան խուժանն զքեզ մեկուսի առնելով՝ դառնագոյն նախատանաց թատերգութիւն մի կատարեցին քու վրագ, զքեզ յաթոռ նստուցին իբրև քո հօր Գաւթի աթոռ. գերագոյն գլխոյդ փուշ պսակ բոլորեցին, զոր դպրաց ու փարիսեցւոց տատասկաբեր անդառտանէն քաղեր էին. մի եղեգնէ գաւազան ևս քո աջ ձեռք տուին, և դէմդ անցած ծունր դնելով կը կատակէին զքեզ: Մի՛ դժարիր, Տէր, զի դու երկաթէ գաւազանով Մովսիսին ձեռքով ինչպէս բրտի անօթ ջախջախեցիր զիրենք, չիմացան պանդոյր ոգիները թէ դու եկեր էիր Աւետարանիդ անփուշ ու դալար քաղցր դաւազանովդ հովուել: Քո թագաւորութիւն այս աշխարհէն չէր, այլ իբրև ար-

քայական ծիրանի կարմիր քղամիթ հագուցին քեզ, գլխիսդ՝ զոր տիեզերք չկարէ ծածկել, ձորձով կը ծածկէին և կըռուփս հանելով կը հարցնէին. «Մարգարեաց, ով էր որ եհարցն զքեզ»: Դաւիթ քո այս անըմբերելի նախատանաց նախատեսողն էր. Սիօնի բարձր պալատէն քո ձաղանքները կը դիտէր և կը կըշտամբէր իւր անմիտ ժողովուրդը. «Իմացարձք, իմացարձք, անզգամբ ժողովրդոց և անմիտք, մինչև յերբ ոչ առնուք ի միտ: Որպէս զի թէ որ տնկեաց զունկն՝ ինքն ո՛չ լուիցէ, կամ՝ որ ստեղծ զակն՝ ինքն ո՛չ տեսանիցէ»:

Տէր, գիշերուան վերջին պահուն մինչ արշալոյս կը մօտէր, քո այսպանաց թատերգութիւնը կը լրանար. ամէն ձաղանք, հարուած ու կատակ անխնայ կատարեցին քո վրագ. կ'անցնէր վշտիդ երկար

գիշեր և առաւօտ քեզ նոր վիշտ կը բերէր: Դարուն էր, ծառեր և ծաղիկները երկնից ցօղով զուարթացած կը ծիծաղէին. իսկ դու ծառոց ու ծաղկանց զարդարիչ, թողմած ու խամրած էիր, երեսդ այլազունած էր: Եսային քո տգիտն կերպարանաց ճիշտ պատկերահանն է. «Մեք, ասէ, տեսաք զնա, զի ոչ գոյր նորա տեսիլ և ոչ գեղեցկութիւն. այլ տեսիլ նորա անարգ, նուաղեալ քան զամենայն որդւոց մարդկան»:

Բոլոր անձամբ ուժաթափ եղած կը թալկանայիր, ով Տէր, դու երիքովի ճամբուն գլխած Սամարացին էիր, այլ ոչ ոք գլխացաւ ու խնայեց քեզ: Ահաւասիկ խաչին ծանր հեծան ևս պատրաստեցաւ: Առաւօտ է, արեւն առաքատէն ելաւ, և դու լոյսդ և արեգ փառաց, դու ևս իբրեւ փեսայ չարչարանաց առաքատէն

ելիր: Ո՛հ, Թափօրի լուսափայլ երեսօղ,
քանի՞ տո՛գունացեալ է, ծով-ծով աչերդ
նուաղեալ: Արևն զքեզ տեսաւ, Տէր,
իւր ճառագայթները շառագունեց Սի-
օնի լերան վերայ և ցոյց կուտայ այժ-
մէն թէ՛ ես պիտի խաւարիմ, երբ հաս-
նիմ կէսաւուր միջակէտին և երկնից
կամարէն շեշտակի հայիմ Գողգոթայի
գլուխ՝ իմ խաչեալ Արարչին գազաթան
վերայ, և ի՛նչպէս կարեմ լոյս տալ ա-
պիրատ մարդոյն, երբ անստուեր լոյսն՝
մահուան ստուերին տակ կը մթանայ:

ԹԻՍՈՒՍ Ի ՃԱՆԱՊԱՐՀՍ ԽԱՉԱԿՐՈՒԹԵԱՆ

Խաչդ ի յուզ առ, ո՛վ Յիսուս, եր-
թանք ի Բեթելայ սար, դու նոր խա-
հակն ես, շալկածդ քո ողջակիզին փայ-
տլն է. մի հարցնե՛ր թէ՛ ո՛ւր է ոչխար

ողջակէզ, դու ես միայն ճշմարիտ ող-
ջակէզ, զոր Աբրահամ գուշակեց և
Հայրդ պատրաստեց. միայն թէ քո զո-
հագործն Աբրահամ չէ, այլ նորա Ժպիրճ
և անզգամ որդիքներ:

Մինչ դու վաստակաբեկ եղած, հատ-
կըլեալ շնչով կը տանէիր քո մահուդ
փայտը, և ծունկերդ կթուցեալ այլ ևս
չկարէիր ոտն յոտին փոխել ու յառաջ
երթալ. դու որ զօրավիգ էիր անկեալ
մարդկութեան, և Մարգարէին ձայնով
խրախոյս կը կարգայիր. «Զօրացարուք,
ձեռք լքեալք, և ծունկը կթուցեալք»:
Քո չարամիտ խաչահանուք կարծեցին
թէ՛ մի գուցէ առանց խաչի անարգու-
թեան և աշխարհատես խայտառակու-
թեան մեռնիս դու կիսաճանբուն վերայ,
ուստի քեզ համար պահակ կալան կիւ-
րենացի Սիմոն, որ պահ մի քո խաչ կրեց,

մինչև շունչ առիր և դարձեալ ինքնին բարձիր քո խաչափայտն: Զի քեզ յոյժ սիրելի էր քո զօրութեան զէն յուսիգ վերայ տանել պարծանօք, ինչպէս մի քաջագօտի զինուոր ի պատերազմին: Եւ քո զէն պողովատիկ սուր չէր, այլ անտաշ անարուեստ փայտ մի, որով զինավառեալ էիր աշխարհի իշխանին զօրութիւնը խորտակել:

Ելէք և տեսէք, դստերք Երուսաղէմի, ելէք և տեսէք մեր նոր Սողոմօն արքային նորօրինակ հարսանեաց պսակը, որով յաւուր փեսայութեան իւրոյ կը պսակէ զինքն մայրն իւր Սիօն: Կուլաք, կաշխարէք և սրտակոծ կը լինիք, տեսնելով որ փեսայն մահապարտ մի խաչակիր է: Ասեն թէ անմահ Աստուածորդի է, և այսօր ի մահ կ'երթայ, ասեն թէ թագաւոր է, այլ գլխոյն թագ

փուշ պսակ է. ասեն թէ Սողոմօնի երգած անձկալի եղբօրորդին և փեսայն է, իւր հարսնեօրք՝ սուսերակիր զինուորներն են. պսակադիրք՝ օրինաց վարդապետներ և դպիրներն են. պարսահանգէս ուրախութիւնն՝ Երուսաղէմի դստերաց ողբ, կոծ ու լացն է: Եւ այսպէս կը կատարի նախագուշակին խօսք թէ. «Յաւուր յայնմիկ սաստկասցի կոծ, Երուսաղէմ, իբրեւ կոծ նռնենեաց կոտորելոց ի դաշտի»:

ՅԵՍՈՒՍ Ի ԲԵԹԵԼԱՅ ՍԱՐ

Ջոհիդ ժամ հասաւ. և դու հասար Բեթելայ սարին գլուխ, Յիսուս, խաչի զետին զիր, ո՛վ դու խաչի մշակ, արեակէզ ճակատիդ քիրտն սրբէ, դաշերդ ի վեր առ, տես ահա կուգայ անու-

ռակ որդին, մարդկութեան թշուառ դա-
ւակ, վեց հազար տարի է երկրիս վե-
րայ կը թափառի, և այժմ՝ իսպառ չքա-
ւորեալ, անօթի քաղցած կը վերադառ-
նայ հայրենի տունը. զքեզ Գողգոթա-
յին գլուխը գտաւ, և դու երկինքէն
մինչև Բեթլեհէմի մուր և անտի մին-
չև այսը՝ զայն կորոնէիր և ահա գտեր:
Գիրկս արկ, համբուրէ, զի դու երկինց
Հօր գործովոյն բազուկներն ես. զքեզ եր-
կինքէն մինչև յերկիր պարզեց, որ գրկես
անառակ որդին, յուսիզ վերայ բառնաս
մօլորեալ ոչխարը: Տէս, Տէր, կորսուած
դրամն ևս ոտքիդ տակն է, ժանգոտած
եղծուած բոլորովին. կը ճանաչե՞ս ար-
դեօք, այդ է քո տիրական պատկերն ու
կնիքը:

Տէր, դու այս անգին գիւտերուդ հա-
մար զինչ գին կը վճարես, արգէն գի-

տես Հօրդ կամք, դու նորա ի յաւիտե-
նից պահեալ պարարակ եզն ես. նա կը
հրամայէ, որ անառակ որդւոյն դարձին
համար զենուն զքեզ, խնճոյից սեղան
կազմուի, հրեշտակներ ու մարդիկները
առհասարակ հրաւիրուին, երկինք և
երկիր զիրեար գրկախառնեն, հաշտու-
թեան աղեղն Գողգոթայի գլխէն ձգէ
դէպ երկինք, և հասնի Աստուածպե-
տական աթոռին առաջ. խռոված Հայրն
հաշտուի աշխարհին հետ:

Փրկութեան աւուր երրորդ ժամն ե-
հաս, տարածիր, Յիսուս, պարզէ ամե-
նադօր բազուկներդ. քառաթե սեղանին
վերայ, թոյլ տուր, որ զենուն զքեզ,
լուռումունջ կաց, բերանդ մի բանար,
դու անխօս որօջ մի ես քո կտրիչնե-
րուն առաջ. ճիշտ այնպէս կաց, ինչպէս
դուշակեց Եսային:

Զմուսեալ գինի կուտան քեզ, չգիտեմ քեզ կը կարեկցի՞ն, որպէս զի թմրիս և սաստկագոյն ցաւ չգգաս. թէ վասն այն կարբուցանեն քեզ, որ անագան մեռնիս, ընդ երկար ողջ մնաս խաչին վերայ. թշնամիներդ վա՛շ. վա՛շ կարգան քո դէմդ և զքեզ աւելի ևս զկծեցուցանեն: Այսպէս վարեցան ընդ քեզ կատաղի ոխերիմներդ, չգիտնալով թէ դու մարդոյն սիրով արբեալ՝ կամուզ անդգայեալ ես:

Առէ՛ք սուր, կտրեցէ՛ք, ո՛վ սպանդարանի արեան ու մահուան պաշտօնեաներ. զոհն հեզ է, իւր վիզը կամակար կը ձգէ. բռնեռները հարէ՛ք, դժոխադէմ՝ դահիճք, խաչակիր նահատակն իւր թեւերը կը տարածէ. պինդ հեղուսէք զԱստուածն ի փայտ, իւր խաչով հանգերձ վերուցէ՛ք ու անկեցէ՛ք ճիշտ Բեթելայ

սարին գագաթ, թող աշխարհ և երկինք տեսնայ:

Ո՛վ դուք, Մովսիսի անհաւան և ստահակ որդիքներ, տեսէ՛ք, ահաւասիկ կեանք ձեր կախեցաւ զփայտէն: Դա առապատին մէջ բարձրացած պղնձէ օձ չէ, որ միայն խորայելի օձահար որդիքները բուժէ. այլ բոլոր բովանդակ հեթանոսների մահաշունչ վիշապին խայթուածէն պիտի բժշկէ, և առ այս նշան կուտայ մարգարէն. «Եւ բժշկութիւն ի թեւս նորա»:

Դուք արդ՝ յանդիման կեցած կը նախիք նորա վէրքերուն և խոցերուն, ո՛վ ազգ չար և դառնացող, որ երբէք քո սիրտ և հաւատարմութիւն չուղղեցիր առ Աստուած, և միշտ նորա սուրբ մարգարէները սրահան և սղոցով զրաւե-

ցիր: Եւ արդ նոյն իսկ մարգարէից Տէր
 և Աստուծոյ Միածին որդին կը խաչես,
 և չես ամաչեր: Յիսուս ձեր չար ու խո-
 րամանկ միտքը բացատրեց ճիշտ իւր
 առակով. դուք վասն այն արտաքոյ այ-
 գւոյն հանելով կը քարկոծէք Հօր սե-
 վական ժառանգը, որ բոլորովին գրա-
 ւէք Յակովբայ տունը և այգին, ժա-
 ռանգութեան տէր լինիք, արդիւնքն ու-
 տէք և բուն այգետէրը հանէք իւր ար-
 դար ժառանգութենէն:

Ահա բարձրացար, Տէ՛ր, և դու կասէիր
 թէ երբ բարձրանամ ես, զաշխարհ բո-
 լոր առ իս կը ձգես: Կը զարմանամ Տէ՛ր,
 այդ անլուր, անհնար հրաշքիդ. չգի-
 տեմ ինչպէ՞ս պիտի ձգես, թե երգ
 կապուած են, ոտներդ բեռնուած և
 սակաւիկ մի ևս դու կը մեռնիս և կը
 մնաս անշարժ, և մարդիկ զքեզ ի գե-

րեղման կը տանին, կարծելով թէ դու
 ևս մեր աշխարհի մեռեալներէն ես: Եւ
 միթէ հնա՞ր է խաչէդ և գերեզմանէդ
 զաշխարհ առ քեզ ձգել:

Այլ գիտեմ և կը հասկնամ, Յիսուս,
 քո միտք պարզ է և խոր, քո ամենա-
 հաս, ամենազօր ձեռքդ նոյն իսկ մա-
 հուդ մէջ կենդանի և զօրաւոր է. և
 դու զմարդիկ առ քեզ սրոյ բռնութեամբ
 չես ձգեր՝ ինչպէս աշխարհիս տիրապետ
 աշխահակալները. այլ անհուն սիրովդ
 կը ձգես, խաչիդ անձնանուէր զօհովդ
 կը ձգես, անսլարտ արիւնովդ կը ձգես.
 քաղցր լրծովդ կը ձգես, անսահման նե-
 րողամտութեամբդ կը ձգես. Աւետարա-
 նիդ ազատ քարոզութեամբ կը ձգես.
 այս աշխարհէն՝ կենդանի հաւատացեալ-
 ները կը ձգես, ի գերեզման կիջնաս՝ հո-
 դէն մեռեալները կը ձգես, ի ներքին

բանտն երթալով՝ կապեալ հոգիները կը ձգես. կռամուլութեան տաճարներէն՝ մուրեալ հեթանոսները կը ձգես. և կը բերես կաճես եկեղեցւոյդ նորագաւիթը, զամէն մի հօտ կաղմելով՝ քաջ հովուի գաւազանին տակը կը ժողովես:

Այսպէս, ո՛վ Տէր, աշխարհի հաւատացելոց միայն քո սէր կը յայտնես, իսկ սանդարամետական իշխանին՝ քո բուռն և ահաւոր զօրութիւնը: Կը վերանաս կը բարձրանաս, ո՛վ սրաթռիչ բազէ, ինչպէս ամպէն կը խօսէիր առ քո նահատակն Յովբ:

Այո՛, Տէր, բազէն քո հրամանով կը վերանայ, իսկ դու Հօրդ հրամանով կը վերանաս ի խաչ, թւերդ ի թռիչ կը տարածես, զաչերդ յանդուռնդս կը սեւեռես, խաչի բարձրադիտակ գագաթէն

որսական բազէի նման շեշտակի սաւառնե՛լ կուզես ի սանդարամետոյ որպէս զի որսերդ կորզես ու որսաս սատան բռնաւորին ճիրանէն և վեր բերես կրկին ի դրախտն. ուր մարդն որս եղև խաբուսիկ բանսարկուին և մահն այս աշխարհը մտաւ:

Յօղէ, ո՛վ կենաց աղբիւր, ցօղէ սուրբ արիւնդ, թող ի խաչէդ իշխան թափին մեր նախահօր գագաթան վերայ. զոր մահուն ոստիկան, ո՛հ, սանհարելով գլուրեց գերեզմանին գուրը, մարդն անմահ էր, լոյս էր, Աստուծոյ անեղծ ձեռագործն էր. աւա՛ղ անմահն մահացաւ, ու եղձաւ տիրական պատկերն:

Ո՛վ յառաջատես իմաստութիւն, թող թերահաւատները դիպուած կարծեն. այլ ես կը հաւատամ, որ դու քո յաղթա-

կան խաչը՝ մեղուցեալ նախամարդոյն
գազաթան վերայ կանգնեցիր, որպէս զի
արեանդ կենսատու յօղով մեր հանգու-
ցեալ նախահօր կեանք տաս, նոր վե-
րատեղծես հոգէն, և ամբողջ ագամա-
յին հաւատացեալ սերունդը կրկին ի կեն-
դանութիւն արարչագործես:

Տէր, դու երբեմն մինչ կենաց բան
կաւետարանէիր, Յակովբայ ջրհորին գը-
լուխ նստար ինչպէս վաստակեալ ու ծա-
րաւած ուղեւոր մի. Սամարացի կնոջէն
ջուր կը խնդրէիր, և այժմ ի խաչէդ
անագորոյն դահիճներէն ջուր կը խընդ-
րես: Չգիտեմ, յիրաւի ծարաւի ես, թէ
սիրտդ ի սիրոյ կը տոչորի, կասես թէ
ծարաւի եմ միթէ Ովկիանոսը կը բա-
ւէ՞ք ծարաւ և սրտիդ հուրը շիջու-
ցանել:

Միայն կը ծարաւակրին խաչեալդ իմ
Յիսուս, քաղցեալ չնս և հաց չնս ուզեր.
և ի՞նչ պէտք են այլ ևս քեզ համար ա-
պերախտ ժողովուրդին հաց և ջուր.
պահ մի ժուժկալէ և կը մեռնիս, կանց-
նի քո ծարաւ: Բա՛բէ, ո՛վ կը հաւատայ.
միթէ դու այն կենդանի ջրոյ ակն չնս,
որ բղխեցար երուսաղէմի մէջ և կաղա-
ղակէիր. «Որ ծարաւին իցէ, եկեսցէ
առ իս»:

Տէր, դու չնս և չէիր այն հրաշա-
բուղիս հոգեւոր վէմն, որ մշտահոս ան-
հատ կը վազէիր իսրայէլեան բանակին
ետեւն և կարբուցանէիր տրանջող թե-
րահաւատ ժողովուրդը: Արդ կը ցամա-
քէս, հոգիդ աւանդէ, թող հեթանոս
հարիւրապետը տիգաւ խոցէ վիմիդ կո-
ղը, տես ինչպէս կենդանի կողէդ կեն-
սացնցուղ աղբիւր կը բղխի, ջուր և ա-

րիւն իմիասին: Անհաւան ազգ տեսաւ
ու չը հաւատաց, այլ ես հարիւրապե-
տին հետը կը հաւատամ՝ և կը դաւա-
նիմ թէ, «ի քէն է Տէր աղբիւր կենաց
և լուսով երեսաց քոց տեսանեմք զոյս»:

Յիսուս, որդի կուսին, մահուան ժա-
մըդ կը մօտենայ. պահ մի զաչերդ՝ առ
Մայր քո դարձուր, որ խաչիդ պատու-
անգանին տակ ուշագնաց անկեալ՝ ծը-
նողական գորովով կաղէկիդ: Սէր՝ որ
քան զմահ հզօրագոյն է, զքեզ և զմայրդ
նոյնավիշաւ կը տանջէ. Սիմէօնին սուր՝
կուսին ի սիրտ կը մխի. և քո վտակա-
հոս կողը՝ Ղուենկիանոսին գեղարդ: Քո
անտար ցաւերդ առօրեայ են, մահով
կոպտոին, և դու կը ննջես ի հանգիստ,
այլ սգալի մօրդ տակաւ-տակաւ կառա-
ւելուն:

Եւ կարի՛ յոյժ. երբ անմահդ մահա-
ցեալ տեսնայ, երբ իբրեւ մեռեալ զքեզ
պատանէ և միամօր որդիդ դնէ ի գե-
րեզմանի, երբ Գաբրիէլին աւետիս յուշ
ածէ և անվախճան թագիդ ու աթո-
ռիդ տեղը՝ փուշ պսակ, և մահապար-
տից խաչը տեսնայ: Այո՛, պիտի մորմո-
քի, զի մայր է. ալ ևս չկայ աշխարհիս
վերայ բնաւ սփոփանք մի մայրական
սրտին, մինչեւ տեսնայ քո փառաւոր յա-
րութիւն:

Տէր, որ տիեզերաց խնամակալ Աս-
տուած ես, յանձնարարէ և տուր քո
հրաժեշտ, ո՛վ այսուհետեւ պիտի խնամէ
քո անորդի Մայրիկդ: Հայրագիրդ Յով-
սէփ վաղ մեռաւ, մերձաւոր մտերիմներդ
ու բարեկամներդ հեռացան քեզմէ ու
չկան ի միջի. միայն քո սիրելի աշակերտ
Յովհաննէս կայ, այն որ զքեզ ողջագու-

րեց և ասաց. «Տէր, ով է, որ մատնելոց է զքեզ»:

Եւ դու ծնողասէր և հնազանդ Որդեակ, ի հոգեհանիգ ժամուն երկու բան միայն կը բարբառիս. «Ով կին, ահա որդի քո. և թէ՛ Ահա մայր քո»: Եւ ցոյց կուտաս այսու, մարդասէր և ամենախընամ Տէր, թէ խաչիգ փրկագործութեան ծանրալիշտ հոգերուգ մէջ՝ դու ամէն բան կը մոռնաս բաց ի խաչէգ, և սորա համար քեզ հեռակող խմբին աշխարհօրաց անձնանուիրութիւնը կը քարոզէիր. «Որ սիրէ զհայր կամ զմայր առաւել քան զիս, չէ ինձ արժանի»: Այլ քան թէ կարծեմ որ դու Աւետարանիգ այս վճռով որդիական սիրոյ պարտիքը կուրանաս, հակառակ բնական և հօրգօրինաց, որ կը պատուիրէ զհայր և զմայր պատուել:

ՅԵՍՈՒՍ ԱՆՕԳԻՆԱԿԱՆ ԹՈՂԵԱԼ

Եւ դու զմայրդ կը թողուս, Յիսուս, որ քո սիրովդ սիրտն ի խարոյկ կը տօջորի, մեծաձայն կաղաղակես առ հայրդ. «Աստուած իմ, Աստուած իմ, ընդէ՞ր թողեր զիս»: Ի՞նչ կը խօսիս, ինքնազօր Տէր, իբրեւ անօգնական մարդ կը պաղատիս. Աստուած ես, Աստուածորդի ես, զԱստուած քեզ օգնական կը կանչես: Ընթրեաց երեկուն կասէիր, «Ես չեմ միայն, զի Հայր ընդիս է», և այժմ զքեզ թողուց: Մարդ կը վարանի և կը գայթակղի երբ խաչիգ ճառը մտքով և եթ ըմբռնել ուզէ:

Ի՞նչ է այս քո խօրին խորհուրդ, որ մեծութեան և հուսատութեան մէջ, զօրութեան և տկարութեան մէջ կը տարուբերիս: Մերթ մինչև Սինային գլուխ բարձրանալով՝ իբրեւ մրրկալից ամպը

կայծակունիս կը փայլատակես, և խարազան ձեռքդ առնելով տաճարին գոգերը կը հարուածես. մերթ ևս այնչափ կը խոնարհիս, այնչափ կը նուաստանաս, մինչև մարդոյն մեծամիտ ոգին այլ ևս չի հաւատար, թէ Աստուած կը խոնարհի մինչև մահապարտից կառափնատեղ:

Ո՛վ ես գու, որ ելեր ես բարձր վիմին վերայ, հոգւոյդ աչքով կը նայիս գէպ ի խաչին տեսարան: Ի՞նչ կը տեսնաս, Ամբակում, ի Բեթլեհէմի մսուր, եզին և իշոյն մէջ յայտնեալ Բանն՝ այժմ՝ կերելի քեզ երկու չարագործ աւազակաց մէջ մահապարտից փայտէն մերկ կախուած, փառաւորեալն Աստուած մատնեալ ի խաչ և յանարգութիւն, ո՞վ կը հիանաս և կաղաղակես. «Տէր, զլուր քո լուսայ և երկեայ, նայեցայ ի գործս քո և զարհուրեցայ»:

Դու հազար տարի յառաջ խաչին ստուերագիծ միայն տեսնալով կը զարհուրիս, Մարգարէ, մարգացեալ Աստուածորդւոյն հիանալի մեծագործութիւնը այդ չէ միայն, դեռ խաչէն իջնալով ի գերեզման պիտի երթայ: Դու ևս շատ մի կենար ի վիմիդ, շուտ իջիր ի վայր, թող խաչին տեսարանը, գնահաշդ տար ի Բաբելոն. քան զայդ աւելի մի ջանար խորհրդազգաց լինել, զի ճառ խաչին և խորհուրդը՝ մեր գիտութեանէն ծածկեալ է:

Արեւն ի միջօրէի կէտը հասաւ, ո՛վ գու լոյսդ և արեգ փառաց, առաքու վերջին բան. «Ամենայն ինչ կատարեալ է», և աւանդէ հոգիդ, և ահաւասիկ արեգակն խաւարեցաւ, խոր գիշերով պատեց բովանդակ աշխարհը, ապիրատ Սաղիմ՝ իւր երեսը դարձուց, որ չտես-

նայ խաչին վերայ իւր Արարիչը՝ ի մահ
դատապարտեալ:

Խաչեալդ իմ՝ Տէր, մինչ ողջ էիր դու,
դարմանազան սքանչելօքդ Խրայէլի աշ-
խարհը լցիր և արդ ի մահուդ ևս սքան-
չելիս կը գործես: Դեռ ի գերեզման չը-
գնացիր, հազարաւոր ամաց մեռեալները
գերեզմաններէն յարութիւն կառնեն:
Տաճարին վարագոյր վերուստ ի վայր կը
ցելու, Հոգին ի տաճարէն կ'երթայ, Ա-
հարօնեան քահանայութիւնը կը դադ-
րի, մեծ Քահանայապետիդ խաչին վե-
րայ միանգամ մատուցեալ զոհ կը մըշ-
տնջենաւորէ, և զայս ամէն գործելով
ցոյց կուտաս երբեմն, թէ ի մահուդ
կենդանի Աստուած ես և քո մահ՝ մե-
ռելոց համար անմահութիւն է:

Չվէմը անարգեցին շինողք, սորա հա-

մար ահա Սիօնի լեռան ապառաժ վե-
մերը մեծ ճայթումով կը պատառին. ան-
պարտ մահուդ համար քարերն անգամ
չհանգուրժելով աղաղակեցին. խուլ և
համր Յակովբայ որդիքները համրացան
և չլսեցին: Կեղծաւոր ու նախանձաւոր
Պալիրք և փարիսեցիք, որ հին Տաճարին
իբրև շինողք կը համարուէին և որ Մով-
սիսի յաթոռ կը բազմէին, նոքա զբեղ
անարգելով անարգեցին. երբէք չիմա-
ցան խելակորոյս ոգիները, թէ դու ես
միակ հին ու նոր Սիօնին ընտրեալդ
և միացուցիչ վէմն անկեան:

Սարեկայ խաչի ծառէն կախուած, ո՛վ
ճշմարիտ զոհ, քանի՞ անուշահոտ է ծու-
խըդ, որ կը ծաւալի և կը ծառանայ
դէպ երկինքը, աշխարհ բովանդակ զո-
հիդ փրկութեան հոտով լցաւ: Եւ ահա
քո Հայր Աստուած երկինքէն իջեր է

Գողգոթային գլուխը, հրեշտակներ ու մարդիկ խաչիդ սանդուխէն ելեւեջ կառնեն, հաշտութեան նշան ուխտին կամար կապեր է՝ մէկ ծայրն յԱստուած, միւսն ի մարդիկ, երկինք և երկիրը ի հաշտութիւն կը կապէ։ Եւ այսպէս կը լրանայ և կաւարտի Տէր, փրկաւէտ զոհիդ մեծահրաշ խորհարդ։

ՅԻՍՈՒՍ Ի ԳԵՐԵՋՄԱՆ ՄԱՀՈՒ

Աստուածորդիդ իմ անմահ, ահա մարդիկ քո կեանք երկրէս բարձին։ Եւ ո՞ւր պիտի պատմէ այսուհետեւ քո ազգատոհմ։ Միթէ դու այս աշխարհիս վերայ անազգ անտոհմիկ ես, որ խաչին վերայ մեռած այնպէս մնացիր, միայն Մայրդ կայ առ խաչիդ ողբով ու կոծով

նուազեալ և մի քանի եղբայր ու քոյր մտերիմներդ, որ իսպառ զքեզ սիրեցին և մինչև ի մահդ չմեկնին քեզմէ։

Ո՞ր է քո վերջին հանգիստ, անթաղ անգերեզման պիտի մնաս Տէր։ Հայրենի ժառանգութիւն կալուած չունիս, անտուն անստացուած կեանք վարեցիր աշխահիս վերայ։ Յալովբայ տան պարգև տուիր Աւետեաց երկիրը, տեսցուք, թէ նա քո գերզմանին համար մի կանգուն տեղ կուտայ։

Արեմութացի իշխան Յովսէփ, որ ծածուկ քեզ կը հաւատար ու կը պաշտէր, և այն որ դպրաց ու փարիսեցւոց ահէն չհամարձակեցաւ երթալ Պիղատոսի ատեանը և քո դատը պաշտպանել, աւագիկ նա քո մահուանէն յետոյ կը սրտապնդի գէթ ի մահուդ՝ թաղմանդ

սպասաւորել: Նա միռոտացաւ ճշմարիտ բարեկամութեան սէրն ու պարտիքը, մտաբերեց ընդհանուր մարդկութեան պարտիքը վճարելով քաւէ իւր յանցանքը: Ուստի գնաց առ Պիղատոս և ասաց. Տէր զատուոր, մի սիրագլ և ինքրեմ ի քէն, որ աշխարհիս փառք կամ պատուանշան չէ, այլ միայն մեռած մարմին մի Նազովրեցի Յիսուսին, որ տակաւին անթաղ մնացեր է Գողգոթային գլուխ: Նա աշխարհիս հրապարակին վերայ ինկած՝ անտերուհի մեռեալ մի է. բարեկամ ու պաշտպան չունի: Միայն մայրիկ մի ունի, որ խաչի պատուանդանին տակ թալկացած է իւր միակ որդւոյն սիրով: Տէր, կաղաչեմ հրաման տուր երթամ թաղեմ Յիսուսը, գէթ սփոփեմ սուգն ու լացը՝ նորա վշտագին մօրն: Եւ գիտեն գու, ո՛վ իշխան, մեր անհա-

ւան Հրէից ազգը առ նախանձու մատնեցին քեզ այն անմեղ և արգար անձն, և դուք ինքնին զգացիք իսկ նորա անմեղութիւնն. թերեւս սորա համար ձեռքըդ ժողովուրդին առաջ լուանալով անպարտ արիւնէն զձեզ քաւել ուզեցիք: Եւ ես իսկ, որ նոյն Հրէից, ժողովուրդէն եմ, բնաւ հաղորդ ու մասնակից չեմ Յիսուսի մատնութեան կամ նորա տապարտ մահուն:

Տէր իմ, այնպէս ևր թուիս թէ անտերուհի ես, այլ դու բարեբաստիկ ևր համարուիս քան զաղքատն Ղազարոս: Եւ դու տեսնը զայն արդեօք, որ մեծատան դրան առաջ փողոցին մէջ մեռաւ, ոչ բարեկամ ունէր, ոչ ազգական, իւր պաշտպան և կարեկից փողոցի շուներն էին, որ լիզելով ևր կազդուրէին նորա ցաւալից վերքերը: Եւ դու միթէ ևր մոռանաս և չես յիշեր առակիդ մէջ,

Թէ ո՛վ եղաւ յուղարկաւոր և Թաղեց
այդ փողոցի աղքատը:

Ո՛վ տիեզերաց Տէր և մեծատուն, որ
աշխարհիս հրապարակներու վերայ ին-
կած Թշուառ Ղաղարոսներու համար աղ-
քատացար ու մեռար իսկ, մի հոգար Թէ
մարմինդ Ղաղարոսի նման անթաղ կը
մնայ. ահաւասիկ Հրէից երկու պատուա-
կան իշխանները քեզ յուղարկաւոր կու-
գան: Նիկողիմոս ևս կընկերանայ Արե-
մաթացւոյն հետը. այն որ արեւէն վախ-
նալով, գիշերուան մէջ տեսնալ կ'ուզէր
զլոյսդ՝ և որ կը հարցանէր կրկին ծը-
ննդեան խորհուրդը և կ'ուսանէր քո
լուսաւոր վարդապետութենէն:

Երեկոյ է և արեւն ի մուտս կը խո-
նարհի. ճեպեցէք, ո՛վ Յիսուսի Թաղման
սպասարկուք. ճեպեցէք մեր աշխարհի

արեւուն հետը՝ կենաց լոյսն և արեւն ի
հոյ գնել: Եւ ո՛ւր, ո՛հ, աշխարհի Տէր
գերեզման չունի: Յովսէփ իշխան, ասեն
Թէ պարտիզիդ մէջ վիմափոր գերեզ-
ման մի ունիս պատրաստ՝ ի նախնեաց
քեզ ժառանգ մնացեր է, դու զայն Յի-
սուսին ընծայէ: Պաշտող կանայք՝ Թող
պատան պատրաստեն. Նիկողիմոս իշ-
խան ըզմոռս և հալուէ բերէ. պատու-
ել ու պատանել պէտք է այն խաչեալ
մարմինը, որ իւր անուշ հոտով զաշխարհ
լցոյց. մարդկային նեխեալ ու փտեալ
մարմինը անապականութեամբ զմուսեց.
որոյ վասն կողբար Դաւիթ, Նեխեցան
և փտեցան վէրք իմ՝ յերեսաց անզգա-
մութեան իմոյ:»

Ելէք Գողգոթայի գլուխ, երկիւղած
իշխանք, ելէք և երգեցէք ՍՈՒՐԲ ԶԱՍ-
ՏՈՒԱԾՆ, խաչէն ի վայր առէք Յուդայի

Առիւծակորիւնն, որ ելաւ բազմեցաւ խա-
չի զիաակին վերայ: Արդ իջուցէք, թող
հանգչի գերեզմանին մէջ, թող պահ մի
կափուցանէ իւր ամենատես աչքը, զի
սիրտն արթուն է: Այսպէս մեռաւ ու
ննջեց քո խաղաղութեան այրն, Դաւիթ.
միթէ ո՞չ յաւելուցու առնել՝ որուն լի
յուսով կը հաւատայիր:

Յիսուսի թաղման երգահան ողբեր-
գուն դո՛ւ ես, մեծդ Սահակ. քնարդ առ
եկ այսր. Յովսէփայ պարտիզին մէջ հով
ծառի տակ նստիր, մինչև իւղաբեր կա-
նայք պատանեն զՅիսուս՝ դու երգէ
«ՉՊԱՐԳԵՒՍՏՈՒՆ»: Երգէ՛ թէ անմահն Աս-
տուած մեռա՛ւ և Պիլատոսէն իբրև պար-
գև խնդրեց զայն Յովսէփ: Երգէ՛, որ
լոյս էր և ագանէր զայն իբրև հանդերձ.
ո՞վ կը հաւանի և չի դժուարիր, կը թո-
ղու որ մահկանացու ձեռք զինքն պա-

տանէ: Երգէ՛, յաւիտենից Կենդանին՝
կը մեռնի, արթուն բնութիւնն՝ կը նըն-
ջի, արդարութեան Արեգակն՝ գերեզ-
մանի ստուերով կը ծածկի, Հօր փառաց
ճառագայթ՝ կը նսեմանայ, Կեանքը՝ կե-
նազրաւ կը լինի, արարածոց Յնծութիւնն
կարտասուի իւր սգաւոր մտերիմներէն:

Երգէ՛ զերրորդ ձայնդ, էնն Աստուած,
գիրն անփակ՝ կը փակի և մեծ Քահա-
նայապետն՝ կը կնքի քահանայից մատա-
նով. կափարիչ ծանր վիմին տակ կը
դրուի այն աշխարհալիր վէմն. որպէս
զի անշարժ մնայ, չը խլրտի ու փշրէ
աշխահիս ամբարտաւանութեան պատ-
կերները:

Կենարար Տէր, դեռ երեկ Ղազարոս
բարեկամդ գերեզմանէն կանչեցիր, հը-
րաման տուիր որ նորա երիզապինդ և

պատան քակեն և կապանքէն լուծելով
թողուն, որ երթայ. բաբէ, դու այսօր
մեռելի նման անշշունջ ես: Մարիամն
այն թաղմանդ իւզն պահեր էր մինչև քո
պատանաց օրը. մեղապարտ կիները, որ
երեկ ողջ գլուխդ և ոտքդ աղնիւ իւ-
ղով օծեցին, այսօր ողջ մեռած մար-
մինդ կ'օծեն. դու որ ի հոգւոյն Աստու-
ծոյ ճշմարիտ Օծեալն էիր, և եկար մի-
այն աշխարհիս աղքատներուն աւետա-
րանել:

Շուտ արեք, ո՛վ եղերամարք, շուտ արեք.
Յիսուս յաւիտեանական մեռեալ չէ.
շատ ինամով մի կարեք նորա պատանը,
մի շօշափեք նորա խոցեր ու վերքերը.
առեք գլխէն փուշ պսակը, հանէք կո-
ղէն տիգին սայրասուր ծայր, ժողովե-
ցէք արիւնոտ բեւեռները, զամէնն ևս
պահեցէք իբրև յիշատակ, միամօր որ-

դեակն ի գերեզման դրէք, առէք ցաւա-
լի Մայրն ու գնացէք. բաւ է այսչափ ձեր
կոծն ու լաց:

Հանգիր Տէր իմ, հանգիր. թող դիւ-
րանան խոնջեալ ոտքերդ, թող անցնի
ցաւն վշտերուդ ու վերքերուդ. կասէիր
թէ որդի մարդոյ գլուխ գնելու տեղ չու-
նի, արդ գերեզմանին մէջ դիր. ապի-
րատ երուսաղէմ այդպէս կամեցաւ քեզ:
Պաղեստինոյ քարուտ երկրին մէջ շատ
վաստակեցար, ո՛վ փրկութեան մշակ.
գերեզման քո վերջին քրտանց զրաւն
է, այլ ևս խաչակրութեան քայլափոխ
չունիս, խաչիդ և տնօրէնութեանդ առ-
պարէզն այսչափ էր:

Ո՛վ մարմնացեալ ճշմարտութիւն,
Բէթլէհէմի երկրէն ու մորէն բուսար
երեք տարի միայն զքեզ յայտնելով Ա-

ւետարանիդ կենաց բանը քարոզեցիր. և արդ գերեզմանին մէջ կը տարածիս, ո՞վ ծաղիկդ ու գաւաղանդ Յեսսեայ: Ամփոփէ ձեռքդ, Յիսուս, որով ապերախտ ժողովուրդին որդիքները յարուցիր: Թող լսէ այժմ՝ քո դառն հառաջանաց ձայն՝ որ սրտառուչ հոգւով կը կանչէիր, «Երուսաղէմ, Երուսաղէմ... Եթէ գիտէիր դու գոնէ՛ յաւուրս յայտոսիկ զխաղաղութիւն քո, բայց արդ վերացաւ ի քէն:»

Աւա՛ղ, Աբրահամու որդիք համրացան ու չը լսեցին քեզ: Դու Յակովբայ տան մշտնջենաւոր խաղաղութիւն էիր, գոնէ՛ այցելութեանդ ժամանակը զքեզ չճանչըցաւ, և այժմ՝ դու ևս խռովելով կը վերանաս իրմէն և կը ծածկուիս: Խորայելի ժողովուրդին փառք էիր, նա ըզքեզ ոտնահարեց, որպէս զի քեզ հաւատացող հեթանոսաց իբրեւ լոյս յայանու-

իս և Սիմէօնի գուշակութիւնն՝ ըստուգապէս կատարուի:

Յիսուս, դու Յովսէփ գեղեցիկն էիր, որ եղբայրներդ առ նախանձու քեզ դաւ գործեցին: Այլ քո դէպք նոյնօրինակ չէ, նա ինքն ողջ մնաց, միայն ծաղկէնկար պատմութեանն ուլի արեան մէջ թաթխելով՝ համբաւեցին թէ գաղանները զՅովսէփ կերան, իսկ դու կուսական մարմնոյդ անձեռագործ պատմութեանովդ հանդերձ զենեցար, և զքեզ ողջամբ թաթաւեցին արեան մէջ. թող այս՝ և արդ մահուան ու գերեզմանին գուքն իջուցին: Յակովբ նահապետ Յովսէփայ աբիւնաներկ պատմութեանին վերայ անմխիթար կուլար: Իսկ քո Հայրն երկնքէն ապափոյժ խաչիդ վերայ հայեցաւ, և այժմ՝ ևս գերեզմանիդ վերայ կը հայի: Գիտես թէ անկարեկից է, կղբօնու և

կը զուարճանայ՝ վասն այն դու գերեզ-
մանիդ խորէն սրտագոչ բարբառ մի կը
հանես երկինքը, «Յիս հաստատեցաւ
սրտմտութիւն քո (Հայր) զամենայն ըզ-
բօսանս քո ածեր ի վերայ իմ»:

Ո՛վ, քանի՞ դժուարին է հասկանալ
քո Հօր և քո անհաս խորհուրդները, ո՛վ
Աստուածորդիդ մեռեալ: Ինչ որ քեզ հա-
մար խաչ, անարգութիւն, և մահ է, Հօրդ
համար հաճոյական պաշտօն և զոհ է:

Միթէ քո Հայր, մեր փրկութեան հա-
մար խաղ արար զքեզ, խաչի տեսարան
թողուց և արդ գերեզմանիդ վերայ կըզ-
բօսնու. ոչ ինչ փոյթ չունի կը թողու
որ անմահդ՝ ի կարգս մեռելոց թաղեն.
լոյսդ՝ հողին հետ խառնել կուտայ, կեան-
քըդ՝ մահուն կը մատնէ, անբաժան սէ-
րըդ՝ մինչ ի դժօխ կը մերժէ: Վասն ո-

րոյ դու ոչ միայն աշխարհի մարդիկնե-
րէն, այլ նոյն իսկ քո Հօրէն թողուած
իբրև անձանօթ մարդ մի եղար աշխար-
հիս վերայ: Եւ արդ թողիր գնացիր մե-
ռելոց աշխարհը. տեսցուք այդ մոռա-
ցեալ երկրին մէջ ո՛վ պիտի ճանաչէ ըզ-
քեզ:

Կը ննջե՞ս, կը լռե՞ս և գերեզմանիդ
խորէն չե՞ս մոնչեր, հզօր Առիւծ. ես
զքեզ տեսայ, դու երբ ի Բեթանիա՝ Ղա-
զարէ կը կանչէիր, ձայնդ մինչև ի սան-
դարամետ հասաւ: Տեսցուք, ո՛վ պիտի կո-
չէ զքեզ, զի անձնանուէր խաչակրու-
թեանդ մէջ մարդ մի եղար առանց օգ-
նականի, և կասեն քեզ համար թէ մե-
ռելոց մէջ ազատ ես: Զգիտեմք, ի՞նչ է
այս, մահուան ստուերին տակ և մեռե-
լոց աշխարհին մէջ ազատութիւն կայ:

ՅԻՍՈՒՍ Ի ՆԵՐՔԻՆ ԲԱՆՏՆ ՍԱՆԴԱՐԱ-
ՄԵՏԻՆ

Ա՛յլ դու արեւդ անտուեր, որ մեր աշխարհին՝ կենաց լոյսն էիր, գնացիր մոտար մեռելոց աշխարհը: Չգիտեմ, ո՛ւր բացաւ քո դէմդ այն յաւիտենական տղ-խեալ դուռն, որ երկաթի սողնակով և նիգով ամրացեալ էր:

Ա՛յլ քո զօրութեան ո՞ր ընդդէմ՝ դառ-նացէ ինչպէս կը խօսի Յովբ, զի դու դարձար ի բարկութենէ և ի քէն սարսեցան կէտք, որք ի ներքոյ երկնից:

Դանիէլի տեսեան փոքրիկ ու հրաշալի վէմ՝ Յիսուս, Բէթլէհէմի լեռնէն հառար, երեք տարի Սաղիմոյ աջխարհին մէջ գլորուելով գլորուելով հասար մինչև գերեզմանին վիհը: Եւ արդ գերեզմանէն կը գլորիս մինչև Սանգարամե-

տին աշխարհ, մինչև ի ներքին արգե-լական բանտն, մինչև գերեալ հոգինե-րուն երկաթէ զնգան. և մինչև անդ հասար դու՝ մեծացար լեռնացար, ինչ-պէս հիւսի ձիւնակոյտ, ուժգնակի թա-փով զարկիր քանդեցիր հին Երիքովի դռներ ու պարիսպները: Խաւարի իշխա-նը սարսափեցաւ թէ ո՛ւր է այս ահաւոր գունդը, որ վեց հազար տարուան շի-նածս, յաւիտենական ամրութիւններս քանդեց, աւերակ դարձուց:

Գեղեհօնի գարեղէն փոքրիկ նկանա-կըն ես, Տէր, դու զայն, գիտեմ՝ մար-դեղութեամբդ կազմեցիր բանդ ի մար-մին փոխելով ու չարչարուելով եւար Դողգոթային գլուխ. և ահաւասիկ ան-տի աշխարհագրորդ շարժմամբ հոլովելով կը յարձակիս Մատիանացոց բանակին վերայ. ՍՈՒՐ ՏԵԱՌՆ ԵՒ ԳԵԴԵՀՅՈՆԻ գո-

չելով կը զարնես և բովանդակ խաւարագունդն Մատիամու կը փշրին, կը ջախջախին զօրաւոր նկանակիդ առաջ:

Ինչպէս առակով ցոյց տուիր, Յիսուս, արդ Գնացիր մօտար հզօրին տունը, արդ կապէ նախ այդ ապստամբ հզօրն. խաչիդ կռանով փշրէ դժօխոց դարբնին կուռ շղթաները, թող արձակուին ի լոյս գան, մահուան ծանր ստուերին տակ փակուած կալանաւոր հոգիները:

Ի լոյս ելէք, ի լոյս, յազատութիւն ելէք, ո՛վ յաւիտենական կոճեղով ոտնակապեալ գերիներ. ձեր ֆրկիչն և գերեզարձ հասաւ և դուք կը ճանաչէք զինքն: Նշան կուտամ՝ ձեզ, սրունքներ դեռ կարմիր են, խաչի հնձանը նոր կոխեց և եկաւ, մի կողին վերայ վիրաբայ նշան ունի, ձեռքեր և ոտքեր համակ ծա-

կոտուած են բեւեռներէն. իւր յաղթական դրօշակը՝ խաչանշան փայտին վերայ պարզած յարիւն թաթաւեր է: Սորա համար Մկրտիչն ասաց՝ թէ Աստուծոյ գառն է, այժմիկ քաղցած առիւծ դարձեր է և կը մռնչէ որսերը գտնելու, Հօր բարկութեան կայծակն է, որ երկնքէն շեշտակի մինչև ի ներքին դժօխս կ'իջնայ, որ պիտի զարնէ սատան թշնամոյն գոռոզ գազաթէն և զայն տուժորէ և սյրէ անշէջ կրակով:

Հուր էիր, Տէր, այլ Յովնանու պէս մօտար մեծ կիտին փօրը՝ Դանիէլի ճարտարած խմորէ գունդ էիր, զոր քո Հայր ձգեց Բաբելոնի մեծ վիշապին բերանը. տեսցուք, թէ կարողէ զԱստուածըդ. կլանել, ինչպէս մեղապարտ Ադամ:

Կէս գիշեր է, Տէր իմ, հերիք է որ

Լոյսդ խաւար աշխարհին մէջ մնայ,
շուտ արա աւարներդ ժողովէ. և պինդ
կապէ մահուան բռնաւոր ոտիկան, որ
այլ ևս մեր աշխարհը չաւարէ: Եւ դու
շտապաւ դուրս ել ի սանդարամետէն,
որի դարձեալ Յովսէփայ պարտէզը և
քո գերեզմանդ ևս կենագործէ, խա-
չին վերայ մեռած ու թաղուած մարմինդ
առ, զոր քո Հայր անապական պահեց
և չիկրցաւ դժոխածին որդը կրծել զայն
իւր երկաթի ժանիքներով:

Արդ հագիր վերստին անտխեղծ մար-
մնոյդ հանդերձ, որ նոր փեսայութեա-
նըդ գեղեցիկ պատմութեանն է. ահա ա-
սիկ լուսափայլ հրեշտակը՝ շիրմի կա-
փարիչ վէմը ի բաց գլորել է, նստեր է
վրան. պահապան զինուորները զարհու-
րագին փռուեր են գետինը: Վերջին փա-
ռաւորութեանդ ժամ հառաւ, Յիսուս,

դու հնացեալ մարդոյն վիրանորոգիչ ճար-
տարապետն ես, շինէ դարձեալ քակու-
ած մարմնոյդ կենդանի տաճարը. երեք
տիւ և երեք գիշերն անցաւ և լրացաւ
քո պայմանին օրը:

ՅԻՍՈՒՍԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿ
ԻԱԶԻՆ

Հրեշտակ դու, որ Բէթլէհեմի մարէն
Աստուածորդոյն ծննդեան աւետիս տու-
իր, և արդ Յովսէփայ պարտիզի գերեզ-
մանէն աւետիս տուր բոլոր աշխարհին.
ՔՐԻՍՏՈՍ ՅԱՐԵԱՒ Ի ՄԵՌԵԼՈՅ:

Հեա հրեշտակին դուք ևս տատրակ
և սոխակ, որ Սողոմոնի փակեալ պար-
տիզին ծառաստանեայց վերայ կը ճը-
խայք ու ճռուողէք՝ երգեցէք նորա սի-

րաբարբառ երգը. «Արի՛ եկ, գեղեցիկ իմ, աղաւթ՝ իմ, կատարեալ իմ, քանզի ձմեռն էանց, անձրեւ ք անցին և գընացեալ մեկնեցան»: Այո՛, անցաւ չարչարանաց ձմեռը, եկաւ հասաւ գարունը, թղենին ընձիւղեց բողբոջը, այգիները ծաղկահոտը բուրեցին, զի ՔՐԻՍՏՈՍ ՅԱՐԵԱՒ Ի ՄԵՌԵԼՈՅ:

Որչափ հրաշալի ցորենահատ մի ես, ով կենդանի հաց Յիսուս, դեռ երեկ էր, որ Քո Հայր մշակ խաչիդ ակօսով վարեց Գողգոթային գլուխը և զքեզ ցանեց Յովսէփայ քարակով արտին մէջ, ուր ոչ ջուր կար, ոչ հող, ոչ նիւթ: Զուր քո կողի կրկնակի աղբիւրն էր, նիւթ և պարարտ սերմը՝ քո չարչարուած մարմին: Եւ դու ո՞րպէս վաղվաղակի բուսար բազմաճիւղ հասկերով, վեց հազար տարուան փութած մեռելոց հատիկները հետ քեզ բուսուցիր:

Մարդիկ թերահաւատ են, ով մեծագործ Տէր, միայն կը հաւատան թէ ցորենի հատիկները կը բուսնին. բայց մեռելոց մարմինները չեն բուսնիր: Եւ ինչո՞ւ, չգիտեմ, անշուշտ մարմինը կը բուսնի և շնչաւոր չի բուսնիր:

Այլ քո ճշմարիտ հաւատացեալներն այնպէս կը հաւատան, ինչպէս կը քարոզէ Սուրբն Պօղոս. «Սերմանի մարմին շնչաւոր և յառնէ մարմին հոգեւոր:»

Յիշէ՛, Յիսուս, ընթերաց իրիկունը, կը գոչէիր առ Հայրդ. «Հայր, փառաւորեա՛ զորդի քո, զի և որդի քո փառաւորեցցէ զքեզ:» Հնադանդ Մանուկ Հօր, դու քան զՀայրդ կանխեցիր, և խաչիդ յաղթանակով նախ դու փառաւորեցիր զՀայրդ և ահաւաստիկ Հայրդ առաւել ևս փառաւորեց զքեզ: Պահ մի

զորդեակդ մատնեց մահուան ձեռք, այլ չթողուց քո անձն ի դժոխս, որ դու ևս մեղապարտ մարդոյն պէս ապականութիւն տեսնաս. զի դու սուրբ անարատ և անմեղ էիր: Հոգիդ աւանդած ժամուն, աշխարհի իշխանն եկաւ խուզարկեց զքեզ և ոչինչ գտաւ: Եւ ո՛վ կարող եղաւ յանդիմանել զքեզ վասըն մեղաց:

Սորա համար մեռելոց աշխարհին մէջ դու միայն ազատ ես. մահուան բռնուն զօրութիւն ընկճեցաւ քո հզօր արդարութեան առաջ: Դու մտար ի գերեզման և ելար, գերեզման՝ անմահութիւն դարձաւ, հողին կեանք տուիր, ստուերն իւրոյ փոխեցաւ, գերեզմանի ապականիչ որդերը մեռան և քո պողպատէ ոտքը ջախջախեց դժոխքին խայթոցը. և դու մահուան սրտին վերայ կոխելով՝ կը կանչես ուժ-

գին. «Ո՛ւր է մահ, զօրութիւն քո, և ո՛ւր, դժոխք խայթոց քո:»

Դաւիթ, զքնարդ ատ, լարերը՝ ներդաշնակ պնդէ, նուագէ քո տառնաղի երգը. դու ցնծա՛ս ես էլ հետ քեզ կը ցնծամ: Որպէս այն որ գտանէ աւար բազում:»

Մեր հզօր աւարառուն գերողէն իւր աւարները դարձուց, իւր յաղթական կաւարը՝ գերեզմանին դուռն է. և ահա դուրս կուգայ անտի, հսկայապէս կընթանայ, ուստի հնչէ յաղթողական փողով՝ «Զի յարեաւ Առտուած և ցրուեցան ամենայն թշնամիք նորա:»

Հող կերէք, դպիրք և փարիսեցիք, օձի և իժերու ժանտ ծնունդների, ձեր կերակուրն այն է: Դուք կապեցիք զարդարն, որ ձեզ դժպհի կը թուէր, որ ձեր

գործոց հակառակ կը լինէր, ձեր կեղծաւորութիւնը կը յանդիմանէր, և դուք փորձ փորձեցիք զարգարն սպանանել և նորա յիշատակը երկրէն բառնալ, տեսնալ այնուհետեւ թէ արդեօք երկնից այցելութիւնը պիտի պաշտպանէ՞ զայն, որովհետեւ կը զայրանայիք, երբ ոգին անարատ՝ զԱստուած իրեն հայր կը կոչէր, և այնպէս կը կարծէիք դուք թէ՛ հեղ և խոնարհ ոգին կը հպարտանայ, ինչպէս դուք անձնապարծ փարիսեցիքդ:

Փորձեցիք, տեսաք աւասիկ, և դարձեալ անհաւատ մնացիք, չարութիւնը զձեզ կուրացոյց: Անգիտութեամբ արդեօք զփառաց Տէրն ի խաչ հանիք, խաչէն ի գերեզման դրիք, ձեր մատնութեան մասին մատանով կնքեցիք: Երկնից Հօր այցելութիւն իւր Արդարոյն դատը պաշտպանեց, և չթողուց, որ

Սուրբն՝ ապականութիւնը տեսնայ, դուք երեկ թաղեցիք Նազովրեցին Յիսուս, և այսօր Աստուած՝ յաւիտենից կենդանին կոչեց և հանեց մահու գերեզմանէն, Յուդայի առիւծն արթնցաւ, և դուք նորա մռնչիւնէն ուր պիտի փախչիք:

Գերեզմանէն լոյս փայլելով շրացութեամբ կ'ամօթահարիք դուք, մտածելով թէ մի գուցէ յետինն չար լինի քան զառաջինն: Ուստի բազում արծաթ գաղտ կը խթէք զօրականներուն ձեռք, և խրատ կուտաք որ սուտ կարկառելով համբաւ հանեն թէ. «Աշակերտք նորա եկեալ ի գիշերի գողացան զնա» մինչ մեք ի քուն էաք:»

Այդ անճարակ Գալիլիացի ձկնորսնե՞ր գողացան, որ ձեր ահէն ամէնք փախեր մտեր էին Գեթսեմանի ձիթաստանեայց

ծառերուն, ձորերուն, ծերպերուն մէջ
և անդօր էին ինչպէս երկջոռ նապաս-
տակը, որ անգուլթ որսկաններէն հա-
լածուելով՝ կ'երթայ բարձր լեռանց քա-
րերուն կ'ապաստանի: Եւ դուք, չարա-
հնար մատնիչներ, Վարդապետը խաչե-
ցիք՝ այժմ՝ խեղճ աշակերտները զրպար-
տել կ'ուզէք և չէք ամս չեր:

Յարուցեալ Տէր, մտերիմներդ անձ-
կութեամբ և կարօտով քեզ կը մնան,
կը յիշեն ինչ որ ընթրեաց իրիկուն խօ-
սեցար, «Փոքր մի և ոչ ևս տեսանիցէք
զիս, և ապա սակաւիկ մի և տեսանի-
ցէք զիս:» Յոյց տուր ուրեմն, քո սա-
կաւիկն միայն քառասուն օր է, ցոյց
տուր, որ սգաւորներդ մխիթարուին,
ցոյց տուր, որ աչքով իսկ տեսնան քո
ճշմարտապէս յարութիւնը, ցոյց տուր,
որ սրտապնդին և հաւատան քեզ, և

դու գիտես, սրտագէտ Տէր, թէ ո՞րչափ
կը տառանի նոցա միտքը:

Կէս գիշեր էր, Տէր, գերեզմանէն ե-
լար, չգիտեմ թէ՛ ո՞ւր կը շրջիս, արդ-
եօք աւարներդ կը տեղաւորես, չէ քո
ցիրուցան եղած փոքրիկ հօտը կ'որո-
նես: Մերթ պարտիզին մէջ Մագթաղե-
նացւոյն կ'երեւիս, և չես թողուր որ
անձկաւէտ կինը ոտքդ համբուրէ: Մերթ
ի Գալիլիա կ'երթաս ժամագրեալ տե-
ղին, ուր եղբայրներդ զքեզ տեսնալով
ուրախութեամբ և յուսով կը լեցուին:
Այլ երկբայեցան քու վրադ, մինչ տե-
սին փառաւորեալ մարմնոյդ կերպարանք,
որ լոյս կարտափայլէր. այնպէս կարծե-
ցին թէ՛ դու չես նմանիր այն հեզ և
խոնարհ Յիսուսին, որ զենջակ զփածա-
նելով՝ անցեալ իրիկունը կարգաւ նո-
ցա ոտքը լուացիր: Իսկ Պետրոս, Յով-

Հաննէս և Յակոբոս, որ ճառագայթող
լոյսդ առհաւատչեայ տեսեր էին թափօ-
րին գլուխը՝ նոքա չերկուցան, այլ գիտա-
ցին թէ դու նոյն հրաշափայլող լոյսն ես,
հաւատացին քեզ ու հաստատեցին երկ-
միտ եղբայրները:

Մինչ դու քանիցս անգամ՝ երևեցար
աշակերտներուդ, տակաւին թերահա-
ւատն թովմաս զՔեզ չէր տեսեր. եղ-
բայրներէն անջատուած՝ ո՛վ գիտէ թէ
ո՞ւր կը դեգերէր առանձին: Չգիտեմ՝ չը-
րէից երկիւղէ՞ն էր, թէ զՔեզ գտնե-
լու համար. և միթէ կ'երկնչէ՞ր, որ խը-
րախոյս կը կարգար լքեալ ընկերներուն.
Օ՛ն եկայք, որ մեք ևս մեր Վարդապե-
տին հետը մեռնինք:

Մի նուագ՝ երբ նա ևս խմբին հետը
փակուած էին ամէնքը առանձին տան

մի մէջ, մտախորհ կը լինէին և կը պատ-
մէին իրարու քո նորասքանչ յարութիւ-
նը. դու յանկարծ փակուած դռնէն
ներս մտար ու կացիր նոցա մէջ: Հը-
րաշքիդ կը հաւատամ, Տէր, դու որ կըն-
քեալ գերէզմանէն և մահուան ստուե-
րին ճնշող ծանրութենէն դուրս ելար,
և որ լեռները կը հարթես, միթէ կա-
րո՞ղ է տան պատն և դուռն քո թա-
փանցիկ լուսախառն մարմնոյդ գէ՞մ՝ դը-
նել: Ա, ուր բնախօսն կը վարանի և կ'ու-
ղէ քո մեծամեծ հրաշքները բնական օ-
րէնքով լուծել, մինչ դու ի վեր քան ըզ-
բնականն կը գործես. և կը սրտմտին
մարդիկ թէ՛ ինչո՞ւ իրենց պէս չես գոր-
ծեր:

Անուշ և աղսւական ձայնովդ կան-
չեցիր. թովմաս բեր ձեռքիդ մատուցե-
ները, միտէ իմ խոցեալ կողը, տես աչ-

քովդ ոտքիս ու ձեռքիս ծակոտուած բե-
ւեռատեղերը, ու լաւ շօշափէ բոլոր վեր-
քերս և հաւատա, թէ ես ձեր խաչեալ
վարդապետն եմ: Պարծեցար, Թովմաս,
որ ինձ հետ մեռնէիր, չմեռար և գոնէ
մինչև ի խաչ գայիր, ես միայն ինքնին
մեռայ, ինքնին գնացի ի մահու տապան,
ինքնին իջայ ներքին բանտը, ինքնին գը-
րաւեցի աւարներս, ինքնին ելայ գերեզ-
մանէս և արդ կ'երևիմ՝ ձեզ, իսկապէս
նոյն վարդապետն եմ, որ երեք տարի
ամբողջ ձեզ հետ շրջելով՝ կենաց բանը
աւետարանեցի. կը հաւատամ, Թովմաս,
թէ ես նոյնն եմ: սոսկ աննիւթ ոգի մի
չեմ, զի ոգին սսկր և թանձր մարմին
չունի:

Այժմիկ կը հաւատամ, Տէր, զՔեզ ձեռ-
քովս շօշափեցի և քանի՞ նոր և թարմ
են գեռ կարմրանիշ վերքերդ, գիտեա

թէ նոր խաչուած՝ արիւն կը հոսեն:
Մատներս կարմիր ներկեցաւ, վա՛շ, թող
այս յիշատակ ձեռքիս վերայ մնայ, Տէր,
քանի տեսնամ, յիշեմ թերահաւատու-
թիւնս, աներկբայ հաւատամ՝ Քեզ, եր-
թամ մինչև ի Հնդիկ, քարոզեմ քո
Աւետարան, պատմեմ քո սքանչելի գոր-
ծերը, քո խաչ, քո մահ, քո փրկութիւն
և փառաւորեալ յարութիւնդ:

Մինչ թերահաւատ Թովմաս տեսնալով
և վերքերդ մատնամուկ շօշափելով քեզ
հաւատաց, Տէր, դու առաւել երանի՜
տուիր այն ամեն հաւատացեալ որդիք-
ներուդ, որք առանց զՔեզ տեսնելու լսե-
լով միայն Աւետարանիդ ձայնին կը հա-
ւատան:

Տակաւին Քեզ չհաւատացողներ կան,
Յիսուս, որ քո մարդեղութեան և չափ-

չարանաց վերքերդ իրենց գիտութեան
մատերով շօշափել և խորապէս զննել
կ'ուզեն. կը տարակուսին ու կ'ասեն թէ՝
ինչպէ՞ս կարելի է հաւատալ, որ Աս-
տուածորդի մի՞ մահկանացուի ձեռքէն
վերք ընդունի, եթէ ինքն անմահ է,
լոյս է, անըմբռնելի է:

Այս, Տէր, դու թերահաւատէն միայն
կը փախչիս, ճշմարիտ հաւատացեալը
դքեզ շուտ կ'ըմբռնէ. և մեք կը հաւա-
տամք քեզ ինչպէս Նսային կը քարոզէ.
« Թէ նա վիրաւորեցաւ վասն մեզաց մե-
րոց և պատժեցաւ վասն մերոց անօրէ-
նութեանց, խրատ խաղաղութեան մերոյ
ի նմա և նորա վերօքն բժշկեցաք »:

Չգիտեմ, Տէր, Պետրոսն ևս թու՞մա-
սին նման մերթ կը թերահաւատէր. և
գեռ ուրացութենէն բժշկուած չէ՞ր ար-

գեօք. երէկ տեսաւ քո նորահրաշ յա-
րութիւնը, մոռացաւ առաքելութեան
պաշտօնը՝ գնաց ձուկ որսալ, կարծեց
թէ առանց քեզ ձկներն իրեն կը հնա-
զանդին. զողջոյն գիշեր տքնեցաւ և ո-
չինչ կալաւ: Եւ դու յանկարծ Տիբերա-
կան ծովուն եզերքը իջար, Պետրոսին և
որսակիցներուն ուռկանը մեծամեծ ձրկ-
ներով լցուցիր: Իբր յանգէտս կը հար-
ցընէիր, մանկունք, ունիք ինչ ուտելու:
Քո որսական մանուկները ծովէն ելան,
տեսան աւազափին վերայ հրաշալւառ
կրակը և ձկները վրան խորոված պատ-
րաստ:

Նստար ու ճաշեցիր մանուկներու հե-
տը, և խիստ ախորժանօք կերար այս
վերջին ճաշը, որ յարուցեալ փեսայիդ
հարսանեաց ճաշն էր. ձկնասէր մանուկ-
ները լուռ ու պատկառանօք կերան քեզ

Հետ այս ճաշն, և հաւատացին թէ դու նոյն Տէրն ես, որ ընթրեաց երեկուն հետ իրենց Զատկական Գառն կերար:

Յետ ճաշին՝ մտերմաբար կը հարցնէիր դու. Պետրէ, կը սիրե՞ս զիս. և նա կը պատասխանէր թէ՛ կը սիրեմ. և մինչ դու երեք անգամ կրկնեցիր սիրաբան հարցումներդ, Պետրոսին դժար եկաւ. Տէր, ասաց. դու ամեն բան գիտես ու սրտագէտ ես: Այո՛, առաւել կը սիրեմ՝ զքեզ: Ուրեմն, Պետրէ, կրկնեցիր նոյն բան, Արածէ՛ իմ հաւատացեալ գառները:

Ո՛վ ոքանչելի սէր և սիրոյ բժիշկ. Պետրոսի երեք ուրացութեանց վէրքը՝ սիրոյդ ամենագեղ քաղցր սպեղանիով բժշկեցիր, և որ ուրացութեամբ զըրկուած էր Առաքելական պաշտօնէն, սէ-

րը՝ երաշխաւոր առիր, և ներելովդ՝ կըրկին յանձնեցիր նմա Աւետարանին տընտեսութեան պաշտօնը: Այլ Պետրոսի պանծացող գահակալները այնպէս կարծեցին թէ՛ դու միայն Պետրոսի ձեռքը անսահման իշխանութեան գաւազան մի առիր, որ նա ի Հռոմ՝ նստի իբրեւ աշխարհակալ մի, տիրապետէ քո ազատ հօտին, և իւր հաւասար եղբայրները ճնշէ ու զրկէ: Քաւ թէ դու այնպէս կամեցար, քաւ թէ Պետրոսն այնպէս հասկցաւ և կամ՝ իւր առաքելութեան պաշտօնին մէջ այնպէս վարուեցաւ: Այս տիրապետութեան հոգին աշխարհինն է, և քո հեզ հոգին չէ Յիսուս:

ՅԻՍՈՒՍ Ի ԼԵԱՌՆ ԶԻԹԵՆԵԱՑ:

Փրկագործ տնօրէնութեանդ խոր հուրդներն աւարտեցան, Յիսուս փրկիչ ինչ որ Հօր կամքն էր՝ զայն լիովին կա-

տարեց հնազանդ որդիդ: Այլ ևս ի՞նչ մնաց քեզ. բանն էիր՝ մարմին եղար, երեք տարի մարդկանց հետը իբրև որդի մարդոյ շրջեցար, Աւետարանիդ կենաց բանը քարոզեցիր, սէր շնչեցիր, խաղաղութիւն տուիր, խաչին զոհ կատարեցիր, տնայարտ մեռար, պարտաւորները ազատեցիր, մահուան աշխարհը մոտար, մահը մեռուցիր, յաղթութիւն տարիր, ուստի կը գոչես. «Քաջալերացարսւք, զի ես յաղթեցի աշխարհի»:

Այլ ևս տակաւին մնաց քեզ գործ, Տէր, դարձեալ հին Սիօնի լեռան վերայ եկեղեցւոյդ հիմը դրիր: Աշխարհամատրան գաւիթն աւելի ևս ընդարձակեցիր, որպէս զի ոչ միայն խորայնի տան կորսուած ոչխարները, այլ և հանուր աշխարհէն հաւատացեալ հօտերը ժողովելով՝ հոն մտկոյցես, և մի հովուիդ հա-

մար մի հօտ կազմես, և այնպէս կը կամիս դու, որ մարդիկ միակրօն լինին, մի տաճարի մէջ հոգւով և ճշմարտութեամբ զԱստուած պաշտեն:

Այսպէս աւարտեցիր Աստուծոյ իմանալի քաղաքն, ու իմաստուն ճարտարապետ, հիմն երկրիս վերայ դրիր, գմբէթը մինչև երկինք բարձրացուցիր, և դու միայն միջնորմ եղար. երկիրը՝ երկնից հետը, մարդիկը՝ Աստուծոյ հետը՝ մականացուք՝ անմահութեան հետը՝ սերտ և պինդ կապեցիր, և դու միայն հատեր մահուն երկաթէ կապանքը, որ վեց հազար տարի զմարդիկ և զհոգիները դժոխոց աշխարհի մէջ կապեց:

Ամենայն ինչ վճարեցաւ, Տէր, այլ ևս աշխարհիս մէջ մարմնոյդ գործակցութեամբ բան չունիս: Ուստի առ ձեռնասուններդ, Զիթենեաց լեռը ելիր, խա-

չատարած ձեռներդ համբարձ, օրհնէ
փոքրիկ հօտդ, տեառնագրէ զեկեղեցին
և բովանդակ աշխարհ. խօսիր կրկին՝ ինչ
որ պատուէր ունիս, տուր վերջին հը-
րաժեշտը:

Եւ ինչ են քո տիրախօս պատուէրնե-
րը՝ Աւետարանիչ ծառաներուդ. երթալ
յաշխարհ ամենայն, քարոզել քո կենաց
բանը. ուսուցանել՝ ինչ որ պատուիրեցիր
Առաքեալներուդ. պահել քո Աւետարան,
որ ստրկացեալ հոգիներու ազատութիւն
է. պահել քո հաւատ, որ եկեղեցւոյ որ-
դիքներուն փրկութիւն է. պահել քո
սուրբ հոգին, զոր շնչեցիր. պահել քո
սիրոյդ զօր, որով անջատեալ և թշնա-
մացեալ մարդիկ իրարու հետ կապելով
ասացիր. «ԴՈՒՔ ԵՂԵՍՅՈՒՆ ԷՔ»:

Ո վստահելի յեղաշրջող սիրոյդ. առիւ-

ռիւծն անտառէն լսեց քո սիրոյ ձայն՝
եզան հետը խոտ կերաւ. գայլը լսեց և
գառին հետ ճարակեց: Այս միայն քո սէր
և խաղաղութիւնը՝ մեր բարբարոս աշ-
խարհ ոսկեգար դարձուց:

Մեկնելոյդ ժամն եհաս, վերացիր Յի-
սուս: Ո՛հ, քանի՞ թեթեւ դէպ ի վեր կը սը-
լանաս. երկրածին չես դու, մեղք չունիս,
որ կապարի նման ծանրանայ, զքեզ վայ-
րաքարշ առնէ: Ո՛վ անըմբռնելի Բան, դու
ի Նազարէթ իբրեւ թեթեւ մեղմացող
գեղման վերայ իջար, և արդ ըմբռնելի
թանձր մարմնով յերկինս կը վերանաս.
մէկ ուսիդ վերայ մոլորեալ ոչխարը դրեր
ես, միւսին վերայ՝ յաղթական դրօշակդ.
ձեռքիդ մէջ պինդ խփեր ես կորուսեալ
զրամն. ոտքէդ կախուեր են աւարեալ
հոգիները. և ո՛ւր կը տանիս այդ ա-
մէն չնաշխարհիկ պարգևները, այս

աշխարհէն կը տանիս և Հօրդ. կ'ընծայես:

Ո՛ր ես, Դաւիթ, հովուական փողդ առանցի՜ր Յաղթականին առաջը, հնչէ անոյշ, թող աղատեալ հոգիները հրձուին, հնչէ զօրութեամբ. թող բարապա՛ն հրեշտակները՝ Նրկնից դռներու փեղկերը լայն բռնան, որ փառաց թագաւորը իւր աւարներով հանդերձ համարձակ ներս մտնէ:

Իբրեւ անծանօթ և նորանշան մարդ կը տեսնաք և որպէս անգիտակ զարմանաւնալով կը հարցանէք իրարմէ. ո՛վ է սա, որ աշխարհի մարդ կը նմանի և գէպ յերկինս կուգայ. ձորձերն ամբողջ բոսորագեղ կարմրացած են. կը թռի թէ պատերազմի դաշտէն ելածէ. բուռն զօրութեամբ կուգայ. գիտես թէ երկնից տէրն է և արդարութեամբ բարձրացեալ՝ իրաւունք ունի, միայնակ չէ, բազում աւար-

ները առեր է հետ. ուստի՞ աւարեր է և ո՛ր կը տանի, չգիտեմք:

Հրեշտակները միթէ քո մարդեղութեան խորհրդոյն խորհրդազգած չէ՞ն, որ իբրեւ անգէտ կը հարցանեն և դու պատասխան կուտաս և կը ճառես: Ես երկնից Արդարութիւնն եմ որ գնացի աշխարհի իշխանին հետ դատաստան տեսայ: Ես յաւիտենական Բանն եմ որ մարմին զգեցայ, որպէս զի մարդիկները հետ Աստուծոյ միացնեմ: Ես Հօր փառաց ու երեսաց լոյսն եմ, որ գնացի աշխարհ լուսաւորել և մահուան ստուերէն ազատել խաւարակապ հոգիները: Ես Հօր յաւետածին մանուկն եմ գնացի աշխարհին տւետարանել. միայն մանուկներ ընդունեցին և սիրեցին զիս: Ես Գողգոթայի խաչին հնձանահարն եմ որ սրտմտեցայ և մարդ եղութեանս սուքով ելայ ստան

իշխանին վերայ, կոխեցի, ճմլեցի և ի-
ջուցի զինքն մինչև յանդունդս: Ես Աս-
տուծոյ Հեզ գառն եմ, որ զոհուեցայ Գող-
գոթայի սեղանին վերայ, արիւնովս քա-
ւեցի աշխարհին մեղք և արդ իբրև մի
միայն նոր ուխտին Քահանայապետ,
պէտք է երթամ մոռնեմ ի ներքին կող-
մին վարագուրին, միանգամ պատարա-
գելովս՝ մշտնջենաւոր բարեխօս լինիմ՝
աշխարհի համար: Այսուհետև պէտք է
դադարին Մովսիսի խորանին, Սողոմոնի
տաճարին անասնական ողջակէզներ և
կռամոլութեան մարդազոհներ:

Մտար ի ներքին կողմն վարագուրին,
Յիսուս, և կը խօսիս առ Հայրդ, պատա-
րագներդ կը մատուցանես: Հայրդ իմ
ահաւասիկ քո կամք կատարեցի, խաչին
բաժակը յօժարակամ խմեցի, հրամա-
նիդ՝ մահու չափ հնազանդեցայ, երեք

տարի քո կամք և ճշմարտութիւն քարո-
ղեցի: Դու կամեցար որ Աւետարանը՝ տը-
ղայոց տամ այնպէս արարի, երկրին մէջ
թափառեցայ մեր մոլորած ոչխարը գըտ-
նելու համար, վա՛շ, Բեթելայ սարին գը-
լուխ գտի զայն, որ նա ևս բառաչելով
իւր հովիւը կը խնդրէր, հոն գտի նաև
հոգերուն մէջ կորուսած դրամն, բայց
քանի՞ ժանգոտած էր և տիրական կը-
նիքն բոլորովին եղծուած: Ես զայն զո-
հիս արիւնով սրբեցի, քո տիրական կը-
նիք վերստին փայլեցուցի: Ահաւասիկ
Քեզ կը մատուցանեմ առ և դիր սրբա-
յութեանդ գանձարանը: Ձեռքդ տուր
թող համբուրէ քո մելորեալ ոչխարը՝ ա-
նառակ որդին, գրկէ համբուրէ զինքն,
հրաման տուր թող տան իւր որդիական
իրաւանց մատանին, թող հագուցանեն
զպամուճանն և զկօշիկս: Այսչափ էր,
Հայր, քո կամք և կատարեցի:

Նիստ ընդ աջմէ իմմէ, սիրելի Որդեակ իմ: Ո՛հ, քանի՞ խոնջած ես, աշխարհին հետ կռուեցա՞ր, խաչի դաշտէ՞ն կռագաս: Ապիրատ Յակովբ իմ հացը կերաւ, զքեզ անկուշեց և խաչեց իսկ: Բեր համբուրեմ՝ վերքերդ, հզօր որդեակ իմ, տամ քո մրցանակ. Անուն մի, որ ի վեր է քան զամէն անուն, բոլոր թշնամիներդ ոտքիդ պատուանդան պիտի դրնեմ, խաչիդ ու գերզմանիդ փոխարէն մեծամեծ չարիքները պիտի բերեմ ապերախտ Երուսաղէմին վերայ. որ զքեզ մերժեց ու չճանչցաւ քո այցելութեան ժամանակը: Դու գնացիր, որ իմ տընկած ու դարմանած այգիէն պտուղ պահանջէիր, անիրաւ մշակները զքեզ ըսպանին, որպէս զի քո հօրենական ժառանգութիւնը յափշտակեն: Տես դու, ես այդ չարերը՝ չարերով պիտի կորուսանեմ և կատարեմ քո առակին բանն:

Սիօնի վերնաստան մէջ քո անձկութեան և տագնապին օրը կը գոչէիր ուժգին. «Հայր, փառաւորեա զորդի քո»: Ես զքեզ փառաւորեցի, հեզ Որդեակ իմ, մինչ դու Յովնանու պէտմահուդ ծովէն մինչև յանգուստ իջար. ես չթողի որ դժոխք և մեծ կէտն զքեզ կրանէ. դու ընաւ ապականութիւն չտեսար և ես յարուցի ըզքեզ ու փառաւորեցի քո խաչ և քո մահը: Եւ այժմ՝ կը փառաւորեմ զքեզ նոյն փառօք, որ աշխարհի լինելութենէն յառաջ ընդ իս փառաւորուած էիր. զի դու բովանդակ արարածոց Անդրանիկն ես, ու ես քեզմով բովանդակեցի զաշխարհ:

Իսկ դուք, դեռ պշուցեալ գէպ վեր կը հայիք, որբացեալ աշակերտները, ամպն եկաւ ձեր աչքէն տարաւ զՅիսուս Վարդապետն, նա գնաց մտաւ յերկինս, անցաւ իներքին կողմն անձեռագործ խորանին:

Այլ մի վարանիք, նա զձեզ որք չի թողուր ինչպէս խօսեցաւ: Ահա լուսադգեաց հրեշտակ մի ձեզ աւետիս կուտայ. Արք Գալիլեացիք, զի՞ կայք հայեցեալ ընդ յերկինս: Այս Յիսուս որ վերացաւն ի ձէնջ՝ սոյնպէս եկեսցէ, զոր օրինակ տեսիք զնա երթալ յերկինս:»

Դարձէք ձիթաստանեայց լեռնէն, դարձէք գնացէք Սիօնի վերնատունը. նստէք հոգացէք, խաչերը պատրաստեցէք, Աւետարենի դասերը սերտեցէք և պահ մի ևս սպասեցէք անդ մինչև Սուրբ Հոգին զգենուք, հոգւով զինուորիք, ձեր ծանրախօս լեզուները բացուին, դուք իւրաքանչիւր անցուպ, անմախաղ, մերկամարմին ոտքով աշխարհիս տատասկափշեր, օձեր և կարիճներ պիտի կոխէք և անցնիք: Դուք Աւետարանի անմահ մշակներն էք, ձեր վարձքը երկնից

մէջն է, իսկ այս աշխարհիս վերայ ձեր բաժինն է միայն խաչակրութիւն և մահ:

Ահա առիկ, փառաւորեալդ իմ Յիսուս, Քո վերջին շաբաթ, խաչիդ ճառ և Յաղթական Յարութիւնդ աւարտեցի: Սիօնի վերնատունէն սկսեալ տարի հասուցի մինչև երկնից անմատոյց խորանն ի վերին Սիօն, ուր ամէն խաչակրաց տղատալայրն է, և ուր չկարեն հասնիլ երկրիս հալածչաց ձեռք:

Այլ ևս կը մնայ ինձ, Տէր, գրել ու համառօտել՝ անկրօն կորուսելոց համար, որոց առաջ քո խաչի ճառը՝ յիմարութիւն կը համարուի, հաւատք՝ խաչ, կրօն աւելորդ, և եկեղեցին՝ խուժանաց ժողովրդ: Սոքա հետևող զաւակներ են այն հին հեթանոսութեան դարուն կարծեցեալ իմաստնոց, որոց համար կը ճառէ

քո ծառայն Պօղոս թէ՛ «Չանձինս առ
իմաստունս ունէին՝ յիմարացան:»

Տէր, դու աշխարհիս յաղթեցիր ու թո-
ղիր գնացիր աշխարհէն, այլ աշխարհը տա-
կաւին քո գէմը կը մարտնչի, և երբ ձե-
ռնհաս չէ զքեզ ըմբռնել և վերստին
խաչել՝ զԱւետարանդ կը հալածէ և քո
հաւատարիմ ծառաները կը ծաղրէ: Այս
կռիւ և գայթակղութիւն պիտի տւէ
մինչև ի կատարած աշխարհի. զի քո ան-
յեղի վճիռն է՝ «Ոչ է մարթ չգալ գայթակ-
ղութեան:»

Ուստի աշխարհամարտ հանդէս մի կը
բացուի, կռիւն ու պայքարը կը շարու-
նակուի: Աշխարհ քո գէմը կը զինի, մա-
մօնայն՝ Աստուծոյ և նորա ծառաներուն
դէմ, անաստուածութիւնը՝ երկնից հա-
խախնամութեան դէմ: Թող կռուին,
թող զինին, թող զարնուին, Տէր իմ, դու
անշարժ վէմ ես՝ զամէն կը փշրես:

ՀԱՆԳՔՍ ԱՔԻԱՐՀԱՄԱՐՏ

ԱՇԽԱՐՀ ՅԻՍՈՒՍԻՆ ԴԷՄ

ԵՐԿՆԻՅ Հօր մանուկ Յիսուս, աշխարհ
այն օրէն քո գէմ՝ մարտ հրատարակեց,
երբ քո պայծառ աստղ յարեւելս փայ-
լեցաւ. դու Իսրայէլի տան արքայ ծնար,
Հերովդէս լսեց յիսացաւ: Բեթլէհէմի նո-
րածին մանուկները քո զինուորներն է-
ին. նոքա կաթն ի բերան մօրց գրկե-
րուն մէջ կռուեցան բռնաւորին սրոյն
դէմ: չգիտեմ՝ ինչպէ՞ս ժողովեցիր, ով դու
Սինայի ահաւոր և գթած Աստուած, ուր
կը պատուիրէիր չզենուլ զգառն ի կա-
թըն մօր: Այս, իրաւունք էր, թող քեզ
համար զոհուէին մատաղերամ՝ գառնե-
րը, և ի՞նչ տրիտուր էր այս՝ Աստուծոյ

անմեղ գառինդ, որ հանդերձեալ էիր,
աշխարհի մեղքը բառնալ:

Ես չգիտեմ՝ դու ո՞վ անյայտ լոյս,
մարմնոյն թաճրութեան մէջ ծածկու-
ած, երեսուն տարի ամբողջ հազարէ-
թի հայրենեաց մէջ իբրեւ հիւսան որ-
դի կարծուելով՝ կաճէիր ու կը զարգա-
նայիր, գեղացի մանուկներու հետ կը
խաղայիր, արգեօք նոքա ևս իրենց հօ-
րերուն պէս քեզ հետ կուռեցան: Ոչ,
դու աննենգ մանուկները՝ քո մանկու-
թենէն ճանչցար ու միշտ սիրեցիր զի-
րենք, պարզամիտ մանուկները քո գէմ
դատ ու բողոք չբարձին, և ոչ քո խաչի
մասնութեան օրը՝ մատնտու եղան: Այլ
քո գէմը՝ տաճարի վարդապետները նա-
խանձելով կը վիճէին՝ մինչ դու տասներ-
կու տարուան պատանի էիր, անուս, ան-

գպրոց, անվարժապետ կը յաղթահա-
րէիր օրինաց վարդապետները:

Որ սիրահար էիր մարդոյն փրկու-
թեան, Յիսուս Տէր, արգեօք ծանր թէ-
թեթեւ անցաւ երեսուն տարուան կե-
նացդ շրջան և այն ինչ կ'աւարտէր, դու
Գալիլեայի բարձունքէն կը դիտէիր, և
երբ տեսար քո յառաջընթաց ծառայն
Յովհաննէս յանապատէն Յորդանան կ'իջ-
նար՝ ետեւէն հասար. քեզ կ'ըստպատէր
Յորդանանու յորձանաց մէջ բուռնալ հին
վիշապն, որ ֆշալով զքեզ կլանել կ'ու-
ղէր, դու խոնարհ ոտիւքդ ջախջախե-
ցիր նորա գլուխը և Յորդանանը գրա-
ւելով՝ տիրեցիր Ովկիանոսին:

Հին սատան թշնամին փորձութեան
լեռան գլուխ զքեզ գտաւ, տեսաւ թէ
ի պահոց ուժաթափ եղեր ես, ասաց,

Թէ կարեմ՝ յաղթել՝ կարծելով Թէ դրախտի տկար Ագամն ես: Անդ սուտ խօսելով խաբեց Թէ Աստուած կը լինիք, աստ կը խոստանայր աշխարհ իւր փառքով քեզ շնորհ տալ, միայն Թէ խոնարհիս նորա հպարտութեան առաջ երկիրպագանել: Դու անդէն սաստեցեր անբարտաւան ոգւոյն, որ յետոս երթայ կորնչի. ուր առաջ քան զԳողգոթայի խաչն՝ առաջին յաղթանակը՝ փորձութեան լեռան վերայ կանգնեցիր:

Հզօր մարտադիր Յիսուս, Բեթլէհէմի մարէն, Յորդանանու եզերքէն, փորձութեան լեռնէն աշխարհի իշխան իւր ճակատամարտն՝ քո գէմն սկսեց Սատան. Հերովդէս, իշխանք հրէից, գպիրք փարիսեցիք, օրինաց վարդապետք, քահանայապետք, այս ամեն համախումբ բանակ կազմեցին, դու միայնակ էիր. ե-

րեք տարի շարունակ կռուելով հալածելով՝ վարեցին տարին հասուցին զքեզ մինչև Բեթլէհէմի գլուխ, ուր քո կեանքը բարձին անարգանաց խաչով, մահուան գերեզմանին մէջ դրին, ծանր քարով ծածկեցին զլոյսդ անծածկոյթ, որպէս զի քո ճշմարտութիւնը քարին տակը ճնշեն: Այլ դու իբրև հզօր երեք օրէն յետոյ թափեցիր մահուանդ գինին ու բաժակը. տեսաւ զքեզ Մահն ու սարսափեցաւ և թաւալեցաւ ոտքիդ տակ:

Յիսուս փրկիչ աշխարհի, դու լոյս աշխարհ եկիր, աշխարհ և խաւար քո գէմ պատերազմ ելաւ, դու կեանք բերիր, աշխարհ մահ գրկեց ու զինեցաւ քո գէմ: Դու սուրբ հոգի շնչեցիր, մարդիկ մարմին դարձան ու նուաճեցին իշխանական ոգին, դու Աւետարան և ազատութիւն քարոզեցիր, աշխարհ և իւր

բռնակալները ռխացան քո դէմ և դեռ
կը ռխան. դու սէր, ընկերսիրութիւն ու-
սուցիւր, աշխարհ իւր զրկիչներով քո
աղքատ որդիքները կը հարստահարէ.
դու երկնից արքայութիւն խոստացար,
աշխարհ իւր որդիքները կը համոզէ, թէ
ձեր արքայութիւն, ձեր կեանք, ձեր վա-
յելք և երջանկութիւնն ես եմ: այս աշ-
խարհէն զատ ձեզ համար ուրիշ աշ-
խարհ մի չկայ:

Տէր, դու երկնքէն իջար, քո մեծ
խորհուրդ և Հօր կամքն այն էր, որ մար-
դիկ երկինք տանիս, քո Աւետարան հը-
րուէր կը կարդայ իւր մտերիմ որդիք-
ներուն. թէ «Գուք այս աշխարհէն չէք»
Իսկ աշխարհասէր ոգիները, քեզ չեն
հաւատար. կարծելով թէ՛ քան զայս
այլ գերագոյն աշխարհ մի չունիս, և քո
բան այսպանելով կ'արհամարեն և կը խօ-

սին այսպէս. «Ո՛չ, մեք այս աշխարհէն
ենք, ու մեր կեանքը աշխարհն է. երկ-
նից արքայութիւն, հոգւոյ անմահու-
թիւն, յաւերժական փառք, մեզ համար
զառանցանք է. մենք շնչաւոր հող ենք
ինչպէս կը մեռնին անասունք. մեր վեր-
ջին դադար հողն է. մարդ երկրէն ելած
է, յերկիր պիտի դառնայ անդրէն. զի այս
է միայն մարդոյն վախճանը և ուրիշ ոչինչ.
Թող որչափ կ'ուզէ աղաղակէ Պօղոս թէ՛
«Մեր քաղաքականութիւն յերկինս է»:

Այո՛, ձեր ընդունայն յոյս ու հաւատք
այն է. թող այնպէս լինի ձեզ, աշխարհի
որդիքներ, կը վկայեմք ձեզ հետ թէ այդ
իսկ է երկրաբարձ մարդոց վախճանը.
Գուք աշխարհը կը սիրէք, աշխարհ զձեզ
կը սիրէ. մենք գիտենք ի սկզբանէ ան-
տի, որ աշխարհը հաւատացեալները կը
մերժէ և զձեզ կը գրկէ: Դնացէք ի հող,

ձեր կեանք, ձեր յոյս մինչև հոն է. դուք ոչ երկինք և ոչ Աստուծոյ բնարեալներուն հետ բաժին ունիք. ձեր վերջի բաժին հողն ու գերեզմանն է. ուր միայն պէտք է կարգացուին ձեր անուանք, երկնից ու կենաց դպրութեան մէջ՝ ձեր յիշատակ ջնջուած է:

Տէր իմ, դու երանի տուիր, որ մարդիկ չգայթակղին, տեսնելով աշխարհի մէջ քո անօրինակ կեանք: Դու գիտես իսկ, թէ աշխարհի աներկիւղած իմաստուններ ինչո՞ւ համար կը գայթակղին քո վրադ. զի դու աշխարհի զինակալաց պէս մեռցնելով չյաղթեցիր, այլ մեռնելով. քո զէնքն էր՝ անարգանաց խաչ, արիւն և մահ. սորա համար իսկ չհաւատալով կը խօսին. «Եթէ Բիսուս ճշմարիտ Աստուած էր, ուրեմն նա հզօր էր և անմահ, ո՞վ կարող է հաւատալ թէ

հզօրն այսչափ նկուռ կը դառնայ. երկինքէն մինչ ի գետին կը խոնարհի. տիեզերաց սանձ կրող զօրութիւնն խաչի ծանրութեան տակ կ'հեծէ, և կամ՝ ասպնջնորհ մարդոյն համար կը մեռնի՝ արարիչ Աստուած: »

Վա՛շ ձեր ամօթահար իմաստութեան, յայտ իսկ է, ահա՛ որ խաչի ճառի անհաս խորհրդոյն վերայ դուք կորուսեալդ՝ կը յիմարանայք և յիմարները՝ կ'իմաստնանան հաւատով. դուք խաչին ճառը ծաղր և անարգութիւն կը համարէք. Պօղոս զայն Աստուծոյ իմաստութիւն և զօրութիւն կը կոչէ և ինքն ևս խաչի ճառին համար հիանալով կ'աղաղակէ. «Ով խորք մեծութեան Աստուծոյ, որպէ՛ս զի անքննելի են գործք նորա: » Դաւիթն ևս թերեւս ձեզ համար խօսեց, թէ «Այր անըզգամ զայս ոչ ծանիցէ և անմիտն զայս ոչ առնու ի միտ: »

Իջէք ձեր հպարտութենէն, ո՛վ դուք աշխարհիս մեծամիտներ, ձեր գիտութեան մէջ անմիտ, անխորհուրդ մի լինիք. տարէք ձեր հանձար, ձեր փիլիսոփայութիւնը դրէք խաչին տակ ու հաւատացէք թէ Աստուծոյ մեծ խորհուրդը հեռի է ձեր թիւր և անձուկ խորհուրդէն ինչպէս երկինք երկրէն. գիտցէք Աստուած՝ մարդոյն խելքով ու խորհրդով չի գործեր, և դուք ո՞ւր էիք մինչ նա երկրիս հիմունք կը դնէր. դուք զայն ձեզ խորհրդակից կը կարծէք, դուք նոր Պառօններ, զԱստուած ձեր գիտութեանց ճեմարանին կաճառօրդ կը համարիք:

Ես գիտութիւն չեմ մերժեր, և կը մերժեմ երբ մարդիկ առանց Աստուծոյ, առանց երկիւղի իմաստասիրել կ'ուզեն, ու կը պարծին յանձինս: Ո՞վ են այդ պանծացող գիտունք, խորին փիլիսոփայք, որ կաթուղիկէի եկեղեցւոյ գմբէթին

բարձրութիւն, Մկրտարան աւագանին խորհուրդ և խորութիւն, նոր Սիօնի տիեզերական տաճարին լայնութիւն և երկայնութիւն՝ չգիտեն ու չկամին չափել, կաթիլ մի ջրով դուզնաքեայ գիտութեան՝ զՈւկիհանոս կը չափեն. ձեռագործ աչքով երկնից անպարունակ աստեղատուն կը գիտեն, մոլորակք ըզմոլորակս կը հետազօտեն. երանի՜ թէ միայն զԱստուած գտնէին՝ տեսնելով նորա մատանց հրաշարուեստ գործքերը:

Առէք միանգամ դուք հաւատոյ կարկին ձեր ձեռք. գնացէք յերուսաղէմ, կացէք Սիօնի լեռան վերայ. դուք համայն երկրագունդ չափեցիք, ծովն ու ցամաք չափեցիք, չափեցէք նաև մարդացեալ Աստուածորդւոյն սիրոյն և խոնարհութեան ասպարէզը. չափեցէք երկինքէն մինչև Բեթլէհեմի այրին մսու-

րը՝ չափեցէք անտի մինչև Գողգոթայի
գլուխ՝ պարզ և ուղիղ մտօք չափեցէք և
կը գտնէք յայնժամ խաչի ճառին և Յի-
սուսի փրկութեան անսահման ատա-
րէզը՝ որ այն ինքն է ճանապարհ, ճըշ-
մարտութիւն և կեանք:

Ես չգիտեմ՝ Թէ Յիսուսէն, խաչէ և
խաչի ճառէն՝ ինչո՞ւ համար կը խուսա-
փիք. միթէ կը կարծէք թէ խաչին ճա-
ռը՝ չարչարանք և թշուառութիւն բե-
րաւ այս աշխարհը: Ա՛յ, ո՛չ, մի՛ զրպար-
տէք, Մովսէս իւր օրէնքով, Յիսուս իւր
Աւետարանով թշուառութիւնը չբերին
աշխարհ, այլ նոքա կեանք և երջանկու-
թիւն բերին: Յիշեցէք դուք, ապուշ մի
լինիք, յիշեցէ՛ք, մի մոռնայք ձեր նախ-
նի կռամուկութեան վիճակը: Դուք ի՞նչ
էիք հազար ութ հարիւր տարի առաջ.
կարդացէք ձեր հեթանոսական պատ-

մութիւնը և ամաչեցէք. համեմատեցէք
անցեալ կեանք այժմոյս հետը, և պի-
տի տեսնաք թէ քրիստոնէութիւն և
խաչին ճառը միայն այս աշխարհ յեղա-
շրջեց ի լաւագոյն կեանս: Ապա թէ ո՛չ՝
չնդիկք և Զինացիք քան զձեզ երջանիկ
են, և դուք այսօր թշուառ կը համա-
րիք զիրենք:

Անհաւան, ապերախտ մի լինիք, դուք
այսօր ի շնորհս խաչին երջանկութիւն կը
վայելէք և Յակովբայ ապաշնորհ որդւոց
պէս գիրանալով կ'անգոյշէք սիրելի խաչ-
եալը, դուք տախալին կամակորելով կը
թերահաւատիք և գիտութեամբ կը մե-
ղանջէք, ու ճանչնալ չէք ուղեր Աւետա-
րանին և խաչին մեծագործութիւնը:
Աւետարան սէր և հոգի շնչեց, մե-
ռած աշխարհ կենդանացաւ. Աւետա-
րան՝ ընկերոսիրութիւն քարոզեց, ան-

կեալ ժողովուրդները միացան ու զօրացան. Աւետարան ազատութիւն աւետեց, բռնակալաց բազուկներ թուլցան, ստրկացած ոգիները՝ գերութեան շրջ-թայն թօթափեցին: Ո՛վ ասաց ձեզ՝ թէ թշուառութիւն բերաւ աշխարհ, թըշուառութիւնը՝ խաչին ճառի պտուղ չէ, երկնից արգասիք չէ. զի երկինք բարութեան անձրեւ և արեւ կը ծագէ. թըշուառութիւն՝ չար մարգոց սրտին արգասիքն է. ինչպէս բարին՝ բարի մարգոց սրտին, ասաց Քրիստոս:

Լռեցէք, այլ ևս մի խօսիք, խաչին խորհուրդը անհաս է, մոքով մի շօշափէք, խաչն թշուառացեալ մարդկութեան երջանկութիւն բերաւ. խաչն և Տէ՛ր՝ աշխարհի յաղթեցին, դուք նորա տակ ընկեցայք. խաչին յիմարները հաւատով յառաջեցին քան զձեզ, գնացին մտան երկ-

նից արքայութիւնը. դուք ի՞նչ կ'ընէք, դեռ տաժանելով կ'աշխատիք, խաչին ճառը ձեր գիտութեանց սրահներուն մէջ սորվիլ կ'սկզբէ:

Ո՛չ, խաչի ճառին անշուք ճեմարանը՝ այդ հոյակապ շէնքեր, թանգարաններ չեն, այլ Պաղեստինու դաշտ, Սիօնի վերնատուն, Գողգոթայի բարձրագագաթ, Աստուծոյ քաղաք, Եկեղեցին, տանիքներուն վերայ, աշխարհի հրապարակն է: Դասախօս վարժապետները Պղատոն, Արիստոտէլ չեն, հապա Յիսուս է. և նորա պաշտօնեայք՝ հոգեխօս Առաքեալներն են, որոց բարբառ և խօսք հասաւ մինչև Ովկիանու ծայր:

Խաչին բարձրախօս ճառը լսեց բովանդակ աշխարհ, դուք ձեր յամառութեամբ կը համբռնայք և խո՛ւլ կը լինիք. խաչին

զօրութեան գաւազանը մարդոց ամէհի սիրտերը անբռնադատ նուաճեց. դուք գեռ չէք հաւատար, չէք զարմանար: Յիսուս՝ աշխարհակալ բռնաւորաց պէս երկաթի ջախջախիչ զէնքով չտիրեց և չը ճնշեց ազատ ժողովուրդը: Նա յետ խաչին և մահուան՝ առաւել ևս մեծագործեց, մինչդեռ հին Ազէքսանգր և նոր Նաբօլէօն մեռնելէն յետոյ իրենց ամէն խորհուրդ և յաղթական զէնքերը հետ իրենց ի գերեզման տարին:

Այլ Յիսուս մեռաւ և յարեաւ. կարճեցէք ձեր ձեռք, նորա գերեզման մի կրկտէք. Յիսուս կենդանի կը գործէ: Նա երեք տարի իւր յայտնութեան մէջ գործեց, գերեզմանէն գործեց և երկնքէն Հօր աջ կողմ՝ նստած գեռ կը գործէ. միայն քանի մի անգէն անթոշակ դի-նուորներով աշխարհի կայսրութիւնները

խոնարհեցոյց. խուժադուժ աղգ և ազինք Աւետարանի քաղցր լծոյն տակ զրին իրենց բեռնաւորուած պարանոց. Աթէնքի բարձունքէն յերկիր կործանեցան Արամազդայ և Աթենասայ տաճարները. անդ էր Պօղոս սերմնաքաղ մշակ, որ խլեց քանդեց կուամիլութեան խոր արմատը, հիմնեց եկեղեցին ու բարձրացուց Աստուծոյ սուրբ քաղաքը: Դուք ի՞նչ կը կամիք, վերականգնել կ'ուզէք անդրէն հին ամբարշտութեան տաճարներ և եկեղեցին յատակել:

Ի բաց կացէք, ձեռն մի մխէք, ի զուր մի ձգտիք. եկեղեցւոյ հիմն երկինքն է, անվանելի վէմն Յիսուս է. մի զարնուիք. վէմն զձեզ ջախջախելով կը փշրէ ինչպէս փշրեց Ներոն, Յուլիանոս և եկեղեցւոյ բոլոր ոխերիմ հալածիչները: Ես գիտեմ՝ ձեր հալածանքը այլօրինակ է,

դուք եկեղեցւոյ գառները սրով չէք մորթեր, գրչով կը խողողէք, դուք Աստուծոյ արքայութեան փոքրիկ մանուկներուն գայթակղութիւն կուտաք և դանոնք յիմար կ'անուանէք:

Պարծեցէք ձեր յիմարութեան վերայ, ո՛վ աղանանման միամիտ հաւատացեալներ, պարծեցէք դուք, մի վշտանայք, թող զձեզ կատակէ ու ծաղրէ գիտութեանց կաճառն: Դուք միայն ուշ դիք հոգեճառ խրատուն, թէ՛ «Ամենայն պարզամիտ անձն օրհնեալ է ի տեառնէ»: Պարծեցէք, դուք հաւատով իմաստուն էք, դուք իսկ հոգւով աղքատներն էք, ձեր հարստութեան ժառանգութիւն և ձեր քաղաքականութիւնը երկինքն է: Սուրբ Պօղոս կ'երաշխաւորէ ձեր վարձուց և անճառ փառաց հատուցման համար: Ակնկալեցէք փրկչին, պահեցէք հաւատք,

հայեցէք ի վեր, Յիսուս, զօրագլուխն հաւատոյ՝ ձեզ խրախոյս կը կարգայ, զօրացէք և յաղթեցէք աշխարհի, նա խօտացեր է տալ ձեզ թագուցեալ մանանայէն, նոր արքայութիւն, նոր կեանք, նոր գինի, նոր խրախճան և անճառ խնդութիւն:

Տէր անոխակալ, քո սիրտ մարդոց սիրտ չէ, դու երբ ապաշնորհ ծառաներն էլ սիրես, ո՛վ դատախազ կը լինի քեզ ամենիշխան ատենիդ առաջ: Տէր, դու մարգատէր ես, ստահակ և ստամբակ որդիքներն ևս քոյդ են, եկեղեցին կ'ազօթէ միշտ առ քեզ, շնորհ տուր նոցա, որ քո սէր, քո մարդեղութիւն, քո խոնարհութեան ճանապարհ, քո խաչի ճառի մեծ խորհուրդը, քո լուսով ճանչնան, ընդունին և հաւատան քեզ, Տէր:

ՄԱՄՈՆԱՅՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԴԷՄ

Աստուածորդի Յիսուս, քո տիրախօս վճիռն է այս, որով կ'սպառնաս դու քեզ հաւատացող հպատակներուն « Ոչ կարէք Աստուծոյ ծառայել և մամոնայի: » Յիրաւունս քո արգար ես, Տէր, քանի որ աշխարհիս տիրողները թէեւ անիրաւ լինին, այդ ծառայութեան հաւատարմութիւն կը պահանջեն իրենց հպատակներէն, և ոչ ոք կարող է երկու դրօշակի տակ միանգամայն ղինուորել, և եթէ նենգէնս՝ պարտաւոր կը մնայ քաղաքային օրինաց ու գաղափարների տալով:

Բայց ինչպէ՞ս վարի խեղճ վարանած մարդ, որ պաշարուած կը մնայ երկու սպառնացող սուրբերուն մէջ. եթէ թողու զմամոնայն, մոռնայ զաշխարհ, երկնից հպատակի, զԱստուած պաշտէ, անգութ աշխարհ, անկարեկից մարդիկ

ղինքն սովատանջ կը չարչարեն, իսկ եթէ կորանալով գրկէ զաշխարհ, պաշտէ զմամոնայն, մոռնայ քո սէր, քո փրկութիւն, քո խաչին մահ, քո արեան ուխտին յիշատակը և քո անհուն բարերարութեանց շնորհքը, դու զայն կը զրկես հանգերձեալ արքայութենէդ, և կը դատապարտես իբրեւ ապստամբ և ապաշընորհ ծառայ:

Սակայն, ո՞վ Տէր, մարդիկ պէտք է որ քո խօսք ուղղութեամբ հասկանան. դու չես բռնադատեր, որ նոքա աշխարհիս վերայ անաշխատ կեանք վարեն, անվատակ, անհաց, անհանգերձ, անտուն, հրեշտակաց պէս անկերակուր ապրին և կամ անասնաբար կենցաղավարին ընկերական ու բանաւոր մարդիկ: Ո՛չ, դու այս աշխարհը իբրեւ ագարակ մարդոց տուիր, որ մշակեն արդիւնաբերելով վա-

յեւեն քո բարիքը և օրհնեն քո բարե-
րա՛ր անունը: Մարդիկ աշխարհիս մշակ
և տնտեսն են. ուստի կ'ուսուցանես որ
քո հաւատացեալք հաւատարմութեամբ
ծառայեն քեզ, արդարապէս տնտեսեն,
ինչ որ Աստուծոյն կը պատկանի՝ Աստու-
ծոյ տան. ինչ որ կայսերն՝ կայսերին, և
ինչ որ իրենց այս կեանքին պարէնն է,
զայն ևս վճարեն արդար չափով, առանց
յափշտակելոյ յաւիտենական թողակէն:

Ահաւասիկ, Տէր, մարդիկ այս չափին
մէջ կ'անիրաւին, մարդիկ ապշութեամբ
կը մոռնան հոգեկան ու մշտնջենաւոր
բարւոյն շահը. զաշխարհ ամէն շահելով
զանձն բովանդակ կը տուժեն. մամոնայն՝
մամոնային տալէն յետոյ, ոիրտ և աղ-
նիւ ոգին երկնից ցանկութենէն հանելով,
կը թողուն որ բոլորովին առ այն հա-
կամիտի. և անիրաւ մամոնայն բռնա-

նալով կը նուաճէ կրօն, հաւատք, և
մարդոյն առ քեզ եղած պարտիքները՝
իւր բաժին տռնելէն զկնի, քո բաժին
ևս կը յափշտակէ:

Եւ գիտե՛ս, Տէր, թէ մարդիկ ինչու
համար երկիւղ չունին քո ահաւոր տէ-
րութենէն, և կը զլանան քո արդար բա-
ժին քեզ տալու. այս յայտնի է, զի քո
հզօր տէրութիւնը՝ հայրական սէր է. աշ-
խարհի իշխանութիւնը ոստիկանութեան
սրով իւր բաժինն կ'առնէ. իսկ դու ո՛ր-
չափ երկայնամիտ և ազատ ես, ոչ ոս-
տիկան ունիս, ոչ սուր, և ոչ բանտ. քո
ոստիկան մարդոյն սրտի խիղճն է. քո
ազատ օրինադիրքը՝ Աւետարանն է. քո
բանտ և շղթայն՝ եկեղեցւոյ գաւթին ա-
ղատալայրն է. ո՛վ, ո՛րչափ ընդարձակ
է, լի և զեղուն են իւր մէջ քաղցրութիւն,
զթութիւն և անչափ ներողութիւն:

Բայց, Տէր, դու ի՞նչ կը խնդրես քո
հպատակ ծառաներէն. քո խնդրած
տուրք կամ հարկ՝ աշխարհին պահան-
ջած ոսկի արծաթն չէ, ստրկական կեանք
չէ, այլ ազատ կամաց գիտակցութիւնը.
դոր քո Հօր ձեռք գէպ առ քեզ կը ձգէ
և քո լոյս կ'առաջնորդէ. և ո՞ւր, Տէր,
ճանաչել զքեզ, հաւատալ քեզ, յամե-
նայն սրտէ սիրել զքեզ, սիրել զընկերն
իբրև զանձն, պահել Աւետարանիդ սուրբ
աւանդ, պահել այն ամենը, ինչ որ դու
պատուիրեցիր, և ակնկալել քո հանդեր-
ձեալ փառաց:

Ահաւասիկ, Տէր, այսչափ են միայն
քո քաղցր լուծեր և փոքրագի բեռներ.
աւանդ, խոտապարանոց մարդիկ, գերցու-
լերուն պէս գոռող եղջիւրներով զայն
թօթափել կուզեն, և կամովին կը կրեն
աշխարհին ու մամոնային տաժանակիր

լուծն, որ կը ջախջախէ իրենց պարանոց,
և որուն տակ ստրկացած կը հեծեն զօր-
հանապաղ և չեն ղգար: Մարդիկ՝ մամո-
նային ագահութեամբ կը ծծեն զարիւն
իբրև անյագ տգրուկ, բնաւ ոչ շատ է
կ'ասեն, և ոչ գոհ կը լինին, թէև բո-
ւմանդակ երկրին հող ոսկի դառնայ. բայց
նոքա պիտի յագենան միայն գերեզմա-
նի հողով:

Տէր, դու պատուէր տուիր և քո Ա-
ւետարանի ձեռագրով երաշխաւորեցիր,
որ քեզ հաւատացող արքայութեան որ-
դիքներդ, աշխարհայոյս հեթանոսաց պէս
բաղմահոգ չլինին զեղիս ու անառակ
կեանք վարելու համար. այլ հաւատան
սրտով քո նախախնամող Հօր, որ թըռչ-
նոց կերակուր անգամ չի մոռնար, որք
ոչ վարուցան ունին և ոչ վաստակ, և
կ'ապրին բնութեան սեղանէն՝ որ լի է
ամենունակ պարգեւներով:

Բայց մարդիկ, թերահաւատ մարդիկ, որք առ ոչինչ կը համարին վերնախնամ չօր տեսչութիւնը, անստոյգ ապագային և առօրեայ կենաց համար կը տքնին զօրհանապազ չարաչար զբաղանօք. և երբ անդն ու անգաստանը բազմապատկեն, վաստակը ու շահավաճառութիւնք յաջողին, կը խորհին յայնժամ շտեմարան ընդարձակել, գանձատուն պատրաստել, հաւատալով թէ մարդոյն կեանք և վայելքն՝ ընչից մթերքներէն է։ Այլ քո սրտմտութեան շանթ որչա՞փ արագ է այս թերահաւատներու համար, գիշերամէջ պահուն հոգեպահանջ հրեշտակ մի կը համառօտէ քո դատաստանը և իբրեւ փոշի կը ցրուէ թերահաւատին մը թերած գանձը։

Ո՛չ, ո՛չ, մի խաբիք, մարդիկ, տեսէք աշխարհին կեանքը ու դատեցէք. մար-

դոց ուղիղ կեանք՝ գանձ չէ, ընչից մը թերք չէ, մեծութիւն չէ, անկապուտ փառք չէ. թէ այդպէս լինէր, հարկ էր որ մեծագանձ մարդիկ գեռ ևս ապրէին։ Սակայն ո՛ր է Սողոմոն, ո՛ր է Կրետոս, և ո՛ր են աշխարհակալ հարստութիւնք, որք առաւօտուն յաշխարհ եկին, միջօրէին պահ մի փայլեցան, իրիկուն գերեզման մտին։ Հապա ստոյգ կեանք, ստոյգ մեծութիւն և ստոյգ յաւերժական փառք Յիսուսն է. «Ես եմ, ասէ ճշմարտութիւն և կեանք. և թէ բանն, զոր խօսեցայ ընդ ձեզ՝ հոգի է և կեանք։»

Այդպէս է, ո՛վ Տէր, երանի՛ թէ մարդիկ հաւատային քեզ. երանի՛ թէ ընկեր զընկեր չը զրկէր մամնային համար. հրդօրը՝ զանաւագն չը կռիէր մամնային համար, մին յըփացեալ առատ սեղանին վերայ, միւսն աւուր պարէնի կարօտ չը

մնար սամոնային համար, աշխարհ աշխարհի դէմ չի կռուէր մամոնային համար, բռնութիւն չտիրէր, ստրկութիւն չլինէր մամոնայի համար, և ցուգան՝ ըզքեզ չմատնէր երեսուն արծաթին համար: Երանի՛ թէ մարդ՝ ազահոթութիւնն հանէր իւր սրտէն, շռայլութիւնն մեռնէր, զեղխութիւն պալատականաց կեանքէն բարձուէր, տեսնայիր դու յայնժամ թէ ի՞նչպէս չքաւոր ժողովուրդն ևս լիութեամբ և գոհութեամբ պիտի ապրէր:

Մամոնայ, մամոնայ, դու զմարդկ ի քիրտ ի վաստակ տանջելով կը տանջես, դու մարդոյ ոսկերաց ցեցն ես և զհոգին՝ հոգածութեան մէջ խարտելով կը մաշես, կապարի նման ծանրանալով՝ հաւատք և կրօն կ'ընկճես քո ծանրաբեռնութեան տակ, մարդիկ տարակուսեալ

են, քեզ ծառայելով ծունր դնեն՝ թէ Աստուծոյ, դու միթէ այս աշխարհին Աստուած՝ իշխան և թագաւորն ես, երկրաւոր արքայութիւն, մարդոց կեանք և երջանկութիւնն ես, սփ, հէք մարդիկ, արդեօք այսպէս հաւատալով քեզ կը հպատակին:

Բայց դու երբեմն ո՞րչափ ոչնչացար մարդոց աչքին առաջ, խաչին ոտքը ըզքեզ փշրեց ու մոխիր դարձուց, խաչի թուականէն և Գողգոթայի գլխէն զինուորեալ՝ աշխարհուրաց մարդիկ մերժեցին քո փառք, քո անցաւոր վայելքը, վաղեցին գունդազունդ, դէպ ի մահ, սոսկաց սուր դահճին երբ կը տեսնար որ Յիսուսի քաջ հովուին ոչխարները կամովին ի սպանդ կը վարին, կը մորթուին, կը քերթուին, աշխարհ կը ծախեն, կեանք կուտան, երկինք կ'առնեն,

մամոնայն ամաչելով հրապարակէն ետ
կը դառնար. խաչի մերկամարմին զի-
նուորները զենուելով կը յաղթանակեն:

Այլ աւանդ, ուլ Տէր, մեր յետին ժա-
մանակիս մէջ քո խաչին դասալիք ու
վատաստութեալ զինուորներն ենք. խաչէն
փախանք՝ մամոնայն գրկեցինք, քո սէր
թողինք, աշխարհը սիրցինք, և ասացինք
թէ, այս է մեր կեանք, մեր արքայու-
թիւն և հանգերձեալ փառք և կ'ապ-
րինք այնպէս՝ ինչպէս կ'ապրին մարդիկ
քո յայտնութենէն յառաջ: Եթէ այս-
պէս, ուրեմն ի՞նչ զանազանութիւն կայ
անհաւատին և քո հաւատացեալ ծա-
ռային մէջ, յորոց միոյն կորուստ կըս-
պառնաս և սակաւ գան, իսկ միւսին
բազում՝ գան ու հարուած, որ հաւա-
տաց քեզ, ուսու և իմացաւ քո կամք
ու պատուիրանը:

Արդար ես Տէր, քո այս դատաստա-
նը ճշմարիտ է. մարդ չի համարձակիր
քեզ դէմ՝ դատախազ կանգնել, երբ քո
իրաւունքը վարձ ու հատուցումն ուղիղ
կը կշռէ: Ո՛չ ապաքէն բիւր անգամ պատ-
ժապարտ են այն հեղգ ու ապիրատ ծա-
ռաները՝ որ քո սէր, քո խաչի յիշատակ,
քո անկշիռ բարերարութիւնը՝ մամոնա-
յին հետը կը փոխանակեն, լոյս կը թո-
ղուն և հող կը պաշտեն. որոց կրօնքն
է ագահութիւն, զրկանք, յափշտակու-
թիւն, մեծութիւն և գանձ, և այլ ամէն
անկայուն վայելք, որք հող են, ու հող
պէտք է լինին բոլոր աշխարհասիրաց յոյս:

Այլ դուք, ուլ Աւետարանի հոգւով
աղքատները, խնդացէք, Յիսուսի երա-
նին ձեզ համար է, ձեր յոյսը անմա-
հալութեամբ լի է. թող աշխարհ և մամո-
նայն ձեր թշուառութեան վերայ խըն-

դան ու սրտմտին՝ երբ դուք ծուներ չէք
դներ սատան մամոնային, թէեւ խոստա-
նայ զաշխարհ իւրայնովք պարգև տալ.
մերժցէք, մի հաւատաք այդ ստախո-
սութեան հօր, դուք այս աշխարհէն պի-
տի գնայք, ձեր սեպհական հայրենիքը
հանդերձեալն է: Զօրացէք, ոտնահարե-
ցէք աշխարհի մեծութեան գանձը, զոր
թէ շուտ թէ անապան միշտ աշխարհ կը
կողոպտէ: Դուք Քրիստոսի ընտրած փոք-
րիկ հօտն էք, յիշեցէք ձեր քաջ հով-
ուն յորդորը, որ կտակ աւանդեց ձեզ
ձեր գանձը երկինք գնել, ուր աշխար-
հիս գողերուն և հարստահարիչ զրկո-
ղաց ձեռք չի հասնիր: Դուք երկրի վե-
րայ՝ յերկինս ապրեցէք. մի վարանիք,
թէ հնար չէ հողէ մարմնով այժմաւ վե-
րանալ: Հոգին, սիրտ ու հաւատքը բար-
ձրաթուիչ են, այնու վերաթեւեցէք և
և հաւատացէք յԱստուած, զի օր մի աշ-

խարհին և Մամոնային պատերազմ՝ կը
վերջանայ, յաղթանակը ձերն է:

ՆԻԻԹԱՊԱՇՏԳ ՆԱԽԱՆԱՄՈՒԹԵԱՆ ԴԵՄ

Լուր երկին և ունկնդիր, երկիր. Մար-
գարէին պէս ես էլ բողոք կը բառնամ
զձեզ ի հանդէս կը կոչեմ: Ես ես եւ
զարմացէք. մարգիկ Աստուծոյ դէմ
մարտ կը մղեն, մարգիկ երկնից դէմ
նեոտ կ'արձակեն. այս մեր հողագնդի գա-
ճաճներ, գերեզմանի որդերը, գլուխ ամ-
բարձեալ կ'ապստամբին և կ'ապերախ-
տին բարերար Արարչին դէմ և չեն ա-
մաչեր, երբ եզն իւր ստացիչը կը ճան-
չնայ և էշ իւր տիրոջ մնուրը:

Ամենակալ հզօր Աստուած, դու կը հա-
յիս ու կը տեսնան, ո՛վ են այն ապիրատ
անզգամներ, որ զքեզ և քո նախախնա-
մութիւնը կ'ուրանան և կը խօսին և կը
գրեն այսպէս. թէ «Այս աշխարհի վե-
րայ քո արեւ չի ծագեր, քո անձրեւ չի
ցօղեր, քո աչքը չի հսկեր և ոչ քո այ-
ցելու ոտքը կը շրջի մարդիկ առանց
քեզ կ'ապրին. առանց երսիգ՝ լոյս կը տես-
նան. առանց անձրեւիդ՝ հաց կ'ուտեն, և
առանց քո զօրութեան՝ կ'իշխեն. թագա-
ւորները գահերուն վերայ կը բարձրա-
նան և առանց քո ակնարկութեան կը
յաղթեն կամ կ'ընկճին. չկայ գերագոյն
աթոռ մի, որ կը վարէ զաշխարհ, այլ ա-
մենայն ինչ բնութեան ինքնավար օրի-
նաց զիպուած է. երջանկութիւն, թշուա-
ռութիւն, իշխանութիւն, զօրութիւն,
յաղթութիւն, պարտութիւն, կեանք և
մահ:

Այսպէս է, բարձրեալ Տէր, ուրեմն, դու
չե՞ս որ զբնութիւն և զօրէնս ի միասին
կը վարես. միթէ առանց քո ձեռին բը-
նութիւն իւր օրէնքով ինքնին կը վարի:
Մեք կը տեսնամք, որ աշխարհիս կարգ
և օրէնք առանց մարդոց չեն վարի,
և եթէ կայ մարդ, կան թագաւորք, կան
իշխանք, կան օրէնսդիրք, որ այս փոք-
րիկ աշխարհագունդ կը կառավարեն, դու
չե՞ս ու չկա՞ն ամենիշխան Տէր, որ տի-
եզերքին արարիչ և օրէնսդիրն ես. և
զայն կը վարես քո անհուն իմաստու-
թեամբք: Մարդիկ զքեզ չեն տեսնար և
կը կարծեն թէ դու չկաս. և միթէ իրա-
ւօ՞նք ունի ոտքիս տակի մըջիւն երբ չի
տեսնար զիս. նա կարծէ թէ ես չկամ
որ կը կոխեմ ու կը ճմլեմ զինքն: Մար-
դիկ, ես կը ճանաչեմ զձեզ, դուք չքո-
տի մըջիւն չէք. դուք հանճար ունիք,
ձեր կոչումն բարձր է, բայց ի՞նչ էք դուք

անհուն անսահման էութեան առաջ.
դուք թողլով հաւատքը՝ աչքով տեսնել
կ'ուզէք զայն:

Տէր, քո պետական աթոռ երկինքն է,
ուր առաջի կայ դարանակալ իմաստու-
թիւնդ. Սողոմոն քեզ համար ասաց թէ,
Թագաւորք քեզմով կը թագաւորեն, և
դու ես ահաւոր Աստուած, որ կը քա-
ղես զոգիս բռնաւորաց, և քո փառաց
վրէժխնդիր ես. զայն ոչ Աղէքսանդրին
կուտաս, ոչ Կեսարին և ոչ Բաբելոնի հը-
պարտին, որ արքայական տանեաց վե-
րայ ճեմելով ոգին կը բաբելոնար ու կը
խօսէր՝ «Ես կանգնեցի Բաբելոն, ես աշ-
խարհին տէրն եմ:»

Դու զայս տեսար ու լսեցիր, Տէր, և
որչափ շուտ և արագ վճռեցիր բարձրա-
մօտին դատաստանը, երկնից բարձրու-

թենէն նայեցար, նետահարեցիր Բաբել-
լոնին հսկարտացող գոռոզը. հզօր գա-
ւազանէն, արքայական գահէն և ի պա-
տուոյ մարդոյն զրկելով հրամայեցեր որ
երթայ արջառներուն հետ խոտ ճարա-
կէ, մինչև ճանչնայ բարձրելոյն իշխա-
նութիւնը. թէ դու ես միայն միահեծան
Տէր, որ աշխարհիս գահերը ոտքիդ տակ
դրած ես և երբ երկնից դէմ եղջիւր ա-
ծեն՝ դու զայնս ոտնահարելով անդունդ
կը գլորես:

Տէր, թող խօսին քեզ համար՝ թէ
դու չես, որ ամբարտաւանից հատուցու-
մին կը վճարես քո արդար կշռով: Եթէ
դու չես, հապա ո՞վ էր այն, որ քո օծ-
եալ Կիւրոսին աջ ձեռք բռնելով՝ առաջ-
նորդեց տարաւ մինչև ի Բաբելոն, ուր
ջախաջախել տուաւ այն արբշիռ բռնա-
նաւորին գլուխը, որ յանդգներ էր քո

սուրբ տաճորին սպասները պղծել, և քո արդարութեան թաթը յանկարծ երեւելով դահլիճի պատին երեսն՝ երեք բառով միայն չափեց ու կնքեց անարժան թագաւորին կեանքը, տեսաւ զայն և զարհուրեցաւ. իբրեւ հաւ մի սուրն ի վիզ թրթփաց ոտքիդ տակ ու ահաբեկ մեռաւ սեղանակապուտ ամբարիշտն:

Դու չէիր դարձեալ, որ նոյն Բաբելոնին վերայ արծուապէս իջար բռնեցիր զաշխարհաստան Աղէքսանդր, անդէն հանիր քաղեցիր նորա բռնաւոր շունչ և ոգին, որ Յունաստանէն մինչև ի Պարսիս ի Հնդկի, ի Բաբելոն աշխարհի պետութիւնները խորտակեց փշրեց երկաթի ժանիքներով. որուն ոտքը լայնածիր աշխարհս չափելէն յետոյ, եթէ չմնար այլ ևս տեղի իւր արշաւանաց՝ թերևս ժպրհէր մտաբերել մինչև երկինք

արշաւել և որպէս զհին հպարտն այն ամպերուն վերայ դնել իւր աթոռը:

Թողունք հին աշխարհակալաց հաշիւը և հատուցումն. դու չէիր, որ նոյն իսկ մեր օրերը Ֆրանսիոյ վերջի զիւցաղին յաղթական արշաւանաց քայլը յետս ընդդէմ մղելով տարիր փակեցիր սուրբ Հեղինէ անձուկ կղզւոյն մէջ, ուր նա ևս մեր յաթող Արտաշիսին պէս հաւաքեց, «Աւաղ փառացս անցաւորի», և այն անպարտելի աննկուն ոգին լքաւ ու ճանցաւ զինքն թէ յիրաւի Ֆրանսիոյ բախտըն էր երբեմն պատերազմի փառք, այլ իբրեւ սոսկական զինուոր անմխիթար մեռաւ իւր միայնութեան մէջ:

Վաթերլօյի դաշտին և սուրբ Հեղինէ կղզւոյն մէջ կալանաւոր Առիւծին դատաստանը վճարելէն յետոյ՝ դարձար ի

Սետան տեսնալ նաև փոքրիկ կորիւնին
դատաստանը: Եւ ո՛վ էր այն, վերջի նա-
բօլէօն, որ սուրն ի պարանոց ձգելով՝
ինքնին գնաց խոնարհեցաւ Գերմանիոյ
յաղթականին առաջ. և դու արգար Սս-
տուած, այսպէս չափեցիր ուխտադրութե-
կայսեր հռչակեալ պանծացեալ քաղա-
քականութիւն, աշխարհ տեսաւ այս և
զարմոցաւ, թէ քո դատաստանին կշիռը
արդարաչափ է:

Աստուած ամենատես, մարդիկ այն-
պէս կը կարծեն թէ՛ աշխարհիս բան
քեզմէ անտես է, և դու երկնից բար-
ձրութենէն միայն իբրեւ զթօսանս կը
հայիս երկրիս վերայ, պատերազմի դաշ-
տաց վերայ, քեզ ոչ ինչ փոյթ չէ թէ
մարդկութեան ծաղկահասակ նորատունկ
աղնիւս սերունդ, անագորոյն հրազինաց
բերան անխնայ կը մաշին, մարդիկ բա-

նաւոր քո պատկերակից՝ ափսոս իբրեւ
անպիտան խոռո միահամուռ կը հնձուին,
զորս դու մի մի կ'ստեղծես, շունչ և
կեանք կը բաշխես. և քո բարեխնամ
կամքն է, որ մարդիկ ողջ մնան, մար-
դիկ բարգաւաճին, ո՛հ, մարդիկ զիրեար
կ'սպառեն սրակոտոր մահով:

Իսկ դուք ո՛վ էք, որ այս ամէն Աստու-
ծոյ արգարութեան չափերը՝ դիպուած
կը համարիք, և տիեզերաց գոյութեան
համայն հրաշալիքները՝ բնութեան կը
վերածէք. ես չգիտեմ թէ ձեր այդ պաշ-
տած բնութեան անունը ի՞նչ է, դուք
զայն գերագոյն էակ և ճարտարապետ
կը ճանչնաք, արարուածն՝ Արարչին տե-
ղը գնելով. և պատճառն ի՞նչ է, զի դուք
արարուած բնութիւնը կը տեսնաք, որ
ձեր ոտքի տակն է ու կը շօշափէք դայն,
իսկ Արարիչը չէք տեսնար, արդեօք վա-

որն այն կ'երկբայիք, և այս իսկ զարմանալի է, երբ դուք կը հաւատաք թէ Եգիպտոսի չորս հազար տարուան հնութեան բուրգերը մարդոց ձեռք բարձրացուցեր են, ընդէն ապա կը գԺուարիք հաւատալ թէ Մասիսի և Հիմալայի լեռանց բարձրութիւն յօրինող բնութեան ճարտարապետն է և մեք նորա անունն՝ Աստուած կը կոչեմք:

Ինչո՞ւ կը զարհուրիք և խոյս կ'ուտաք այս ահաւոր անունէն, որուն յիմար հեթանոսք յուսալով փրկուեցան և դուք կարծեցեալ իմաստունք, դեռ կը գեգերիք երկմտութեան մէջ, դուք Սուրբ գիրքը Հրէից ազգին հնարած առասպել կը համարիք, և նորա Աստուածապաշտ հաւատացեալները նախապաշարուած տրգէտ կը կոչէք և միթէ ձեր այդ դատաստանը՝ հին և նոր պաշարուած մը-

տօք չէ: Բայց թողէք որ շօշափեմ ձեր սգին, ձեր միտք ու նպատակը:

Տէր, դու կը տեսնաս և ես ականջովըս լսեցի այսպիսի մարդոց անուղղայ դատաստանը, որք կը խօսին և կը գրեն, թէ քանի որ մարգիկ զԱստուած կը կոչեն, քանի որ մարգիկ զայն կը պաշտեն, քանի որ կրօնք, հաւատք կայ, քանի որ մարգիկ կրօնից պաշտօնեաներուն կ'անուան, քանի որ հանդերձեալ անմահութեան յուսով կը խայտան, աշխարհիս ընկերհաշտական խաղաղութիւն և շինութիւն անհնարին է:

Ասացէք ուրեմն ի՞նչպէս պէտք է լինի, աշխարհ և մարգիկ անտերունջ անասունա՞ծ մնան, բարձուի՞ն իսպառ այդ յաւիտենական գաղափարները և Աստուծոյ տիրող անունն՝ աշխարհէն:

բարձուի՞ն կրօնք հաւատք մարդոց խրդ-
ճէն ու սրտէն, բարձուի՞ն յոյս և ա-
կնկալութիւն երկնից հանդերձեալ ար-
քայութեան փառքէն. և մարդոց յոյս
մինչև ի գերեզման տանել և անմահու-
թիւն մեռուցանել մարդոյն հետ թաղել:

Ահա ձեր միտք և խորհուրդը այս է,
դուք այնպէս կը կարծէք, թէ երբ հա-
ւատքը կործանի, աշխարհ կը շինուի և
յայնժամ միայն երջանկութիւն կը թա-
գաւորէ:

Ես գիտեմ, և դուք ևս գիտէք, ձեր
այս խորհուրդ սիրտ և նպատակ նոր չէ.
շատ հին է, կը ճանաչեմ զձեզ, դուք
այն երկրաքարշ մարդոց վերջին որդիք-
ներն էք, որոց նկարագիրն ճշմարտապէս
կը հանէ մեծն Սողոմոն. դուք ևս ձեր
անհաւատ հարց նման կը քարոզէք ու

կ'ասէք. «Արդ եկա՛րք վայելեսցուք ի բա-
րութիւնս որ կ'ան, և վարեսցուք արա-
րածովքս զբաղեալք իբրև ի մանկու-
թեան, պէս պէս գինեօք և անոյշ իւ-
ղովք լցցուք, բոլորիւք վարդից պսա-
կեսցուք մինչև թառամեալ իցեն . . . զի
անցք ստուերի են կեանք մեր և չիք խա-
փան ի վախճանի մարդոյն և այլն:»

Ահաւասիկ այս է ձեր թիւր խորհուրդ և
ապաշնորհ բան, արարածոց բարութիւն-
ները վայելել ցյապ և Արարիչ չճանչնալ,
գինին խմել առանց գոհութեան և այ-
գւոյ տէր և մատուալին արհամարհել,
անոյշ ծաղկէիւղովք օծանիլ և ծաղկանց
զարդարիչը չփառաւորել, մարդոյն յոյս
և բաժին միայն աշխարհիս վայելք դը-
նել և չհաւատալ թէ գոյ անմահութիւն,
գոյ այլ ևս բաժին մարդոյ յերկինս,
մարդն անեղծ է, զի Աստուած զայն յա-

նեղծութիւն հաստատեաց, մարդն Աստուծոյ պատկերակից է, պէտք է իւր սկզբնատպին պէս անմահ մնայ, դուք մի աշխատիք չքացնել զայն և մարդոց հոգեկան կեանքը՝ անասնոց հաւասարել:

Ուրեմն թողէք, որ նոյն Սողոմոնին պէս պարսաւանս դնեմ ձեր չարարուեստ գիտութեան. մոխիր է ձեր սիրտ, ընդունայն է ձեր վայելից յոյս, անարգ կաւ է ձեր կեանք, երբ անաստուած և առանց նախախնամութեան կ'ապրիք. և դուք իսկ էք երկնից Հօր այն չար ու ապաշնորհ զաւակներն, որոց վերայ նա իւր անհուն սիրով կ'ածէ իւր անձրև և կը ծագէ իւր համատարած արևը:

Դաւիթ կը խրատէ, որ ձեզ չնախանձիմ, զի դուք խոտի նման պիտի ցամքիք վաղվաղակի. այդպէս ձեր թերա-

հաւատութեամբ ապրեցէք ու մեռէք, ձեր յոյս, ձեր կեանքը թող միայն գերեզմանին մէջ դադարի, անդր մի անցանէք, ձեզ համար կեանք չկայ, ձեր կարճատե հաւատք մինչև ի հողն է. և դուք պէտք է ծածկուիք գերեզմանական ստուերին տակ, լոյս և անմահութիւն չտեսնաք. ձեր գայթակղութիւն կը մնայ աշխարհիս վերայ, և դուք իշոյ երկեայնաքարով մի կը խորասուղիք յանդունդս. այն իսկ է միայն ձեր բաժին ու վիճակ:

Այլ դու, ո՞վ մարգասէր Հոգի Աստուած, դու հանճար և գիտութիւն տուիր մարդոյն, որ մարդիկ զքեզ գտնեն, մարդիկ ի խնդրելն զքեզ կը կորուսանեն, և դու ո՞ւր կը ծածկուիս, ամենուրեք զօրութիւն, երկնից աստեղետան և տիեզերքին մէջ չնս. չէ տիեզերք քո

մէջն է: Այն, անհուն ես, անպարունակ ես. նիւթն զքեզ կարող չէ բովանդակել, և տիեզերք քո անբաւութեան մէջ միայն մի նշանախէց կէտ մի է և դու մի շնչով կարող ես տապալել զայն. ինչպէս մի շնչով ի գոյ ածեր:

Եւ դու, ո՞վ երկնից Ամենահայեաց աչք, դու կը տեսնաս և կը գիտես մոլորամիտ մարդոց անել ճանապարհ, որ կը տքնին չարաչար զքեզ աշխարհի գիտութեան մէջ գտնել, առ ոչինչ համարելով քո լոյս. քո յայտնութիւն, քո շնորհ: Տէր ոգեսէր, խնայէ քո վաստակեալ ծառաներուն, քո վճիտ սուրբ ճառագայթէ նոցա փակեալ աչքերուն, ինչպէս կը պաղատէր Ղաւիթ, որ միայն հաւատով զքեզ գտնեն և անհաւատարմութեամբ չը ննջեն իմահ:

ՅԱՂԹԱՆԱԿ ԶՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ

Ո՞վ յաւիտենական ճշմարտութիւն, Զօրաբաբէլ քո ճշմարիտ վկայն է, որ համարձակեցաւ բարձրաբարբառ քարողել ինքնակալ Դարեհին աւագաժողով ատենին մէջ. վկայեց քեզ համար թէ՛ յամենայնի յաղթող ես և ստացաւ իւր մրցանակը:

Ո՞վ ճշմարտութիւն, ասաց Զօրաբաբէլ. դու ամէն բանէն զօրաւոր ես, բովանդակ երկիր քեզ կ'ապաւինի. երկինք և երկիր միայնգամայն կ'օրհնեն զճշմարտութիւն, մարդկային ամէն գործքեր քո առաջն են, թէ արդար թէ ապիրատ. դու անխառն լոյս և արդարութիւն ես, անիրաւութիւնը բնաւ քեզ հետ մասնակցութիւն չունի:

Ո՛վ միակ ճշմարտութիւն, դու միայն ես արդար և սուրբ, մարդկան որդիքները սուտ և անիրաւ են, նոցա ճանապարհ ճշմարտութենէն խոտորած է, նոքա իրենց անիրաւութեան մէջ պիտի կորնչին. իսկ դու կաս ու կը մնաս յաւիտեան, քո իշխանութիւնը մշտնջենաւոր է, քո դէմ ապստամբող և հպարտացող գոռող հոգիները զամէնն ևս ի հող կը զընես և քո հզօր յաղթանակ կը կանգնես նոցա գերեզմաններուն վերայ:

Ո՛վ անըմբռնելի ճշմարտութիւն, աշխարհիս իմաստութիւն զքեզ ըմբռնել կ'ուզէ և դու կը փախչիս. նա կը վազէ քու ետեւէդ և դու սրաւար կը հեռանաս, նա երբ մտքով կը վերանայ՝ դու առաւել ևս կը բարձրանաս. և մերթ ևս այնչափ կը թագչիս և կը ծածկուիս պանծացող իմաստնոց տեսութենէն,

մինչև կուրանան և կը մտաբերեն տալակուսելով թէ դու չկաս: Նոքա կը հաւատան թէ աշխարհիս պալատներուն մէջ թագաւորներ կան և կը գահակալեն. իսկ քո անհուն տիեզերք թափուր է, ոչ գահ ունի, ոչ թագաւոր, ոչ կառավար:

Ո՛վ անյայտ և յայտնեալ ճշմարտութիւն, քո ծառայն, Մովսէս, Քորէբ լեռան գլուխ հրավառ մորենոյն մէջ տեսաւ. Բեթլէհէմի հովիւները զքեզ մըսրին մէջ տեսան, տեղ մի իբրև հուր և լոյս կը բոցավառէիր. տեղ մի իբրև նորածին մանուկ խանձարուրին մէջ ըզքեզ փաթթեց քո մայր, լոյս էիր և թանձրացար. որպէս զի մարդիկ տեսնան ու շօշափեն զքեզ և ուլ կարաց շօշափել զքեզ, միայն կոշտ հովիւներու ձեռք, և ո՛ւմ յայտնեցար նախ, դարձեալ պարզամիտ գեղջուկներուն:

Սորա համար ահա՛ դու ո՛վ յայտնեալ
ճմարտութիւն, շնորհակալութիւն կը
մատուցանէիր երկնից. «Հայր, գոհա-
նամ զքէն, զի ծածկեցեր զայս յի-
մաստնոց և ի գիտնոց և յայտնեցեր
տղայոց: Այո՛, Հայր, այսպէ՛ս հաճոյ ե-
ղև առաջի քո:»

Ո՛վ անպարտ ճմարտութիւն, իբրև
պարտաւոր գնացիր կացիր, Պիղատոսի
առաջ, կոյր և ապուշ դատաւորն գի-
տես թէ ճմարտութեան անունը երբեք
լսած չէր, կը հարցանէր և իմանալ կ'ու-
զէր քեզմէ թէ ի՞նչ է ճմարտութիւն:
Չգիտեմ, ո՛վ հեղամունչ՝ ճմարտու-
թիւն, թէ ի՞նչ խորհրդով թագուցիր
զքեզ և չը ճառեցիր քո ճմարտութե-
նէն. դու՛ որ Աւետարանաւդ կը բարձրա-
խօսէիր, «Թէ ոչ կարէ քաղաք թագչիլ,
սր ի վերայ լերինն կայցէ:» Եւ դու լոյսդ

աշխարհի, զքեզ մարմնոյդ գրուանին
տակ գրիր, որ Պիղատոս չը տեսնայ:

Ո՛վ ճմարտութիւն, դատաստանի
համար եկիր այս աշխարհ, բայց աշ-
խարհի դատաւորն զքեզ խաչել տու-
աւ. հղօր Արդարութիւն Հօր որ ընդ
քեզ և քո աթոռակիցն էր, նա թոյլ
տուաւ որ դատապարտուիս. որպէս զի
քո իրաւունքը գերեզմանէն ի լոյս բե-
րելով՝ քո յաղթանակն առաւել ևս
փառաւոր կացուցանէ աշխարհին ա-
ռաջ:

Ո՛վ ահաւոր ճմարտութիւն, արգա-
րութեան սուրը մէջքդ կապած շարու-
նակ կը շրջիս աշխարհիս վերայ դա-
տաստաններ կը տեսնաս. դու ճիշդ նոյն
չափով կը չափես զմարդիկ, ինչպէս նո-
քա իրենց եղբայրներ կը չափեն. զի

քո օրինադիրքն Աւետարանն է, և դու կանխաւ վճառագրեր ես թէ՛ «Որոյ չափով չափէք՝ չափեսցի ձեզ:»

Այլ ո՞վ կարէ չափել քո չափն ու կը-
շիւր, դու մերթ ապիրատներն արա-
գապէս կը չափես, մերթ ևս երկայն-
մտելով յապաշխարութիւն կը կոչես.
մերթ զրկեալներուն իրաւունքը կը
սլաշտպանես և զրկիչներուն պատուհաս
կուտաս, մերթ ևս այնչափ կը թողուս
և կը մոռանաս, որ քո ծառաները մին-
չև ի գերեզման զրկուին. և ո՞վ կը հա-
ւատայ քեզ թէ՛ անդր քան զգերեզմա-
նըն դու դարձեալ դատաստան ունիս և
կը հատուցանես արգարոյն վարձք, և
ամբարշտին՝ պատիժը:

Ո՞վ ճշմարտութիւն, քո աչք ամենա-
տես է, քո լոյս արեւու լուսէն եօթնպա-

տիկ պայծառ է. աշխարհիս խաւարա-
գործ մարդիկ քո լոյս չեն սիրեր, միշտ
մթան մէջ գործել կ'ուզեն և դու զա-
մէն ի լոյս կը հանես. եթէ անիրաւ դա-
տաւորները դուռը քո գէժ՝ փակեն՝ հը-
րապարակին մէջ կը բողոքես. կը ներ-
շնչես յանկարծ մանուկ Դանիէլի ոգւոյն,
որ ի մահ գատապարտուած անմեղ Շու-
շանին փաստաբան կանգնի և զանպարտ
ողին աղատէ չարածեր մատնիչներէն:

Ո՞վ ազատարար ճշմարտութիւն, դու
Դանիէլի սլաշտած միակ Աստուած ես.
նա քեզմով սպառազինեցաւ և մերկա-
պարանոց խայտառակեց Բաբելոնի քուր-
մերուն գաղտնածածուկ հնարքները, քո
զօրութեամբ պայթեցուց ահագին վի-
շապն: Քո հաւատարիմ ծառային գէժ
քանիցս անգամ ռիացան օձապաշտ Բա-
բելացիք և բռնադատեցին թագաւորը,

որ քո ճշմարտութեան Զինուորը առիւ-
ծուց գուրը ձգեն. և դու անդէն սաս-
տեցիր քաղցած ու կատաղած առիւծ-
ներուն, որ փոխանակ փողոտելու՝ ըն-
տանեբար քծնելով քո ծառայի ոտքը
լիզեն:

Ո՛վ ճշմարտութիւն, քանի հզօր պաշա-
պան ես քո ծառաներուն, որ զքեզ ճշ-
մարտութեամբ կը պաշտեն: Դու մերթ
քո կտրիճ ըմբիշները ստութեան դէմ
ի հանդէս կը հանես, ինչպէս հանիր քո
արի նահատակն Յովբ. թոյլ տուիր որ
նախանձոտ սատան չարաչար հարուած-
ներով խոշտանգէ քո առաքինի ծառայն
և Ստեբին թագաւորը իւր գահէն հա-
նելով՝ ի փողոց աղբիւսին վերայ դնէ,
ուր դու ամպերուն վերայ աթոռդ դը-
նելով հանդիսատես կը լինէիր. թէ ի՞նչ-
պէս քո վիրալից նահատակն կը մրցէր

մի կողմէն փորձիչ բռնասրկուն դէմ
և միւս կողմէն չարեաց մխիթարիչ բա-
րեկամներուն դէմ, որք զարդար հոգին
մեղասպարտ կը կարծէին և դու ամպէն
ի վերուստ որոտալով, իրաւունքը ծա-
ռային տուիր և հրամայեցիր, որ դա-
տիչ բարեկամները իրենց մեղքը՝ նորա
միջնորդութեամբ և զոհով քաւեն:

Այսպէս տեսար դու քո արդար ծա-
ռային դատաստանը, որով տարաւ նա
իւր յաղթանակը և ամօթահար կորա-
ցաւ նախանձոտ ախոյեանին սեւադրոշմ
ճակատ:

Ո՛վ ճշմարտութիւն, քանի՞ անաչառ
ես, զի դու քո ընտրեալ սիրելիներդ
անգամ խոտութեամբ կը դատիս: Ինչ-
պէս արդար և ուղիղ տեսար քո օճեալ
Դաւիթին և Ուրիա Քեռացւոյն դատաս-

տանն. ապա տամբ որդին յարուցիր նորա դէմ և թոյլ տուիր որ արքայական տանեաց վերայ կատարուի այն սոսկալի եղեռն, զոր քո արգարութիւնը հաւասար չափեց հօր ու որդւոյն մէջ. թոյլ տուիր որ Աբիսողոմ հալածէ իւր հայրը, Դաւիթ փախչի, Սեմէին տնիժէ, բայց և անդէն թողիր Դաւիթը՝ դարձար ապիրատ որդւոյն դատաստանը տեսնալ. վարելով զհալածիչն տարիւր հասուցիր խիտ անտառին մէջ, ուր ոսկեթել վարսերէն կախելով թողիր այնպէս, որ օդին մէջ երերայ, այն որ իւր հօր Դաւթի աթոռը նստիլ կը մտաբերէր:

Սոյն օրինակ դատեցիր և չարախորհուրդն Աբիթորէլ, որ չոգաւ և իւրովի խեղդեց զինքն չուանով, երբ նա իւր ամէն խորհուրդները վրիպելով ի գերեւելան. որպէս զի քո առաջ չսարժենայ խորհրդականն ի խորհուրդս իւր:

Ո՛վ ամենիշխան ճշմարտութիւն, դու ամենուրեք կը տիրես, ո՛վ կը դժպչի փախչիլ քո երեսէն: Դաւիթ վարանելով կը գոչէր, թէ երկինքն ելնեմ՝ դու անդ ես, թէ ի դժոխս իջնամ՝ անդ աւելի մօտ ես: Անգաղար կը շրջիս ընդ ծով ընդ ցամաք, և ուր կը հասնիս կը դնես քո դատական աթոռը: Թէ աշխարհիս պալատները զքեզ հալածեն, թէ դատաւորներ քո ձայն չի լսեն, կ'երթաս զքեզ ընդունող քո ծառաներուն տունը կ'օթեանիս և քո հանգիստ կը գտնես: Սորա համար Խաչդ և Աւետարանդ գրրկելով՝ անհանգիստ կը շրջէիր Սաղիմայ երկրին մէջ և կը գանգատէիր թէ Աղուէսներ և թռչուններ դադար ունին և դու՝ գլուխ զնելու տեղ չունիս:

Ո՛վ հալածեալ ճշմարտութիւն, ստոյգ և ճշմարիտ է քո բան, մեր աշխարհ՝

սուտ և խաբեբայ աղուէսներով լի է-
ամենուրեք որջացած են, դարանամուտ
կը լինին՝ քո հաւեր և միամիտ աղաւ-
նիւններդ խեղդելու համար: Վասն այն իսկ
քո ծառայն Դաւիթ, որ զարջ և զառիւծ
կը սլատառէր, տեսաւ օր մի՝ որ կեղծա-
ւոր աղուէսներ զինքը շրջապատեր են՝
սլաղատեց առ քեզ. «Ապրեցո՛ղիս, Տէր,
զի նուաղեաց սուրբ, նուաղեցան ճշմար-
տութիւնք յորդոց ի մարդկանէ.» և թէ՛
«Ինանիր խօսեցաւ այր ընդ ընկերի իւ-
րում, շրթամք նենգաւորօք. . . :»

Ո՛վ անկեղծ և անպատրուակ ճշ-
մարտութիւն, աշխարհիս կեղծաւորներ,
դպրաց ու փարիսեցւոց մնացորդ ժան-
տապտուղ զաւակներ, որք առ երևոյթ
արտաքուստ որպէս բռեալ գերեզման
ցոյց կուտան, թէ իրենք ճշմարտութեան
սլաշտօնեայ են, ճշմարտութեան անու-

նով կը սլարծին, ճշմարտութեանդ ա-
նունով եկեղեցւոյ վերայ կը տիրապե-
տեն, հովիւ կը կոչեն զիրենք և քո մի-
ամիտ գառները կը յափշտակեն. դու
ճանչցար զիրենք և շօշափեցիր նոցա ո-
գին՝ աեսար, որ ի ներքուստ լի էին յա-
փշտակութեամբ և նենգութեամբ:

Արդեօք սոքա՞ են այն անիրաւութեան
մշակներն, որոց գէմ՝ քո արքայութեան
դուռը կը փակես, և ի ներքուստ սլա-
տառխան կուտաս, ի բաց կացէք, ի բաց,
ո՛վ անիրաւութեան մշակներ, որ զձեզ
չեմ՝ ճանաչեր: Եւ նոքա կ'ապշին անդէն
քո այս դատաստանին վերայ, յուշ կը
բերեն քեզ, իբրև թէ դու կը մոռանաս
նոցա առաքելութեան ու մեծամեծ գոր-
ծոց վարձատրութիւնը, և ակնկալեալ
արքայութենէդ զրկելով՝ վարձահատ
կ'առնես զիրենք:

Քանի՞ անամօթ են կեղծաւորներ, ու
ճշմարտութիւն, երկրիս մէջ կեղծաւո-
րելով՝ երկնից մէջ ևս կեղծաւորել կ'ու-
զեն քո անաչառ աթոռիդ առաջ, ուստի
բողոք բառնալով կ'ասեն, «Տէր, դու ըզ-
մեզ չե՞ս ճանաչեր, որ քո առաջ կերանք
ու խմեցինք, քո անունով մարգարէա-
յանք, քո անունով դեւեր հանինք, քո
անունով առաքեալ եղանք, Աւետարա-
նաւդ քարոզեցինք, քո անունով քո հա-
ւատացեալ հօտին հովիւ եղանք, ոչխար-
ներդ ու գառներդ արածեցինք, և քո
անունով այլ բազմապատիկ հրաշքներ գոր-
ծեցինք աշխարհին վերայ, ժողովուրդն
զմեզ հայր կոչեց, սուրբ կոչեց, և հո-
գին ձեռնադրելով զմեզ՝ պաշտօնեայ կո-
չեց, եպիսկոպոս և տեսուչ կոչեց, վար-
դապետ կոչեց, քահանայ կոչեց, սարկա-
ւազ կոչեց և տաճարիդ դռնապան կոչեց,
և դու իսկ՝ լոյս և աղ անուանեցիր, ո՛հ,

այժմիկ պիտի դատաւարտուինք քո ար-
դար դատաստանին առաջ և ի դերե՛ւ
պիտի երթան մեր խաչակրութեան այն-
չափ անձնանուիրութեան զոհերը:»

Ո՛վ իրաւագատ ճշմարտութիւն, երբ
դու անիրաւ և կեղծաւոր մշակներուն
դատաստանն այսպէս կը տեսնաս և քո
դուռը կը փակես նոցա դէմը՝ անշուշտ
հաւատարիմ՝ մշակներուդ, ազնիւ ծա-
ռաներուդ վարձքը՝ բիւրապատիկ կը վը-
ճարես, նոքա՝ որ զքեզ սիրեցին և քո
բանը պահեցին, նոքա, որ ամեն բան
թողին և զքեզ պաշտեցին, նոքա, որ քո
շնորհաց տաղանդներն՝ բազմապատիկ
շահելով աճեցուցին, նոքա, որ սնափա-
ռութեանը ոտնահարելով Աւետարանիդ
հեղութեան դասերը օրինակով ուսու-
ցին, նոքա, որ ուղիղ հասկցան քո գե-
րագոյն պատուէրը՝ թէ «Դուք ամենե-

քին հաւասար եղբայր էք» և երբէք չմտաբերեցին խաղաղ ու միամիտ որդիքներդ վրդովել, մի հօտիդ ու փարախիդ գառները իրարմէ բաժանել, հերեաիկոս, հերձուածող և չարափառ կոչելով: Եւ դու սիրոյ, խաղաղութեան և միութեան ճշմարիտ Վարդապետ Յիսուս, քանի՞ ցտամամբ ու խստութեանմբ պիտի դատես այն տիրապետող վարձկան հովիւները, որ քո հօտը բաժին բաժին երկպառակեցին:

Ո՛վ ճշմարտութիւն, թող մարդիկ և ստութեան պաշտօնեաներն այնպէս կարծեն թէ զքեզ կը հալածեն, և կամ քո ծառաները կը չարչարեն, որոց պատուէր տուիր, որ չարի դէմը չհակառակին. եթէ մի քաղաքէն հալածեն՝ ի միւս քաղաք փախչին. և միթէ աշխարհ զքեզ յաւիտեան պիտի վանէ՞, դու, ո՛վ խա-

չտալ ճշմարտութիւն, ո՞չ ապաքէն խրախոյս տուիր խաչիդ գրօշակին տակ զինուորող ծառայներուդ. «Քաջալերացութեան, զի ես յաղթեցի աշխարհի:» Ի՞նչ է յաղթութիւն և ի՞նչ է քո փախուստ, չգիտեմք:

Ո՛վ անընկճելի ճշմարտութիւն, գիտեմք և կը խոստովանիմք. դու անյաղթ ես. այնպէս կը թուիս թէ նկուսն կը լինիս և աշխարհ հետ քեզ կը խաղայ. ինչպէս խաղաց քո մարտիրոս նահատակներուն հետ. սրով ու հրով զրաւեց նոցա կեանքը. աշխարհ իւր անզգամներով այնպէս համարեց թէ՛ առ յիմարութեան մեռան ու կորան սակայն երկնից մէջ նոցա յոյսը լի է անմահութեամբ, և երկրիս վերայ նոցա յիշատակ օրհնեալ և փառաւորեալ է: Եւ ո՞ր գործեց այս մեծ հրաշքդ դու միայն, ո՛վ յաղթականն ճշմարտութիւն:

Ո՛վ արգար և ազատ ճշմարտութիւն, գիտե՛ս, խելակորոյս մարդիկ մեռուցանելն յալթութիւն կը համարին, բռնանալ տիրապետել բաղդի տուրք կը համարին, մարդոյն ազատ պարանոցը ստրկութեան լծով կորացուցանել՝ իրաւունք կը համարին, զաղքատն ու զանաւագն կռիւհանել՝ զօրութիւն կը համարին, բազմաց վերայ բարձրանալ պերճանալ՝ թագաւորութիւն կը համարին, միով բանիւ միշտ գուն գործելով ճշմարտութիւնդ նուաճել՝ փառք յալթութիւն կը համարին:

Այլ դու, ո՛վ անմահ ճշմարտութիւն, քո հաշիւդ այսպէս չէ, ու որ ճշմարտութեան համար մեռնի՝ դու զայն Աստուծոյ պաշտօն կը համարիս՝ ու որ աշխարհիս ստրկութեան լուծը կը կրէ՝ դու զայն Աւետարանովդ ազատորդի կը հա-

մարիս. ու որ կը կռիւի, կը ճռիւի հարստահարիչներուն ձեռքէն, հագւով աղքատներ, սգաւորները, հալածեալներն առհասարակ կ'երանես, ոչինչ փոյթ չէ քեզ թէ աշխարհ՝ այս քո հաշուիդ վերայ կը խնդայ, երբ դու՝ հակառակ մ'որդոյն կրից ու ցանկութեան, մարդոց երանութիւնը՝ զրկման, թշուառութեան և մահուան մէջ կը դնես:

Ահաւասիկ այս է, ո՛վ անքննին ճշմարտութիւն, որ աշխարհ զքեզ կ'ատէ, քո միտք և քո լեզուն չի հասկանար: Այլ զքեզ սիրող և պաշտող ծառաներն շատ են, թող աշխարհ իւր թերահաւատնեւրով՝ փիլիսոփայն իւր գրչով՝ բնագէտն իւր փորձով տքնի ու ճգնի չքացուցանել քո զօրութիւն, քո զինուորեալ ծառայներդ մինչև ցմահ կը մրցին, և քո Աւետարանդ բաւական է այն յամառ

փիլիսոփայից կարծիքները նուաճել ու
ցրել. մանաւանդ այն վերջի պահուն,
մինչ կը ցնդի նոցա գլխի ուղեղը, գրող
մատուրները կը չորանան, աստղագէտ
աչքունք դէպ ի հող կը յառին, կորովի
մտաց լոյսը՝ մահուան ստուերին տակ
կը նսեմանայ. և դու յայնժամ՝ կուգաս
ու կը քաղես նորա ոգին, կը փշրի հո-
ղակերտ անօթն: փիլիսոփայն հող կը
դառնայ, դու լոյս կը մնաս. փիլիսոփայն
կը մեռնի, իսկ դու անմահ և անմահու-
թիւն ես, փիլիսոփայն ամի մի հողին մէջ
յաւիտեան կը լռէ, կը դադարի և կը խո-
նարհի իւր հպարտ գիտութեանէն. այլ դու
կենդանի և յաւիտենական իմաստու-
թիւն ես, քո գիտութիւն անչափ անսահ-
ման ուղիկանոս է և երբէք չես սպառիր:

Այլ ևս բաւ է: Աւարտեմ քո յաղ-
թական ճառը, ո՛վ յաւիտենական ճշմար-

տութիւն, ես որ Աւետարանիչ ճշմար-
տութեան մի հէք պաշտօնեայն եմ՝ կը
պաղատիմ քեզ, քո սիրով և լուսով զին-
ուորէ հոգիս, և մանուկ էի դեռ ճշ
մարտութեանդ յուսուցայ, և արդ նոյն
յուսով ճշմարտութեանդ կ'ապաւինիմ
և երբ ճշմարտութիւնդ ինձ օգնական
կանչեմ, ես էլ Ղաւիթ ին պէս վստահա-
բար կը գոչեմ. «Յոյց ինձ ճանապարհ,
յոր և գնացից. զի առ քեզ Տէր համ-
բարձի զանձն իմ»: Յոյց ինձ նաև որ քո
ճշմարտութեան ճանապարհն ընտրեմ և
քո իրաւունքը յաւիտեան չմոռնամ:

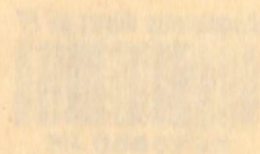

ՅԱՆԿ ԳԼԽՈՑ

Գլխի

Ելի

Ա.	Արհի վերնատուն և ջատկական Գտուն	1
Բ.	Յիսուս ի Գեթսեմանի ջորն .	29
Գ.	Յիսուս առաջի Դատաւորաց .	37
Դ.	Յիսուս ի ճանապարհս իաջակրութեան	46
Ե.	Յիսուս ի Բեթեղայ Սար . . .	49
Չ.	Յիսուս անօգնական թողեալ .	63
Է.	Յիսուս ի Գերեզ հան Մահու .	68
Ը.	Յիսուս ի ներքին բանտն Սանդարամետին	82
Թ.	Յիսուս ի Յարութիւն և Յաղթանակ Խաչին	87
Ժ.	Յիսուս ի Լեառն Չիթենեաց .	103
ԺԱ.	Հանգէս Աշխարհամարտ Աշխարհ Յիսուսին դէմ	117
ԺԲ.	Մամոնայն Աստուծոյ դէմ .	136
ԺԳ.	Նիւթապաշտք Նախախնամութեան դէմ	149
ԺԴ.	Յաղթանակ ճշմարտութեան .	165

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0585793

